

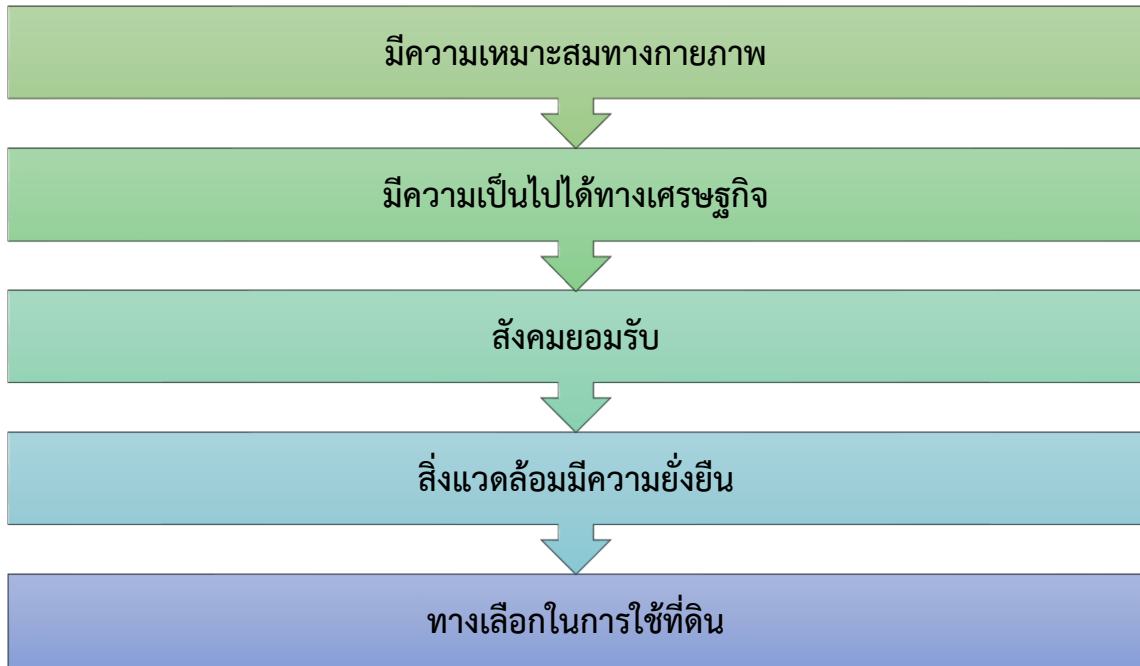
แผนการใช้ที่ดิน ตำบลแม่ใจ

กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน สถานีพัฒนาที่ดินพะเยา
กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
กุมภาพันธ์ 2563

คำนำ

“แนวทางการจัดทำแผนการใช้ที่ดินตำบล” ฉบับนี้ได้ยึดหลักการของ UNEP and FAO ที่กำหนดไว้ในเอกสารชื่อ “Negotiating a Sustainable Future for Land” ซึ่งมีขั้นตอนในการกำหนดทางเลือกในการใช้ที่ดิน ดังนี้

หลักการดังกล่าวได้นำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ของประเทศไทย ร่วมกับวิธีการต่างๆ ที่จำเป็นอีกหลายด้าน เช่น Participatory Rural Appraisal (PRA) การประเมินคุณภาพที่ดิน ฯลฯ ซึ่งได้ปรากฏอยู่ในแนวทางการวางแผนการใช้ที่ดินตำบล ฉบับนี้

คณะผู้จัดทำ
กุมภาพันธ์
2563

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญตาราง	ง
สารบัญรูป	จ
สารบัญกรอบ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1-1
1.1 หลักการและเหตุผล	1-1
1.2 วัตถุประสงค์	1-1
1.3 ระยะเวลาและสถานที่ดำเนินงาน	1-1
1.4 ขั้นตอนการดำเนินงาน	1-1
1.5 นิยามศัพท์	1-2
1.6 คำสำคัญ	1-4
บทที่ 2 ข้อมูลทั่วไป	2-1
2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต	2-1
2.2 การแบ่งส่วนการปกครอง	2-1
2.3 สภาพภูมิประเทศ	2-1
2.4 สภาพภูมิอากาศ	2-3
2.5 สภาพการใช้ที่ดินในปัจจุบัน	2-6
2.6 สภาพเศรษฐกิจและสังคม	2-9
บทที่ 3 ทรัพยากรธรรมชาติ	3-1
3.1 ทรัพยากรป่าไม้	3-1
3.2 ทรัพยากรน้ำ	3-5
3.3 ทรัพยากรดิน	3-6
บทที่ 4 กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน	4-1
4.1 หลักการ	4-1
4.2 การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA)	4-1
4.3 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน	4-8
บทที่ 5 การประเมินคุณภาพที่ดิน	5-1
5.1 ทรัพยากรดิน	5-1
5.2 ประเภทการใช้ที่ดิน	5-1
5.3 การประเมินคุณภาพที่ดิน	5-1

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 6 แผนการใช้ที่ดิน	6-1
6.1 ปรัชญาในการจัดทำแผนการใช้ที่ดินตำบล	6-1
6.2 นโยบายแห่งรัฐในการกำหนดแผนการใช้ที่ดินตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา	6-2
6.3 การกำหนดเขตการใช้ที่ดิน	6-4
6.4 เขตการใช้ที่ดิน	6-5
6.5 ระบบการปลูกพืชตามแผนการใช้ที่ดิน	6-12
6.6 การจัดการความเสี่ยง	6-13
บทที่ 7 การขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดิน	7-1
7.1 ขั้นตอนการดำเนินงาน	7-1
7.2 ตัวชี้วัด	7-1
7.3 กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินในเขตการใช้ที่ดินที่จะดำเนินการในปีงบประมาณ 2563	7-1
7.4 กิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น	7-3
7.5 ความต้องการของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	7-4
7.6 ระยะเวลาดำเนินการ	7-7
เอกสารอ้างอิง	อ-1
ภาคผนวก	
ภาคผนวกที่ 1 นโยบายของรัฐในการอนุญาตให้ราษฎรอยู่อาศัยและทำกินในพื้นที่ป่าไม้	ผ1-1
ภาคผนวกที่ 2 ทางเลือกในการลดพื้นที่ปลูกยางพารา	ผ2-1

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2-1 สถิติภูมิอากาศ ณ สถานีตรวจอากาศอำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ปี 2532-2561	2-4
2-2 สภาพการใช้ที่ดินตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา	2-7
2-3 จำนวนประชากรและครัวเรือน ตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ปี 2562	2-9
2-4 จำนวนและสัดส่วนครัวเรือนเกษตร ตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ปี 2562	2-9
2-5 จำนวนแรงงานแยกตามช่วงอายุ ตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ปี 2562	2-10
2-6 สภาพสังคมในพื้นที่ของตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ปี 2562	2-12
2-7 การถือครองที่ดินตำบลแม่ใจ	2-13
2-8 รายได้-รายจ่ายเฉลี่ยครัวเรือน ตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ปี 2562	2-15
3-1 ป่าไม้ตามกฎหมาย	3-1
3-2 บ่อบาดาล ตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา	3-5
3-3 หน่วยแผนที่ดิน ตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา	3-7
3-4 สมบัติดิน ตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา	3-8
3-5 การชะล้างพังทลายของดิน ตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา	3-11
4-1 แหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน ตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา	4-3
5-1 ชั้นความเหมาะสมทางกายภาพของดิน ตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา	5-5
6-1 นโยบายแห่งรัฐที่เกี่ยวข้องกับแผนการใช้ที่ดิน ตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา	6-2
6-2 เขตการใช้ที่ดิน ตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา	6-5
6-3 การเปรียบเทียบระบบการปลูกพืชก่อนและหลังมีแผนการใช้ที่ดิน	6-13
7-1 กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินในเขตการใช้ที่ดินที่จะดำเนินการในปีงบประมาณ 2563	7-10
7-2 สรุปกิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่นในเขตการใช้ที่ดิน	7-12
7-3 เป้าหมายการดำเนินงานและงบประมาณโครงการนำร่อง ตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา แผน 5 ปี (พ.ศ. 2563-2567)	7-13

สารบัญรูป

รูปที่		หน้า
2-1	ที่ตั้งและอาณาเขต ตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา	2-2
2-2	เส้นชั้นน้ำฝน จังหวัดพะเยา	2-5
2-3	สมมูลของน้ำเพื่อการเกษตร จังหวัดพะเยา	2-6
2-4	สภาพการใช้ที่ดินตำบลแม่ใจ อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา	2-8
2-5	สัดส่วนครัวเรือนเกษตร ตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา	2-10
2-6	แรงงาน ตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา	2-11
2-7	รายได้ รายจ่ายของครัวเรือนเฉลี่ย ตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา	2-16
3-1	ป่าไม้ตามกฎหมาย ตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา	3-2
3-2	การจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา	3-3
3-3	ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ ตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา	3-4
3-4	ภูมิประเทศและชุดดิน ตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา	3-9
3-5	ทรัพยากรดิน ตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา	3-10
3-6	การชะล้างพังทลายของดิน ตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา	3-12
4-1	โครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน ตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา	4-4
4-2	การวิเคราะห์สถานการณ์โดยระบบ DPSIR ของตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา	4-7
4-3	ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน ตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา	4-8
6-1	เขตการใช้ที่ดิน ตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา	6-11
6-2	ระบบการปลูกพืชตามแผนการใช้ที่ดิน ตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา	6-12
7-1	ระบบการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำ ตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา	7-6
7-2	ลำน้ำสาขาต่างๆ	7-8

สารบัญกรอบ

กรอบ	หน้า
1 หนังสือเรื่อง ขอรับการสนับสนุนแผนงานจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ ของสำนักงานเทศบาลตำบลรวมใจพัฒนา	7-9

บทที่ 1

บทนำ

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 72 (1) ได้กำหนดให้มีการ “วางแผนการใช้ที่ดินของประเทศไทยให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และศักยภาพของที่ดิน ตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน” ต่อมาได้มีประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง การประกาศแผนการปฏิรูปประเทศ ลงวันที่ 6 เมษายน 2561 มีแผนการปฏิรูปด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งกำหนดให้มีการจัดทำแผนการใช้ที่ดินของชาติทั้งระบบให้สอดคล้องและเหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่และการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ปรับปรุงแผนการใช้ที่ดินตำบล จำนวน 7,225 ตำบล ให้แล้วเสร็จภายในปี 2565 ตลอดจนนำแผนการใช้ที่ดินตำบลไปสู่การปฏิบัติเพื่อเป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 และประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่องการประกาศแผนปฏิรูปประเทศดังกล่าวข้างต้น จึงได้จัดทำแผนการใช้ที่ดินตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์

เพื่อให้การใช้ที่ดินในตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา มีผลตอบแทนสูงสุดต่อหน่วยเนื้อที่ และเป็นไปอย่างยั่งยืน

1.3 ระยะเวลาและสถานที่ดำเนินงาน

1.3.1 ระยะเวลา 1 พฤศจิกายน 2562 - 29 กุมภาพันธ์ 2563

1.3.2 สถานที่ ตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

1.4 ขั้นตอนการดำเนินงาน

1.4.1 ทบทวนเอกสารเพื่อรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ และข้อมูลทุติยภูมิที่จะนำมาวิเคราะห์และใช้ในการกำหนดเขตการใช้ที่ดิน ดังนี้

(1) ด้านกายภาพ ได้แก่ ทรัพยากรดิน ทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรป่าไม้ ภูมิอากาศ สภาพการใช้ที่ดิน ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ ภัยธรรมชาติ ฯลฯ

(2) ด้านเศรษฐกิจสังคม ได้แก่ การถือครองที่ดิน การใช้ที่ดิน พืชหลักหรือพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจในการกำหนดเขตการใช้ที่ดิน ตลาดสินค้าเกษตร รายได้ รายจ่าย ประชากร โครงสร้างประชากร การศึกษา ฯลฯ

(3) นโยบาย ยุทธศาสตร์ แผนการปฏิรูปประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ ยุทธศาสตร์ภาค แผนพัฒนากลุ่มจังหวัด แผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ แผนพัฒนาท้องถิ่น 4 ปี ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด และเทศบาลตำบลหรือองค์การบริหารส่วนตำบล

1.4.2 จัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal : PRA) เพื่อรับฟังความคิดเห็น ประเด็นปัญหา ความต้องการ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเกษตรกรในตำบล

1.4.3 ประเมินคุณภาพที่ดิน

1.4.4 สักราะห์ข้อมูลที่ได้จากการจัดทำ PRA ร่วมกับสภาพการใช้ที่ดิน การถือครองที่ดินรายแปลงจากแผนที่สำมะโนที่ดิน หรือ แผนที่ภาษีที่ดินในปัจจุบัน ผลจากการประเมินคุณภาพที่ดิน และกิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดิน (ตามอำนาจหน้าที่ของกรมฯ)

1.4.5 สักรวบรวมข้อมูลทั้ง ภายภาพ เศรษฐกิจและสังคม ในพื้นที่ตำบลที่ดำเนินการเพิ่มเติมตามประเด็นปัญหาและความต้องการจาก PRA ให้ละเอียดยิ่งขึ้น โดยการสัมภาษณ์เกษตรกรเป็นรายบุคคล

1.4.6 กำหนด (ร่าง) แผนการใช้ที่ดินตำบล

1.4.7 รับฟังความเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อ (ร่าง) แผนการใช้ที่ดิน

1.4.8 ปรับปรุงแผนการใช้ที่ดิน

1.4.9 นำแผนการใช้ที่ดินไปสู่การปฏิบัติ เป้าหมายที่สำคัญ คือ

(1) การที่สภาตำบล หรือ สภาเทศบาลนำแผนการใช้ที่ดินที่มีกิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินเข้าไปบรรจุในแผน 3 ปี โดยสภาเทศบาล หรือ สภาตำบล มีมติรับรอง ซึ่งอาจมีการตั้งงบประมาณ หรือองค์การบริหารส่วนตำบลดำเนินการ เช่น งบซื้อเมล็ดพันธุ์พืชคลุมดิน ซึ่งปลูกโดยเกษตรกรในพื้นที่ตำบลนั้น เป็นต้น

(2) กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินตามอำนาจหน้าที่ที่ระบุไว้ในกฎหมาย (มาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. 2551) มีการปฏิบัติในเขตการใช้ที่ดินที่กำหนดในแผนการใช้ที่ดินเขตต่างๆ โดยมีงบประมาณดำเนินการในแต่ละปี

(3) กิจกรรมของส่วนราชการต่างๆ ที่จะสนับสนุนความต้องการของเกษตรกรและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว การขุดเจาะบ่อบาดาล เป็นต้น

1.5 นิยามศัพท์

1.5.1 ที่ดิน (Land)

“ที่ดิน” หมายความว่า พื้นที่ดินทั่วไปและให้หมายความรวมถึง ภูเขา ห้วย หนอง คลอง บึง บางลำน้ำ ทะเลสาบ เกาะ และที่ชายทะเลด้วย (มาตรา 4 ประมวลกฎหมายที่ดิน)

“ที่ดิน” ในทางวิชาการด้านทรัพยากรที่ดิน หมายถึง “ชีวมณฑลบนพื้นผิวโลก ประกอบด้วย ชั้นบรรยากาศ ชั้นดิน ชั้นหิน ลักษณะความลาดเทของพื้นที่ ลักษณะทางอุทกศาสตร์ พืช สัตว์ และผลที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ทั้งในอดีตและปัจจุบัน” (FAO, 1974)

“ที่ดิน” หมายถึง พื้นที่หนึ่งๆ ที่อยู่บนพื้นผิวของโลก ประกอบด้วยลักษณะที่สำคัญ คือ สภาพแวดล้อมทั้งทางกายภาพและชีวภาพซึ่งมีอิทธิพลต่อการใช้ประโยชน์ที่ดิน ดังนั้นที่ดินจึงไม่ได้หมายถึงดินเพียงอย่างเดียว แต่จะหมายรวมถึงลักษณะภูมิสัณฐาน (landforms) ภูมิอากาศ (climate) อุทกวิทยา (hydrology) พืชพรรณ (vegetation) และสัตว์ (fauna) ซึ่งการปรับปรุงที่ดิน (land improvement) ได้แก่ การทำขั้นบันไดและการระบายน้ำ เป็นต้น (FAO, 1993)

1.5.2 ดิน (Soil)

“ดิน” หมายความรวมถึง หิน กรวด ทราย แร่ธาตุ น้ำ และอินทรีย์วัตถุต่างๆ ที่เชื่อมกับเนื้อดินด้วย (มาตรา 4 พระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. 2551)

“ดิน” ในทางวิชาการด้านทรัพยากรที่ดิน หมายถึง เทหวัตถุธรรมชาติ ซึ่งเกิดขึ้นบนพื้นผิวโลกเป็นวัตถุที่คำนวณการเจริญเติบโต และการทรงตัวของต้นไม้ ประกอบด้วย แร่ธาตุ และอินทรีย์วัตถุต่างๆ มีลักษณะชั้นแตกต่างกัน แต่ชั้นที่อยู่ต่อเนื่องกันจะมีแนวสัมพันธ์ซึ่งกันและกันตามขบวนการกำเนิดดินที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากการกระทำร่วมกันของภูมิอากาศ พืชพรรณ วัตถุต้นกำเนิดดิน ระยะเวลา และความต่างระดับของพื้นที่ในบริเวณนั้น (FAO 1974: 39-40)

“ดิน” อินทรีย์วัตถุและอนินทรีย์วัตถุที่ไม่จับตัวแข็งเป็นหินซึ่งปกคลุมพื้นผิวโลก เป็นผลมาจากปัจจัยด้านการกำเนิดและสภาพแวดล้อม ได้แก่ ภูมิอากาศ สิ่งมีชีวิต (พืชและสัตว์) สภาพภูมิประเทศ วัตถุต้นกำเนิดและระยะเวลา ความเหมาะสมต่อการผลิตพืชของดินแตกต่างกัน เนื่องจากลักษณะและสมบัติทางกายภาพ เคมีชีวภาพ และสัณฐานวิทยา (คณะกรรมการจัดทำพหุกรมปฐพีวิทยา, 2551: 128)

1.5.3 การใช้ที่ดิน

“การใช้ที่ดิน” หมายถึง การจัดการที่ดินตามที่มนุษย์ต้องการ ซึ่งรวมทั้งการใช้ที่ดินในชนบท เขตชานเมือง และเขตอุตสาหกรรม เป็นต้น (FAO, 1993)

“การใช้ที่ดิน” หมายถึง ผลของความพยายามของมนุษย์ ในการดำเนินการเปลี่ยนแปลงลักษณะทางกายภาพพื้นที่ของทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อสนองความต้องการของตนเอง (Vink, 1975)

1.5.4 การวางแผนการใช้ที่ดิน

“การวางนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน” หมายความว่า การวางนโยบายและแผนการใช้ที่ดินให้เหมาะสมกับสภาพของดิน และสอดคล้องกับประเภทของที่ดินที่ได้จำแนกไว้

“การวางแผนการใช้ที่ดิน” หมายถึง กระบวนการของการเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องกับการแสวงหาการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร เป็นการกำหนดทิศทางการลงทุน แนวทางการพัฒนาเทคโนโลยี เป็นการเปลี่ยนแปลงของหน่วยงานต่างๆ ให้ดำเนินการอยู่ในภาพรวมเดียวกัน และเป็นการเพิ่มศักยภาพทั้งในปัจจุบันและในอนาคตเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ (NRC, 1975 และ ADB , 2012)

1.5.5 “เศรษฐกิจที่ดิน” หมายความว่า ภาวะความสัมพันธ์ระหว่างประชากรกับที่ดินทางด้านเศรษฐกิจ

1.5.6 “เกษตรกรรม” หมายความว่า การทำนา ทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ เลี้ยงสัตว์น้ำ และกิจกรรมอื่นตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์กำหนด โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

1.5.7 “การชะล้างพังทลายของดิน” หมายความว่า ปรากฏการณ์ซึ่งที่ดินถูกชะล้างกัดเซาะพังทลายด้วยพลังงานที่เกิดจากน้ำ ลม หรือโดยเหตุอื่นใดให้เกิดการเสื่อมโทรม สูญเสียเนื้อดิน หรือความอุดมสมบูรณ์ของดิน

1.5.8 “การอนุรักษ์ดินและน้ำ” หมายความว่า การกระทำใดๆ ที่มุ่งให้เกิดการระวังป้องกัน รักษาดินและที่ดิน ไม่ให้เกิดความเสื่อมโทรม สูญเสีย รวมถึงการรักษา ปรับปรุง ความอุดมสมบูรณ์ของ ดิน และการรักษาน้ำในดินหรือบนผิวดินให้คงอยู่เพื่อรักษาคุณธรรมชาติให้เหมาะสมในการใช้ประโยชน์ ที่ดินในการเกษตรกรรม

1.6 คำสำคัญ

“ดินดี น้ำสมบูรณ์”

บทที่ 2

ข้อมูลทั่วไป

บทที่ 2 ข้อมูลทั่วไป

2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

ตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของอำเภอแม่ใจ มีเนื้อที่ 16.13 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 10,083 ไร่ มีอาณาเขตติดต่อดังรูปที่ 2-1

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ ตำบลศรีถ้อย และตำบลบ้านเหล่า อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา
ทิศใต้	ติดต่อกับ ตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ และตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ ตำบลบ้านเหล่า อำเภอแม่ใจ และตำบลแม่ปืม อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ ตำบลศรีถ้อย และตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

2.2 การแบ่งส่วนการปกครอง

ตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา แบ่งส่วนการปกครองออกเป็น 10 หมู่บ้าน ดังนี้

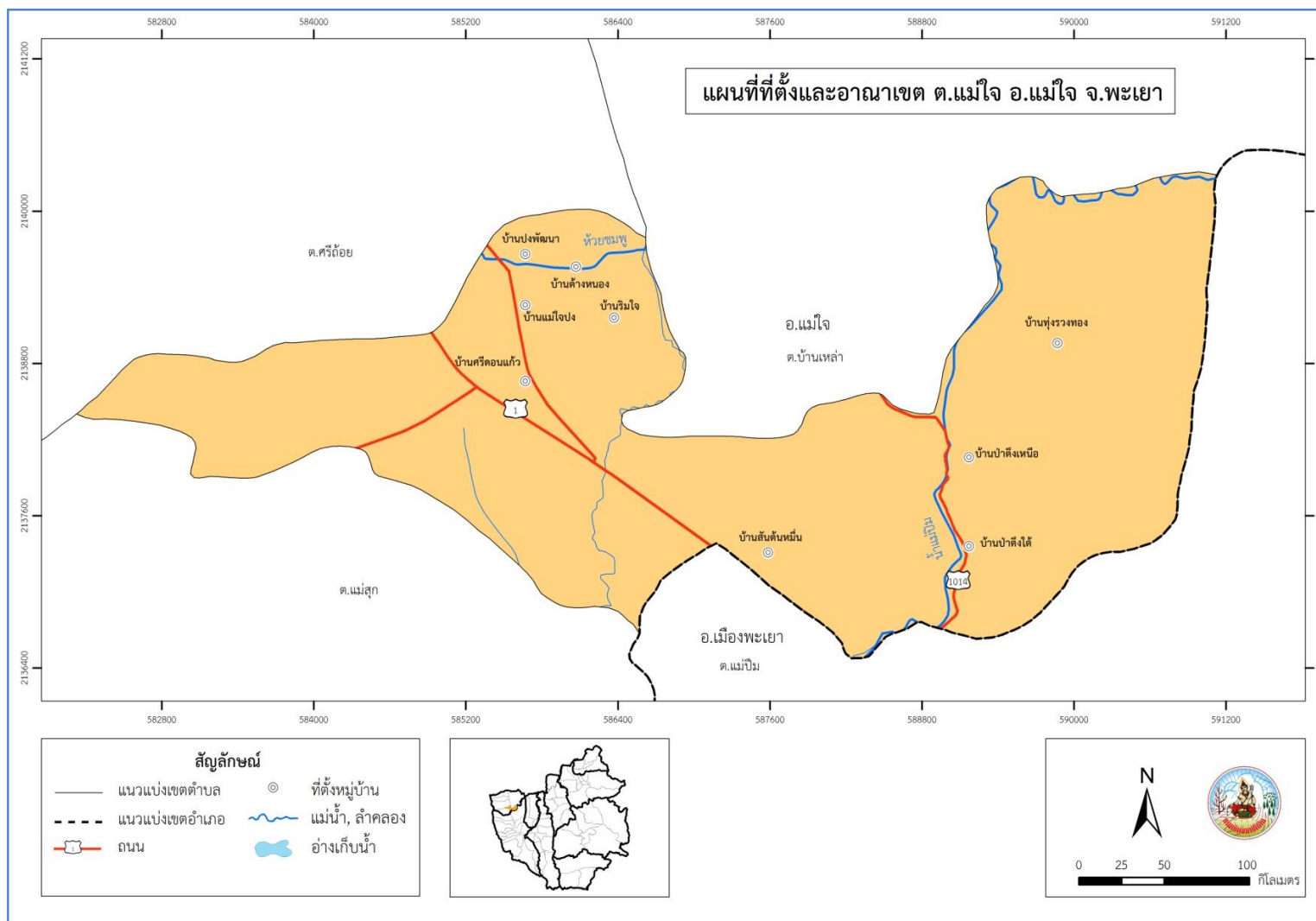
หมู่ที่ 1 บ้านแม่ใจปง	หมู่ที่ 2 บ้านด่างหนอง
หมู่ที่ 3 บ้านริมใจ	หมู่ที่ 4 บ้านสันต้นหมื่น
หมู่ที่ 5 บ้านศรีดอนแก้ว	หมู่ที่ 6 บ้านป่าดิ่งใต้
หมู่ที่ 7 บ้านทุ่งโปรง บ้านห้วยลึก	หมู่ที่ 8 บ้านป่าดิ่งเหนือ
หมู่ที่ 9 บ้านทุ่งรวงทอง	หมู่ที่ 10 บ้านปงพัฒนา

2.3 สภาพภูมิประเทศ

มีสภาพพื้นที่ราบเรียบถึงเนินเขา มีความสูงจากระดับทะเลปานกลาง 400-710 เมตร โดยด้านทิศตะวันออกเป็นเนินเขา และมีน้ำแม่ปืมไหลผ่านจากทิศใต้ไปสู่ทิศเหนือ ส่วนทางด้านทิศตะวันตกเป็นที่ราบลุ่ม

แผนการใช้ที่ดินตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

รูปที่ 2-1 ที่ตั้งและอาณาเขต ตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

2.4 สภาพภูมิอากาศ

สภาพภูมิอากาศจังหวัดพะเยา มีรายละเอียดดังนี้

2.4.1 สภาวะอากาศทั่วไป

ลักษณะอากาศของจังหวัดพะเยา ขึ้นอยู่กับอิทธิพลของลมมรสุมที่พัดประจำฤดูกาล 2 ชนิด คือ ลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งพัดพามวลอากาศเย็นและแห้งจากประเทศจีนปกคลุมประเทศไทย ในช่วงฤดูหนาว ทำให้จังหวัดพะเยามีอากาศหนาวเย็นและแห้งทั่วไป กับลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ซึ่งพัดพามวลอากาศชื้นจากทะเลและมหาสมุทรปกคลุมประเทศไทยในช่วงฤดูฝน ทำให้จังหวัดพะเยามีฝนตกทั่วไป

2.4.2 ฤดูกาล

ฤดูกาลของจังหวัดพะเยา พิจารณาตามลักษณะลมฟ้าอากาศของประเทศไทย แบ่งออกได้เป็น 3 ฤดู ดังนี้

ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนกุมภาพันธ์ถึงกลางเดือนพฤษภาคม มีอากาศร้อนอบอ้าว ทั่วไป โดยเฉพาะในเดือนเมษายนเป็นเดือนที่มีอากาศร้อนอบอ้าวมากที่สุดในรอบปี

ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนตุลาคม ซึ่งเป็นระยะที่ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้พัดเข้าสู่ประเทศไทย อากาศจะชุ่มชื้นและมีฝนตกชุกตั้งแต่ประมาณกลางเดือนพฤษภาคม เป็นต้นไป เดือนที่มีฝนตกมากที่สุด คือ เดือนกันยายน

ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่กลางเดือนตุลาคมถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์ ซึ่งเป็นช่วงที่ลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือพัดปกคลุมประเทศไทย อากาศโดยทั่วไปจะหนาวเย็นและแห้งแล้ง เดือนที่มีอากาศหนาวที่สุด คือ เดือนธันวาคม

2.4.3 อุณหภูมิ

เนื่องจากจังหวัดพะเยาอยู่ทางภาคเหนือตอนบน พื้นที่ส่วนใหญ่มีภูเขาล้อมรอบ จึงทำให้มีอากาศหนาวเย็นในฤดูหนาว อุณหภูมิโดยเฉลี่ยทั้งปี 25.3 องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 31.8 องศาเซลเซียส โดยมีอากาศร้อนที่สุดในเดือนเมษายน ส่วนในฤดูหนาวมีอากาศหนาวเย็น อุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย 20.4 องศาเซลเซียส

2.4.4 ฝน

บริเวณจังหวัดพะเยามีปริมาณฝนเฉลี่ย 1,177.7 มิลลิเมตร และมีฝนตกประมาณ 116 วัน เดือนที่มีฝนตกมากที่สุด คือ เดือนสิงหาคม มีปริมาณฝนเฉลี่ย 209.9 มิลลิเมตร และฝนตกประมาณ 19 วัน จากเส้นชั้นน้ำฝน พบว่า ตำบลแม่ใจมีฝนอยู่ในช่วง 1,250-1,350 มิลลิเมตร

(กรมอุตุนิยมวิทยา, 2560, 2562)

2.4.5 สมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร

จากข้อมูลสถิติภูมิอากาศในคาบ 30 ปี (ปี 2532-2561) ณ สถานีตรวจอากาศพะเยาได้นำมาวิเคราะห์สมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร ซึ่งเป็นการวิเคราะห์หาช่วงฤดูกาลเพาะปลูกพืช ตลอดจนช่วงระยะเวลาที่พืชเสี่ยงต่อการขาดน้ำ ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ คือ ปริมาณน้ำฝน และศักยภาพการคายระเหยน้ำอ้างอิง (ETO) ซึ่งคำนวณด้วยโปรแกรม Cropwat for Windows Version 8.0 โดยใช้สมการ Penman-Monteith สามารถสรุปสมดุลของน้ำเพื่อการเกษตรในเขตอาศัยน้ำฝนได้ดังนี้

ช่วงที่เหมาะสมต่อการปลูกพืช เป็นช่วงที่ค่าปริมาณน้ำฝนมากกว่าค่า 0.5 การระเหยจากผิวดินและการคายน้ำของพืช เป็นช่วงที่ดินมีความชุ่มชื้นพอเหมาะต่อการเพาะปลูกพืช ซึ่งช่วงนี้จะเริ่มตั้งแต่ปลายเดือนมีนาคมถึงต้นเดือนธันวาคม

ช่วงที่มีน้ำมากเกินพอ เป็นช่วงที่ค่าปริมาณน้ำฝนมากกว่าค่าการระเหยจากผิวดินและการคายน้ำของพืช ซึ่งช่วงนี้จะเริ่มตั้งแต่ปลายเดือนเมษายนถึงต้นเดือนพฤศจิกายน และช่วงนี้อาจจะเกิดภาวน้ำท่วมทำให้พืชเสียหายได้ในช่วงเดือนสิงหาคมถึงเดือนกันยายน

ช่วงขาดน้ำ เป็นช่วงฤดูแล้งที่ค่าปริมาณน้ำฝนน้อยกว่าค่า 0.5 การระเหยจากผิวดินและการคายน้ำของพืช ซึ่งพืชอาจจะเสียหายจากการขาดแคลนน้ำได้ จะเริ่มตั้งแต่ต้นเดือนธันวาคมถึงปลายเดือนมีนาคม

(ตารางที่ 2-1 และรูปที่ 2-2 ถึง รูปที่ 2-3)

ตารางที่ 2-1 สถิติภูมิอากาศ ณ สถานีตรวจอากาศอำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ปี 2532-2561

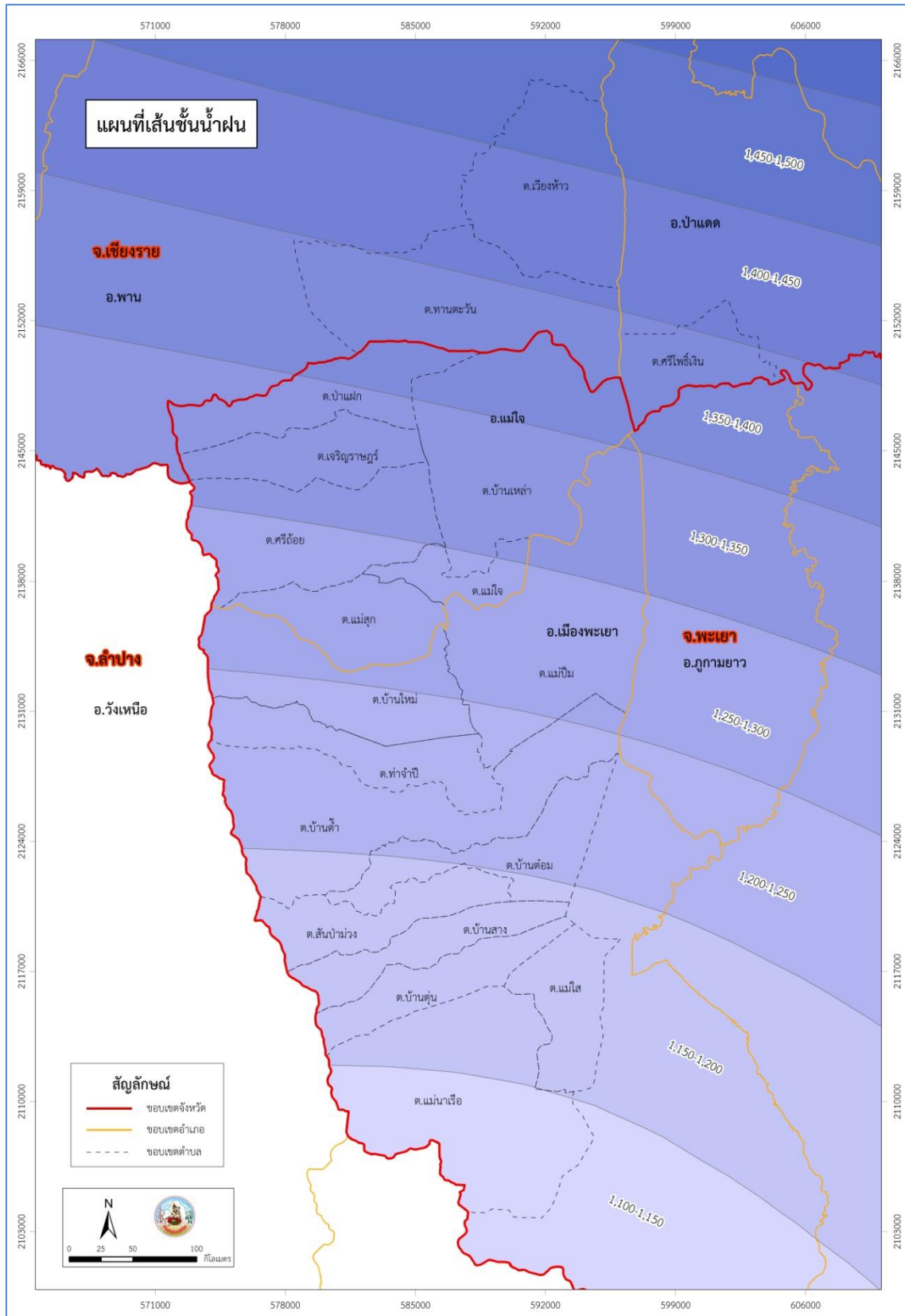
เดือน	อุณหภูมิ ต่ำสุด (°C)	อุณหภูมิ สูงสุด (°C)	อุณหภูมิ เฉลี่ย (°C)	ความชื้น สัมพัทธ์ (%)	ปริมาณ น้ำฝน (มม.)	จำนวนวัน ฝนตก (วัน)	ปริมาณ ฝนใช้การ* (มม.)	การระเหย และการคายน้ำ อ้างอิง* (มม.)
ม.ค.	14.1	29.4	20.6	76.0	13.7	1.8	13.4	49.3
ก.พ.	15.6	32.1	22.9	67.0	8.6	1.5	8.5	56.3
มี.ค.	19.5	34.7	26.4	61.0	35.1	3.7	33.1	79.4
เม.ย.	22.8	35.8	28.5	64.0	81.3	8.3	70.7	87.3
พ.ค.	23.6	33.8	27.9	75.0	186.0	15.7	130.6	84.3
มิ.ย.	24.1	32.8	27.7	78.0	102.4	14.6	85.6	81.3
ก.ค.	23.7	31.8	27.1	81.0	149.9	18	113.9	80.0
ส.ค.	23.5	31.5	26.7	83.0	209.9	19	139.4	73.8
ก.ย.	23.1	31.5	26.5	84.0	207.9	16.8	138.7	64.8
ต.ค.	21.7	31.0	25.4	84.0	131.0	11.2	103.5	59.5
พ.ย.	18.3	29.8	23.1	82.0	36.2	3.9	34.1	51.0
ธ.ค.	14.8	28.2	20.5	80.0	15.7	1.7	15.3	47.4
รวม	-	-	-	-	1,177.7	116.2	886.8	814.4
เฉลี่ย	20.4	31.8	25.3	76.3	-	-	-	-

หมายเหตุ: * จากการคำนวณโดยโปรแกรม Cropwat for Windows Version 8.0

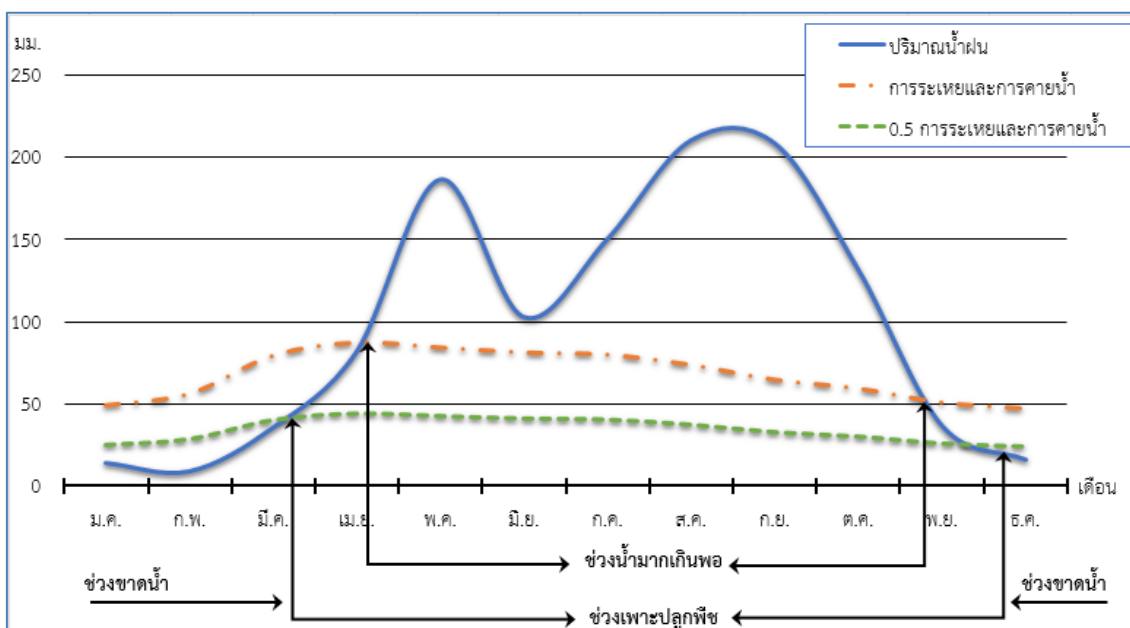
ที่มา: กรมอุตุนิยมวิทยา (2562)

แผนการใช้ที่ดินตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

รูปที่ 2-2 เส้นชั้นน้ำฝน จังหวัดพะเยา

รูปที่ 2-3 สมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร จังหวัดพะเยา

2.5 สภาพการใช้ที่ดินในปัจจุบัน

สภาพการใช้ที่ดินตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ซึ่งสำรวจโดยกลุ่มวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน (2561) ประกอบด้วย ประเภทการใช้ที่ดินต่างๆ ดังนี้

- 1) พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง มีเนื้อที่ 1,291 ไร่ หรือร้อยละ 12.80 ของพื้นที่ตำบล
- 2) พื้นที่เกษตรกรรม มีเนื้อที่ 8,035 ไร่ หรือร้อยละ 79.69 ของพื้นที่ตำบล ประกอบด้วย การใช้ประโยชน์ที่ดินด้านเกษตรกรรมต่างๆ ดังต่อไปนี้
  - 2.1) เกษตรผสมผสาน/ไร่นาสวนผสม มีเนื้อที่ 30 ไร่ หรือร้อยละ 0.30 ของพื้นที่ตำบล
  - 2.2) พื้นที่นา มีเนื้อที่ 7,174 ไร่ หรือร้อยละ 71.14 ของพื้นที่ตำบล
  - 2.3) พืชไร่ มีเนื้อที่ 270 ไร่ หรือร้อยละ 2.08 ของพื้นที่ตำบล
  - 2.4) ไม้ยืนต้น มีเนื้อที่ 210 ไร่ หรือร้อยละ 9.49 ของพื้นที่ตำบล
  - 2.5) ไม้ผล มีเนื้อที่ 285 ไร่ หรือร้อยละ 2.83 ของพื้นที่
  - 2.6) พืชสวน มีเนื้อที่ 11 ไร่ หรือร้อยละ 0.11 ของพื้นที่ตำบล
  - 2.7) สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ มีเนื้อที่ 55 ไร่ หรือร้อยละ 0.55 ของพื้นที่ตำบล
- 3) พื้นที่ป่าไม้ มีเนื้อที่ 509 ไร่ หรือร้อยละ 5.05 ของพื้นที่ตำบล ประกอบด้วย ป่าผลัดใบ
- 4) พื้นที่น้ำ มีเนื้อที่ 108 ไร่ หรือร้อยละ 1.07 ของพื้นที่ตำบล ประกอบด้วย แม่น้ำ ลำห้วย ลำคลอง หนอง บึง ทะเลสาบ อ่างเก็บน้ำ บ่อน้ำในไร่นา และคลองชลประทาน
- 5) พื้นที่เบ็ดเตล็ด มีเนื้อที่ 140 ไร่ หรือร้อยละ 1.39 ของพื้นที่ตำบล ประกอบด้วย พุ่มหญ้าธรรมชาติ พุ่มหญ้าสลับไม้พุ่ม/ไม้ละเมาะ พื้นที่ลุ่ม เหมือนเก่า บ่อขุดเก่า เหมือนแร่ และพื้นที่ถม (ตารางที่ 2-2 และรูปที่ 2-4)

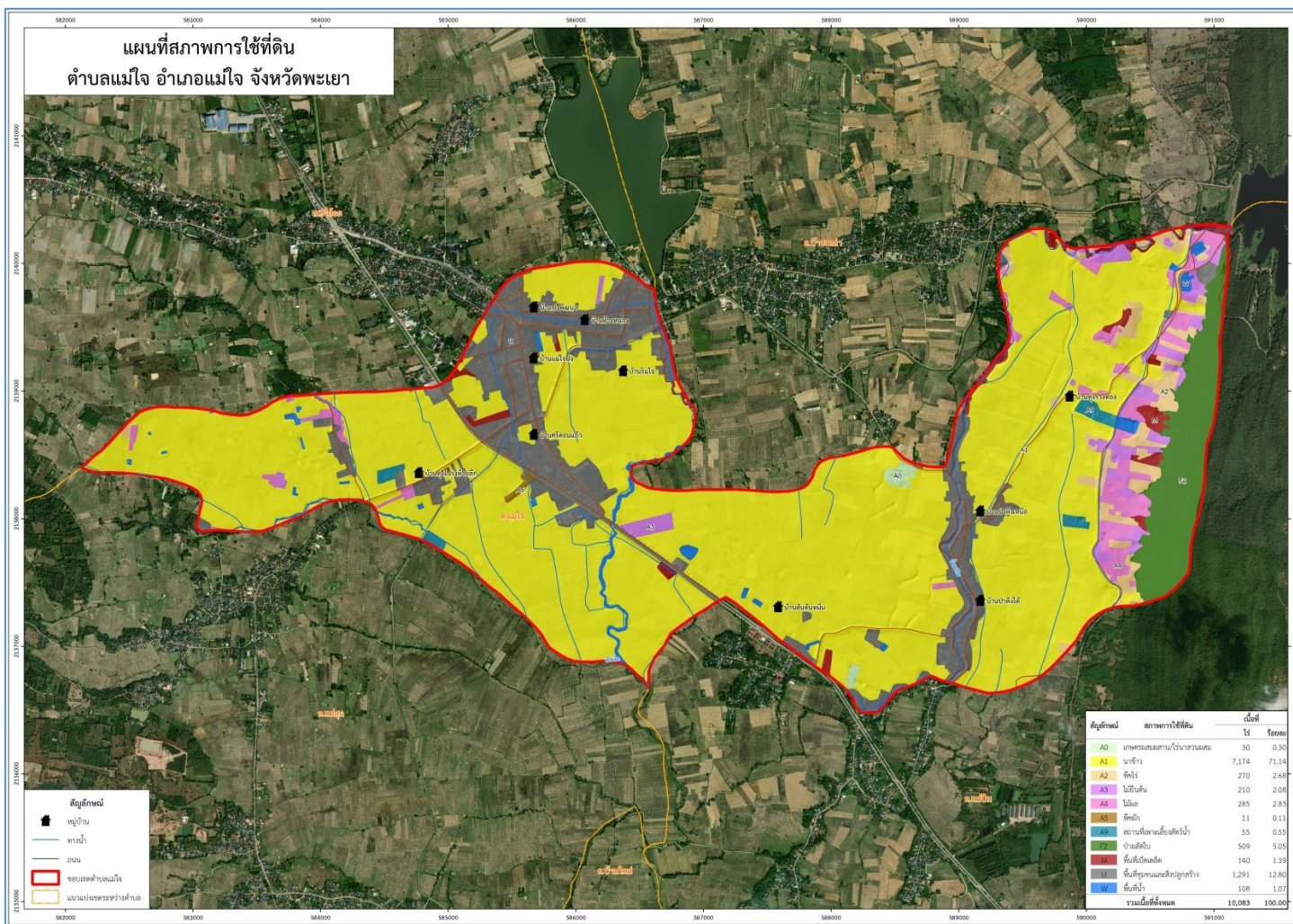
ตารางที่ 2-2 สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

หน่วยแผนที่	สภาพการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
U	พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	1,291	12.80
A1	พื้นที่นา	7,174	71.14
A2	พืชไร่	270	2.68
A3	ไม้ยืนต้น	210	2.08
A4	ไม้ผล	285	2.83
A5	พืชสวน	11	0.11
A9	สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ	55	0.55
A0	เกษตรผสมผสาน/ไร่นาสวนผสม	30	0.30
F	พื้นที่ป่าไม้	509	5.05
W	พื้นที่น้ำ	108	1.07
M	พื้นที่เบ็ดเตล็ด	140	1.39
รวมเนื้อที่ทั้งหมด		10,083	100.00

ที่มา: กลุ่มวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน (2561)

แผนการใช้ที่ดินตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

รูปที่ 2-4 สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

2.6 ด้านเศรษฐกิจและสังคม

2.6.1 สภาพสังคมโดยทั่วไป

1) ประชากร

จากทะเบียนราษฎร์ของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ปี 2562 พบว่า ประชากรที่อาศัยในพื้นที่ตำบลแม่ใจ มีประชากรรวม 6,650 คน แยกเป็นชาย 3,241 คน เป็นหญิง 3,409 คน มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 3,003 ครัวเรือน เป็นครัวเรือนเกษตรที่มาขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร 910 ครัวเรือน หรือร้อยละ 30.29 เป็นครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอื่นๆ และจำนวนครัวเรือนเกษตรที่ไม่ได้มาขึ้นทะเบียนฯ 2,093 ครัวเรือน หรือร้อยละ 69.71 ดังรายละเอียดในตารางที่ 2-3 ถึง 2-4 และรูปที่ 2-5

ตารางที่ 2-3 จำนวนประชากรและครัวเรือน ตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ปี 2562

พื้นที่	จำนวนครัวเรือน	จำนวนประชากร (คน)		
		ชาย	หญิง	รวม
ตำบลแม่ใจ	3,003	3,241	3,409	6,650
หมู่ที่ 1 บ้านแม่ใจปง	467	327	353	680
หมู่ที่ 2 บ้านด่างหนอง	284	359	364	723
หมู่ที่ 3 บ้านริมใจ	102	164	150	314
หมู่ที่ 4 บ้านสันต้นหมื่น	144	77	90	167
หมู่ที่ 5 บ้านศรีดอนแก้ว	284	325	333	658
หมู่ที่ 6 บ้านป่าดิงใต้	194	262	289	551
หมู่ที่ 7 บ้านทุ่งโปรง บ้านห้วยลึก	108	125	132	257
หมู่ที่ 8 บ้านป่าดิงเหนือ	226	326	334	660
หมู่ที่ 9 บ้านทุ่งรวงทอง	77	106	107	213
หมู่ที่ 10 บ้านปางพัฒนา	190	171	194	365

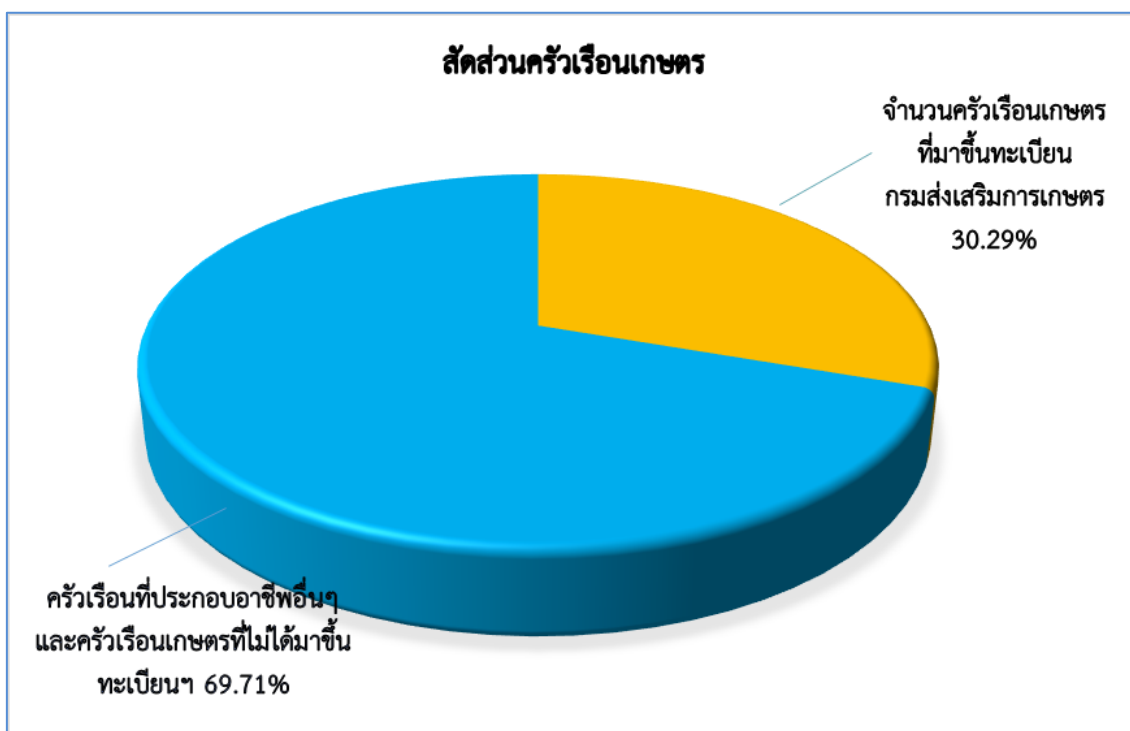
ที่มา: กรมการปกครอง (2562)

ตารางที่ 2-4 จำนวนและสัดส่วนครัวเรือนเกษตร ตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ปี 2562

รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
จำนวนครัวเรือนทั้งหมด ¹⁾	3,003	100.00
- จำนวนครัวเรือนเกษตรที่มาขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร ²⁾	910	30.29
- จำนวนครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอื่นๆ และจำนวนครัวเรือนเกษตรที่ไม่ได้มาขึ้นทะเบียนฯ	2,093	69.71

ที่มา: 1) กรมการปกครอง (2562)

2) กรมส่งเสริมการเกษตร (2562)

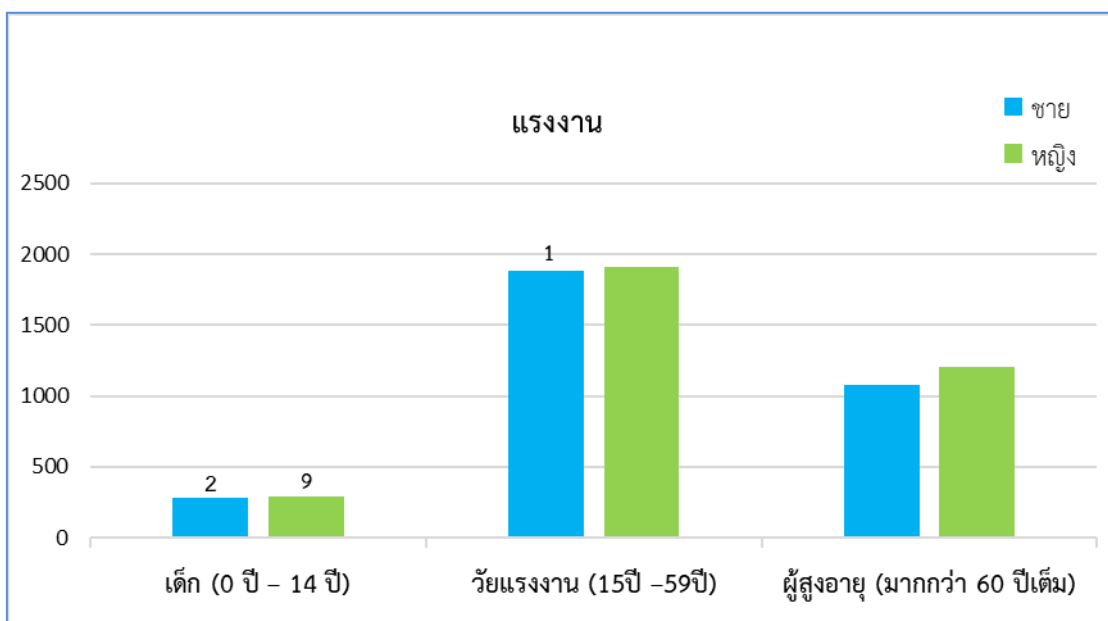
รูปที่ 2-5 สัดส่วนครัวเรือนเกษตร ตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

ตารางที่ 2-5 จำนวนแรงงานแยกตามช่วงอายุ ตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ปี 2562

ประเภทแรงงาน	ชาย	หญิง	รวม
<i>รวม</i>	3,241	3,409	6,650
เด็ก (0 ปี – 14 ปี)	282 (8.69)	291 (8.54)	573 (8.61)
วัยแรงงาน (15ปี –59ปี)	1,881 (58.05)	1,910 (56.02)	3,791 (57.01)
ผู้สูงอายุ (มากกว่า 60 ปีเต็ม)	1,078 (33.26)	1,208 (35.44)	2,286 (34.38)

หมายเหตุ: ในวงเล็บ คือ ร้อยละ

ที่มา: กรมการพัฒนาชุมชน (2562)

รูปที่ 2-6 แรงงาน ตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

2) สภาพทั่วไป

ตำบลแม่ใจเป็นที่ราบลุ่มเหมาะแก่การเกษตรกรรม นอกจากนี้ยังมีพื้นที่บางส่วนเป็นภูเขาซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดต้นน้ำธรรมชาติ 1 สาย คือ ลำน้ำแม่ปืม เส้นทางคมนาคมและการขนส่งในแต่ละหมู่บ้านของตำบลแม่ใจ และพื้นที่ใกล้เคียงมีถนนลาดยางเชื่อมต่อกัน มีถนนสายหลัก คือ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 (ถนนพหลโยธิน) ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1193 (แม่ต้า-แม่ใจ) และทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1353 (ศรีถ้อย-แม่ใจ) ทางหลวงชนบท พย 1014 ตำบลแม่ใจอยู่ห่างจากอำเภอเมืองพะเยาเพียง 6.5 กิโลเมตร

3) แหล่งน้ำ

แหล่งน้ำสำคัญ ได้แก่ หนองเล็งทรายเป็นแหล่งน้ำธรรมชาติที่มีสภาพตื้นเขิน ในฤดูฝนมีน้ำขังลึกประมาณ 30 เซนติเมตร และแห้งขอดในฤดูแล้ง มีลำห้วยเล็กๆ หลายสายไหลเข้าสู่หนอง เช่น ห้วยหลวงโน ห้วยแม่กระโทบ ห้วยเกี้ยว ห้วยสะแล่ง เป็นต้น ในอดีตหนองเล็งทรายเคยมีทางน้ำเชื่อมต่อกับหนองฮ่างซึ่งอยู่ในอำเภอบ้าน ปัจจุบันทางน้ำตื้นเขินเป็นส่วนใหญ่ บริเวณตอนใต้ของหนองฯ มีฝายน้ำล้น น้ำที่ล้นไหลลงแม่น้ำอิงสู่กว๊านพะเยา พื้นที่ที่อยู่ในบริเวณที่เป็นตะพักกลุ่มน้ำที่เกิดจากตะกอนบริเวณโดยรอบเป็นนาข้าว ปัจจุบันหนองเล็งทรายมีคุชุดน้ำลึก 3.5 เมตร กว้าง 5-6 เมตร ดินที่คุชุดลอกนำไปสร้างคันดิน ถมหนองน้ำบางส่วน และใช้พัฒนาเป็นสวนป่า รอบหนองมีการวางท่อคอนกรีตเพื่อเป็นทางน้ำผ่าน นอกจากนี้บริเวณพื้นที่ด้านใต้ตำบลแม่ใจ ถูกคุชุดเพื่อเป็นแหล่งน้ำสำหรับผลิตน้ำประปาให้แก่ชุมชน คุชุดลอกสร้างสระ และคุชุดลอกเพื่อแก้ไขปัญหาดินตื้นเขินตามส่วนต่างๆ ของบึง

4) สถาบันการศึกษา

โรงเรียนระดับประถมศึกษา จำนวน 1 แห่ง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 1 แห่ง

5) โครงสร้างพื้นฐาน/บริการสาธารณะ

ปั้มน้ำมันและก๊าซ จำนวน 1 แห่ง ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน จำนวน 1 แห่ง โรงเรียน จำนวน 1 แห่ง การพาณิชย์หรือกลุ่มอาชีพ จำนวน 2 แห่ง วัด จำนวน 5 แห่ง

6) สถานที่ท่องเที่ยวสำคัญ

ในพื้นที่ตำบลแม่ใจมีแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ ได้แก่ อุทยานแห่งชาติแม่ปืม (ดอยงาม) และวัดศรีสุพรรณ เป็นวัดที่ประดิษฐานพระเจ้าทองทิพย์ พระคู่บ้านคู่เมืองของชาวแม่ใจ ซึ่งมีลักษณะที่งดงามมากเป็นพระสมัยเชียงแสนรุ่นที่ 3 เป็นทองสัมฤทธิ์หุ้มองค์ ดังรายละเอียดในตารางที่ 2-6

ตารางที่ 2-6 สภาพสังคมในพื้นที่ของตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ปี 2562

สภาพสังคม	จำนวน (แห่ง)
แหล่งน้ำ	
เล้งทราย	1
แม่น้ำอิง	1
สถานับการศึกษา	
โรงเรียนระดับประถมศึกษา	1
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	1
โครงสร้างพื้นฐาน/บริการสาธารณะ	
ปั้มน้ำมันและก๊าซ	1
ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน	1
โรงเรียน	1
การพาณิชย์/กลุ่มอาชีพ	2
วัด	5
สถานที่ท่องเที่ยวสำคัญ	
อุทยานแห่งชาติแม่ปืม (ดอยงาม)	
วัดศรีสุพรรณ	
วัดสันทราย	

ที่มา: เทศบาลตำบลแม่ใจ (2562)

7) หมอдинอาสา กรมพัฒนาที่ดิน

หมอดินอาสาในตำบลแม่ใจ มีจำนวน 10 ราย คือ

1. นายสมศักดิ์	คำโค	หมอดินอาสาระดับตำบล
2. นายบุญทรง	ชุมปวน	หมอดินอาสาระดับหมู่บ้าน หมู่ที่ 1
3. นายบุญช่วย	มุสิกะ	หมอดินอาสาระดับหมู่บ้าน หมู่ที่ 2
4. นายเกษม	พุทเมฆ	หมอดินอาสาระดับหมู่บ้าน หมู่ที่ 3
5. นายวิชัย	จนิศร	หมอดินอาสาระดับหมู่บ้าน หมู่ที่ 4
6. นายทศพร	เรื่อนแก้ว	หมอดินอาสาระดับหมู่บ้าน หมู่ที่ 5
7. นายสิงห์	ปาดี	หมอดินอาสาระดับหมู่บ้าน หมู่ที่ 7
8. นายเสาร์	ทาฮู๊ด	หมอดินอาสาระดับหมู่บ้าน หมู่ที่ 8
9. นายศรีสมเพชร	ยศแผ่น	หมอดินอาสาระดับหมู่บ้าน หมู่ที่ 9
10. นายอภิรัตน์	สายน้ำเย็น	หมอดินอาสาระดับหมู่บ้าน หมู่ที่ 10

8) การถือครองที่ดิน

ปี 2562 ประชากรตำบลแม่ใจ จำนวน 6,650 คน ถือครองที่ดินเฉลี่ยคนละ 13.88 ไร่ และถือครองที่ดินการเกษตรเฉลี่ยครัวเรือนละ 8.79 ไร่ ดังรายละเอียดในตารางที่ 2-7

ตารางที่ 2-7 การถือครองที่ดินตำบลแม่ใจ

ปี	ประชากร (คน)	การถือครองที่ดิน	
		เฉลี่ยที่ดินตำบล ไร่/คน	เฉลี่ยที่ดินการเกษตรเฉพาะครัวเรือนเกษตรกร ไร่/ครัวเรือน
2562	6,650	13.88	8.79

9) ลักษณะทางเศรษฐกิจ

ตำบลแม่ใจมีการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารหมักหมมป่าตึงใต้ ซึ่งเป็นสินค้าโอท็อปของตำบล อาชีพหลักของประชาชนในตำบล คือ ทำนา ทำสวน ทำไร่ ค้าขาย และรับราชการ อาชีพเสริม คือ หัตถกรรม (เสื้อผ้าฝ้ายพันท์รูป) และรับจ้างทั่วไป

9.1) การประกอบอาชีพ

9.1.1) อาชีพเกษตรกร ส่วนใหญ่ทำนาเป็นพืชหลัก โดยเกษตรกรปลูกข้าวเหนียวไว้เพื่อบริโภคในครัวเรือน พืชรองเป็นพืชไร่ ได้แก่ มันสำปะหลัง และข้าวโพด ไม้ผล ไม้ยืนต้น ได้แก่ ลำไย และลิ้นจี่ การประมง มีการทำประมงพื้นบ้านบริเวณหนองเล็งทราย การปศุสัตว์ มีการเลี้ยงโค กระบือ สุกร ไก่พันธุ์ไข่ และไก่พื้นเมือง

9.1.2) ด้านอุตสาหกรรม ตำบลแม่ใจมีอุตสาหกรรมครัวเรือน เช่น เสื้อผ้าฝ้ายพันท์รูป หมักหมมป่าตึงใต้ เป็นต้น

9.2) ด้านแรงงาน

ประชากรส่วนใหญ่ตำบลแม่ใจจะใช้แรงงานจากคนในตำบลเป็นส่วนใหญ่เพราะโดยมากแล้วประกอบอาชีพเกษตรกร มีส่วนน้อยที่เป็นแรงงานต่างถิ่นมารับจ้างทำงานตามแปลง

9.3) แหล่งน้ำทางการเกษตร

9.3.1) แหล่งน้ำจืดขนาดใหญ่ ได้แก่ หนองเล็งทราย

9.3.2) อ่างเก็บน้ำ ได้แก่ อ่างเก็บน้ำแม่ปืม

9.3.3) ลำน้ำ ได้แก่ ลำน้ำห้วยหลวงใน ลำน้ำห้วยแม่กระโทบ ลำน้ำห้วยเกี้ยว

และลำน้ำห้วยสะแล่ง

9.4) ด้านรายได้-รายจ่าย

จากข้อมูลพื้นฐาน (จปฐ.) ปี 2562 พบว่า รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยปีละ 244,879 บาท รายได้บุคคลเฉลี่ยปีละ 95,769 บาท รายจ่ายครัวเรือนเฉลี่ยปีละ 178,238 บาท รายจ่ายบุคคลเฉลี่ยปีละ 70,500 บาท เมื่อพิจารณาจะเห็นว่ารายได้ครัวเรือนมากกว่ารายจ่ายครัวเรือนปีละ 66,641 บาท และรายได้บุคคลมากกว่ารายจ่ายบุคคลปีละ 25,269 บาท ดังรายละเอียดใน ตารางที่ 2-8 และรูปที่ 2-7

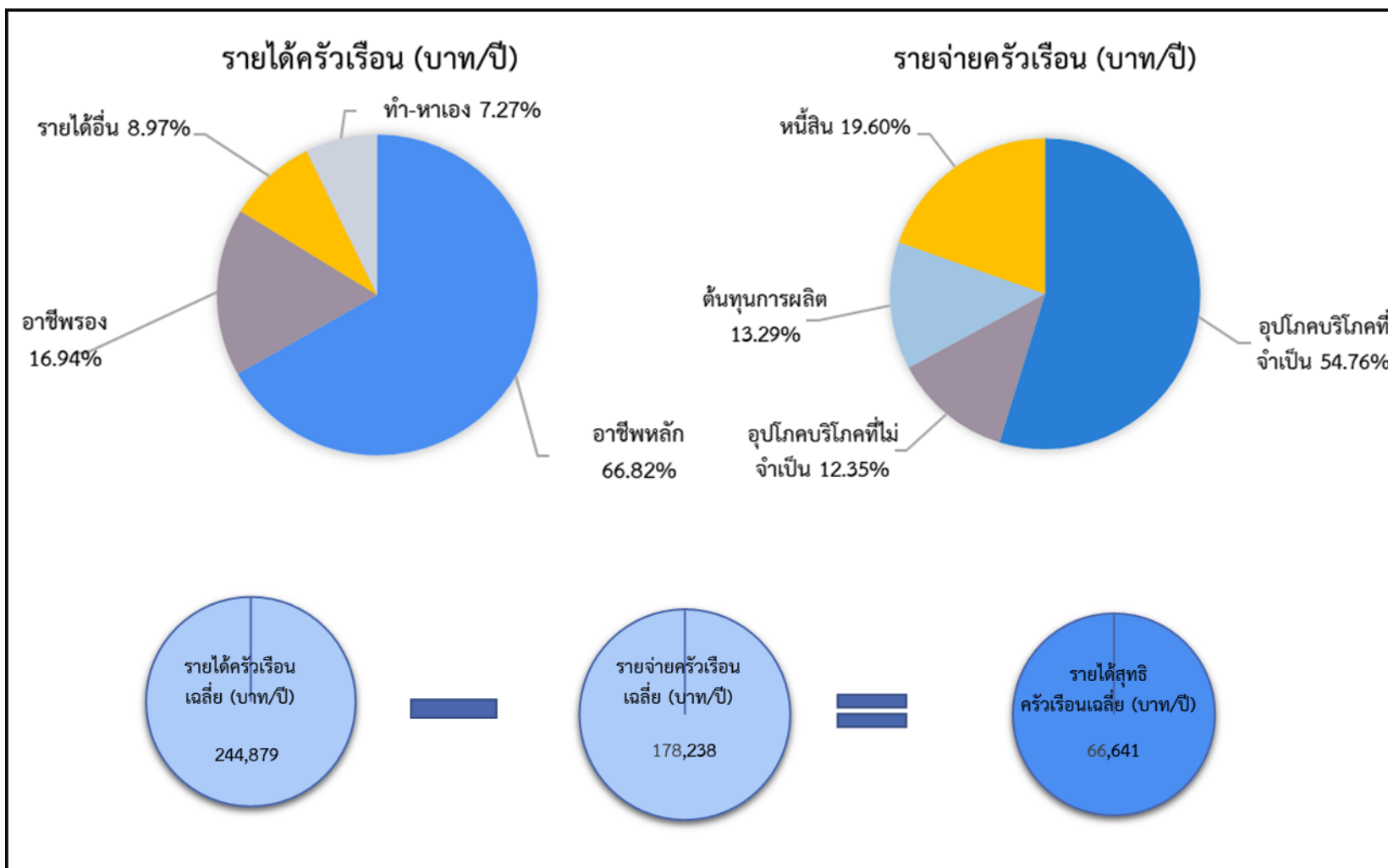

ตารางที่ 2-8 รายได้-รายจ่ายเฉลี่ยครัวเรือน ตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ปี 2562

พื้นที่	แหล่งรายได้ของครัวเรือน (บาท/ปี)				รายได้ครัวเรือน เฉลี่ย (บาท/ปี)	รายได้บุคคล เฉลี่ย (บาท/ปี)	รายจ่ายครัวเรือน เฉลี่ย (บาท/ปี)	รายจ่ายบุคคล เฉลี่ย (บาท/ปี)
	อาชีพหลัก	อาชีพรอง	รายได้อื่น	ทำ-หาเอง				
ตำบลแม่ใจ	163,635	41,490	21,968	17,786	244,879	95,769	178,238	70,500
หมู่ที่ 1 แม่ใจปง	397,150	28,294	31,933	3,365	460,740	211,186	393,117	179,284
หมู่ที่ 2 ต่างหนอง	112,637	14,331	20,332	10,201	157,501	72,204	69,440	31,834
หมู่ที่ 3 ริมใจ	82,159	32,515	27,162	16,519	158,354	69,923	120,396	53,162
หมู่ที่ 4 สันตันหมื่น	138,095	14,464	20,248	17,238	190,045	55,430	74,167	21,632
หมู่ที่ 5 ศรีดอนแก้ว	398,705	76,626	27,931	36,851	540,114	208,057	496,831	190,767
หมู่ที่ 6 ป่าดิงใต้	95,005	61,020	24,849	21,471	202,346	68,407	134,286	45,398
หมู่ที่ 7 ทุ่งโปรง-ห้วยลึก	143,014	39,593	13,233	11,169	207,008	77,452	114,982	43,020
หมู่ที่ 8 ป่าดิงเหนือ	71,914	102,889	20,522	19,817	215,142	67,605	134,689	42,324
หมู่ที่ 9 ทุ่งรวงทอง	60,944	31,296	19,419	24,724	136,384	46,909	110,259	37,924
หมู่ที่ 10 ปงพัฒนา	136,731	13,871	14,055	16,504	181,159	80,515	134,214	59,651

ที่มา: กรมการพัฒนาชุมชน (2562)

หมายเหตุ: หมู่ที่ 1 และ หมู่ที่ 5 นำรายได้ และรายจ่าย ของเทศบาลตำบลแม่ใจมารวมด้วย

รูปที่ 2-7 รายได้ รายจ่ายของครัวเรือนเฉลี่ย ตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

บทที่ 3

ทรัพยากรธรรมชาติ

บทที่ 3 ทรัพยากรธรรมชาติ

ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญในตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา คือ 1) ทรัพยากรป่าไม้ 2) ทรัพยากรน้ำ และ 3) ทรัพยากรดิน โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ทรัพยากรป่าไม้

3.1.1 ป่าไม้ตามกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรี

1) ป่าไม้ตามกฎหมาย ได้แก่ อุทยานแห่งชาติแม่ปืม และป่าสงวนแห่งชาติ ป่าน้ำแม่ปืม และป่าดงประดู่ (J1.019)

ดังรายละเอียดในตารางที่ 3-1 และรูปที่ 3-1

ตารางที่ 3-1 ป่าไม้ตามกฎหมาย

รายชื่อ	ราชกิจจานุเบกษา	เนื้อที่ (ไร่)
อุทยานแห่งชาติ		
อุทยานแห่งชาติแม่ปืม	เล่ม 126 ตอนที่ 97ก ลงวันที่ 25 ธันวาคม 2552	219,266
ป่าสงวนแห่งชาติ		
ป่าน้ำแม่ปืม และป่าดงประดู่ (J1.019)	เล่ม 90 ตอนที่ 45 วันที่ 1 พฤษภาคม 2516	31,000

3.1.2 ป่าตามมติคณะรัฐมนตรี ได้แก่

1) การจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ (มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 10 มีนาคม 2535 และ 17 มีนาคม 2535) ดังนี้

- เขตพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจ (Zone E) เนื้อที่ 980 ไร่

ดังรายละเอียดในรูปที่ 3-2

2) ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ (มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 28 พฤษภาคม 2528)

- ชั้นที่ 2 เนื้อที่ 451 ไร่

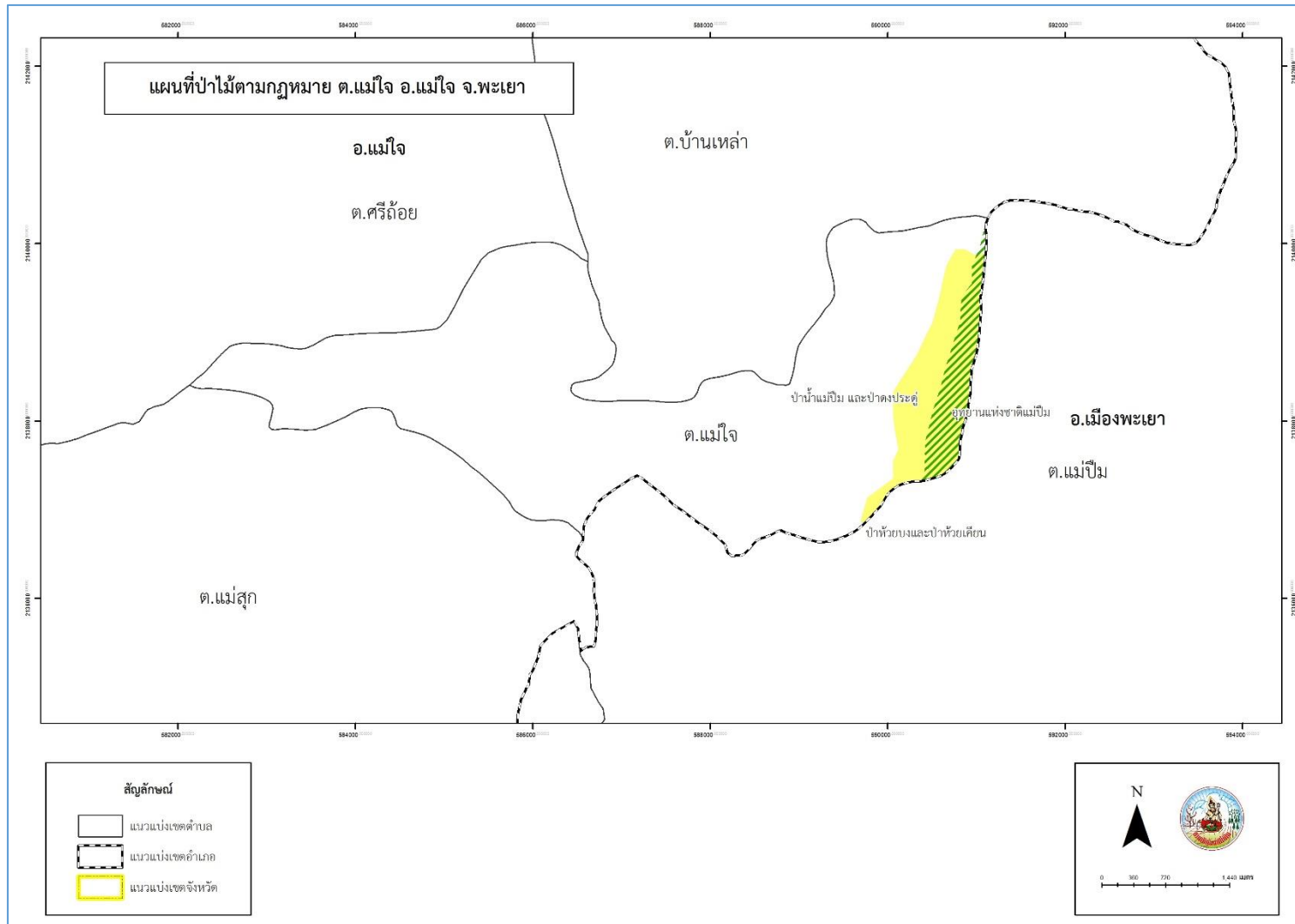
- ชั้นที่ 5 เนื้อที่ 9,632 ไร่

ดังรายละเอียดในรูปที่ 3-3

ทั้งนี้ เนื้อที่ดังกล่าวข้างต้น คำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ เป็นเนื้อที่เบื้องต้น เท่านั้น ไม่สามารถใช้อ้างอิงได้ทางกฎหมาย

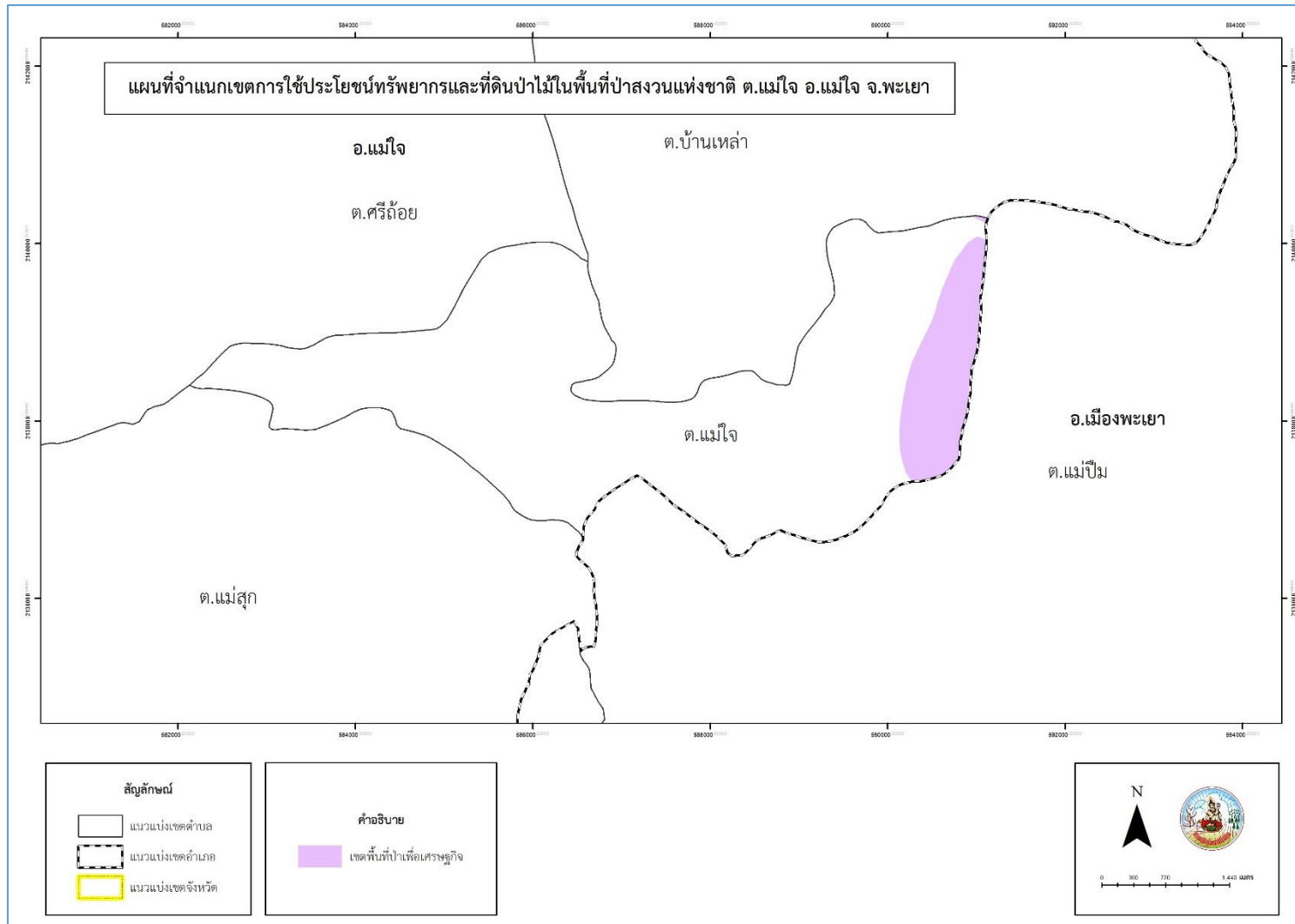
แผนการใช้ที่ดินตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

รูปที่ 3-1 ป่าไม้ตามกฎหมาย ตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

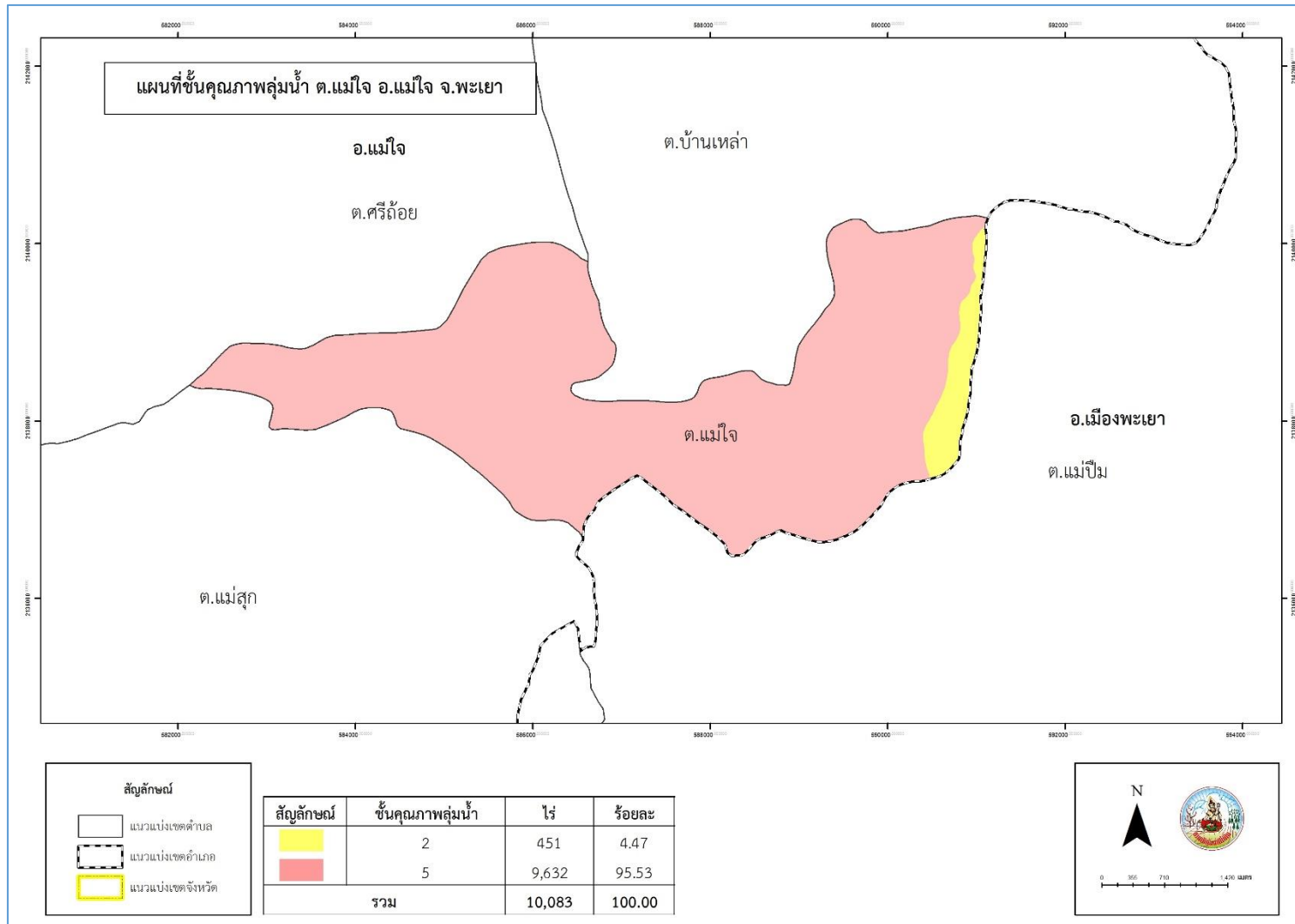
แผนการใช้ที่ดินตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

รูปที่ 3-2 การจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

แผนการใช้ที่ดินตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

รูปที่ 3-3 ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ ตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

3.2 ทรัพยากรน้ำ

3.2.1 น้ำผิวดิน

- 1) แหล่งน้ำตามธรรมชาติ ได้แก่ ห้วยชมพู น้ำแม่ปืม
- 2) การพัฒนาแหล่งน้ำ ได้แก่ แหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน จำนวน 25 บ่อ

3.2.2 น้ำใต้ดิน

ในปัจจุบันมีบ่อบาดาลจำนวน 10 บ่อ ดังรายละเอียดในตารางที่ 3-2

ตารางที่ 3-2 บ่อบาดาล ตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

ลำดับ	พิกัด		ประเภทบ่อ	สภาพน้ำ	ความลึกเจาะ (ม.)	ระดับน้ำปกติ (ม.)
	Latitude	Longitude				
1	19.346212741074	99.814086355235	บ่ออุบโกลค-บริโกลค	ใช้ได้-น้ำจืด	87.00	4.50
2	19.341233981859	99.813995028274	บ่ออุบโกลค-บริโกลค	ใช้ได้-น้ำจืด	84.00	3.89
3	19.336893604306	99.818657237505	บ่ออุบโกลค-บริโกลค	ใช้ได้-น้ำจืด	25.00	1.50
4	19.338092731485	99.817254280157	บ่ออุบโกลค-บริโกลค	ใช้ได้-น้ำจืด	81.00	1.69
5	19.442764520539	99.808870103804	บ่ออุบโกลค-บริโกลค	ใช้ได้-น้ำจืด	120.00	2.00
6	19.339738507025	99.800716814407	บ่ออุบโกลค-บริโกลค	ใช้ได้-น้ำจืด	66.00	3.30
7	19.336555186019	99.807412728208	บ่ออุบโกลค-บริโกลค	ใช้ได้-น้ำจืด	72.00	5.02
8	19.332692766989	99.848051513097	บ่ออุบโกลค-บริโกลค	ใช้ได้-น้ำจืด	42.00	1.50
9	19.333683219314	99.848818187360	บ่ออุบโกลค-บริโกลค	ใช้ได้-น้ำจืด	64.00	4.50
10	19.346994263592	99.817146262994	บ่ออุบโกลค-บริโกลค	ใช้ได้-น้ำจืด	69.00	4.13

หมายเหตุ: แสดงเฉพาะบ่อบาดาลที่มีข้อมูลสมบูรณ์

ที่มา: กรมทรัพยากรน้ำบาดาล (2563)

3.3 ทรัพยากรดิน

3.3.1 สถานภาพทรัพยากรดิน

ทรัพยากรดินในพื้นที่ตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ประกอบด้วย

1) ชุดดินเชิงทราย (Cr) สภาพพื้นที่เป็นที่ราบเรียบถึงค่อนข้างราบเรียบ มีการระบายน้ำเร็ว คือ

- หน่วยแผนที่ดิน Cr-sic1A : ชุดดินเชิงทราย ที่มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนเหนียวปนทรายแป้ง ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 4,008 ไร่ หรือร้อยละ 39.75 ของพื้นที่ตำบล

2) ดินคล้ายชุดดินลำปางที่มีศิลาแลงอ่อน (Lp-pic) สภาพพื้นที่เป็นที่ราบเรียบถึงค่อนข้างราบเรียบ มีการระบายน้ำค่อนข้างเร็ว คือ

- หน่วยแผนที่ดิน Lp-pic-s1A : ดินคล้ายชุดดินลำปางที่มีศิลาแลงอ่อน ที่มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทรายแป้ง ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 464 ไร่ หรือร้อยละ 4.60 ของพื้นที่ตำบล

3) ดินคล้ายชุดดินลาดหญ้าที่ลึกมากและระบายน้ำดีปานกลาง (Ly-vd,mw) สภาพพื้นที่เป็นลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อย มีการระบายน้ำดีปานกลาง คือ

- หน่วยแผนที่ดิน Ly-vd,mw-s1B : ดินคล้ายชุดดินลาดหญ้าที่ลึกมากและระบายน้ำดีปานกลาง ที่มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 2 ไร่ หรือร้อยละ 0.02 ของพื้นที่ตำบล

4) ดินคล้ายชุดดินลาดหญ้าที่ลึกมาก (Ly-vd) สภาพพื้นที่เป็นลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อย มีการระบายน้ำดี คือ

- หน่วยแผนที่ดิน Ly-vd-s1B : ดินคล้ายชุดดินลาดหญ้าที่ลึกมาก ที่มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 452 ไร่ หรือร้อยละ 4.48 ของพื้นที่ตำบล

5) ชุดดินพาน (Ph) สภาพพื้นที่เป็นที่ราบเรียบถึงค่อนข้างราบเรียบ มีการระบายน้ำเร็ว คือ

- หน่วยแผนที่ดิน Ph-sic1A : ชุดดินพาน มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนเหนียวปนทรายแป้ง ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 2,430 ไร่ หรือร้อยละ 24.10 ของพื้นที่ตำบล

6) ดินคล้ายชุดดินสันทรายที่มีศิลาแลงอ่อน และเป็นดินร่วนละเอียด (Sai-pic,fl) สภาพพื้นที่เป็นที่ราบเรียบถึงค่อนข้างราบเรียบ มีการระบายน้ำค่อนข้างเร็ว คือ

- หน่วยแผนที่ดิน Sai-pic,fl-s1A : ดินคล้ายชุดดินสันทรายที่มีศิลาแลงอ่อน และเป็นดินร่วนละเอียด มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 764 ไร่ หรือร้อยละ 7.58 ของพื้นที่ตำบล

7) ชุดดินสุโขทัย (Skt) สภาพพื้นที่เป็นที่ราบเรียบถึงค่อนข้างราบเรียบ มีการระบายน้ำค่อนข้างเร็ว คือ

- หน่วยแผนที่ดิน Skt-sic1A : ชุดดินสุโขทัย มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนเหนียวปนทรายแป้ง ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 1,430 ไร่ หรือร้อยละ 14.18 ของพื้นที่ตำบล

8) พื้นที่เบ็ดเตล็ด (Miscellaneous areas) คือ

- หน่วยแผนที่ดิน W : พื้นที่น้ำ มีเนื้อที่ 1 ไร่ หรือร้อยละ 0.01 ของพื้นที่ตำบล

ตั้งรายละเอียดในตารางที่ 3-3 ถึง 3-4 และรูปที่ 3-4 ถึง 3-5

ตารางที่ 3-3 หน่วยแผนที่ดิน ตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

หน่วย แผนที่ดิน	คำอธิบาย	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
Cr-sic1A	ชุดดินเชียงราย มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนเหนียวปนทรายแป้ง ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์	4,008	39.75
Lp-pic-silA	ดินคล้ายชุดดินลำปางที่มีศิลาแลงอ่อน มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทรายแป้ง ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์	464	4.60
Ly-vd,mw-slB	ดินคล้ายชุดดินลาดหญ้าที่ลึกมากที่มีการระบายน้ำดีปานกลาง มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์	2	0.02
Ly-vd-slB	ดินคล้ายชุดดินลาดหญ้าที่ลึกมาก มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์	452	4.48
Ph-sic1A	ชุดดินพาน มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนเหนียวปนทรายแป้ง ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์	2,430	24.10
Sai-pic,fl-s1A	ดินคล้ายชุดดินสันทรายที่มีศิลาแลงอ่อน และเป็นดินร่วนละเอียด มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์	764	7.58
Skt-sic1A	ชุดดินสุโขทัย มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนเหนียวปนทรายแป้ง ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์	1,430	14.18
SC	พื้นที่ลาดชันเชิงซ้อน (ความลาดชันมากกว่า 35 เปอร์เซ็นต์)	532	5.28
W	พื้นที่น้ำ	1	0.01
รวมเนื้อที่ทั้งหมด		10,083	100.00

ที่มา: กองสำรวจดินและวิจัยทรัพยากรดิน (2562)

แผนการใช้ที่ดินตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

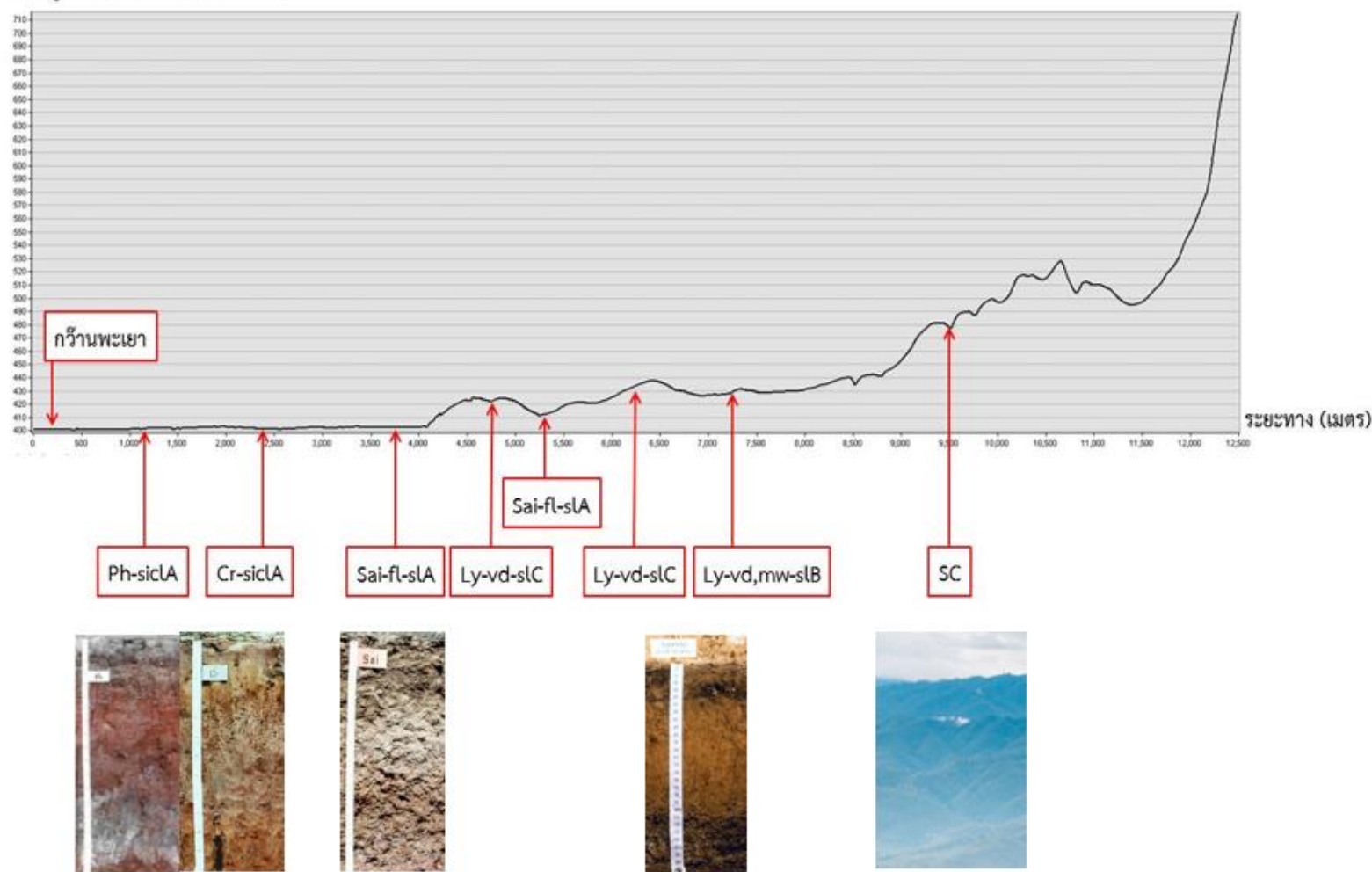
ตารางที่ 3-4 สมบัติดิน ตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

หน่วยแผนที่ดิน	ความลาดชัน (%)	การระบายน้ำ	CEC (meq/g)	BS (%)	ความลึก (ซม.)	อินทรีย์วัตถุ	ฟอสฟอรัส ที่เป็นประโยชน์ (P ₂ O ₅)	โพแทสเซียม ที่เป็นประโยชน์ (K ₂ O)	ความอุดมสมบูรณ์ของดิน	เนื้อที่	
										ไร่	ร้อยละ
Cr-sic1A	0-2	เลว	< 10	< 35	>150	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	4,008	39.75
Lp-pic-silA	0-2	ค่อนข้างเลว	< 10	35-75	>150	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	464	4.60
Ly-vd,mw-slB	2-5	ดีปานกลาง	< 10	< 35	>150	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	2	0.02
Ly-vd-slB	2-5	ดี	< 10	< 35	>150	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	452	4.48
Ph-sic1A	0-2	เลว	< 10	35-75	>150	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	2,430	24.10
Sai-pic,fl-slA	0-2	ค่อนข้างเลว	< 10	35-75	>150	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	764	7.58
Skt-sic1A	0-2	ค่อนข้างเลว	< 10	35-75	>150	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	1,430	14.18
SC	>35	-	-	-	-	-	-	-	-	532	5.28
W	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	0.01
รวมเนื้อที่ทั้งหมด										10,083	100.00

ที่มา: กองสำรวจดินและวิจัยทรัพยากรดิน (2562)

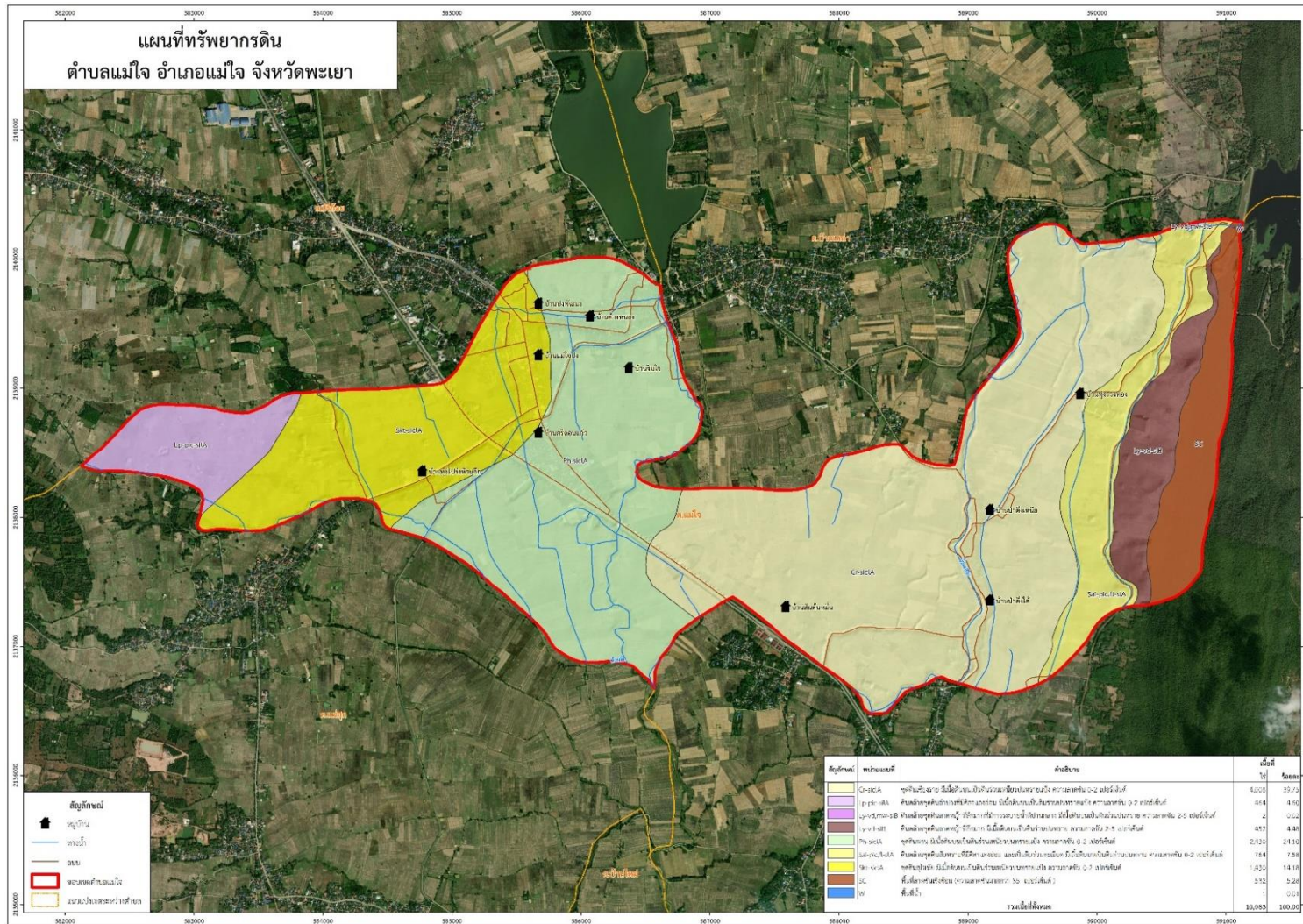
ความสูงระดับทะเลปานกลาง (เมตร)

รูปที่ 3-4 ภูมิประเทศและชุดดิน ตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

แผนการใช้ที่ดินตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

รูปที่ 3-5 ทรัพยากรดิน ตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

3.3.2 การชะล้างพังทลายของดิน

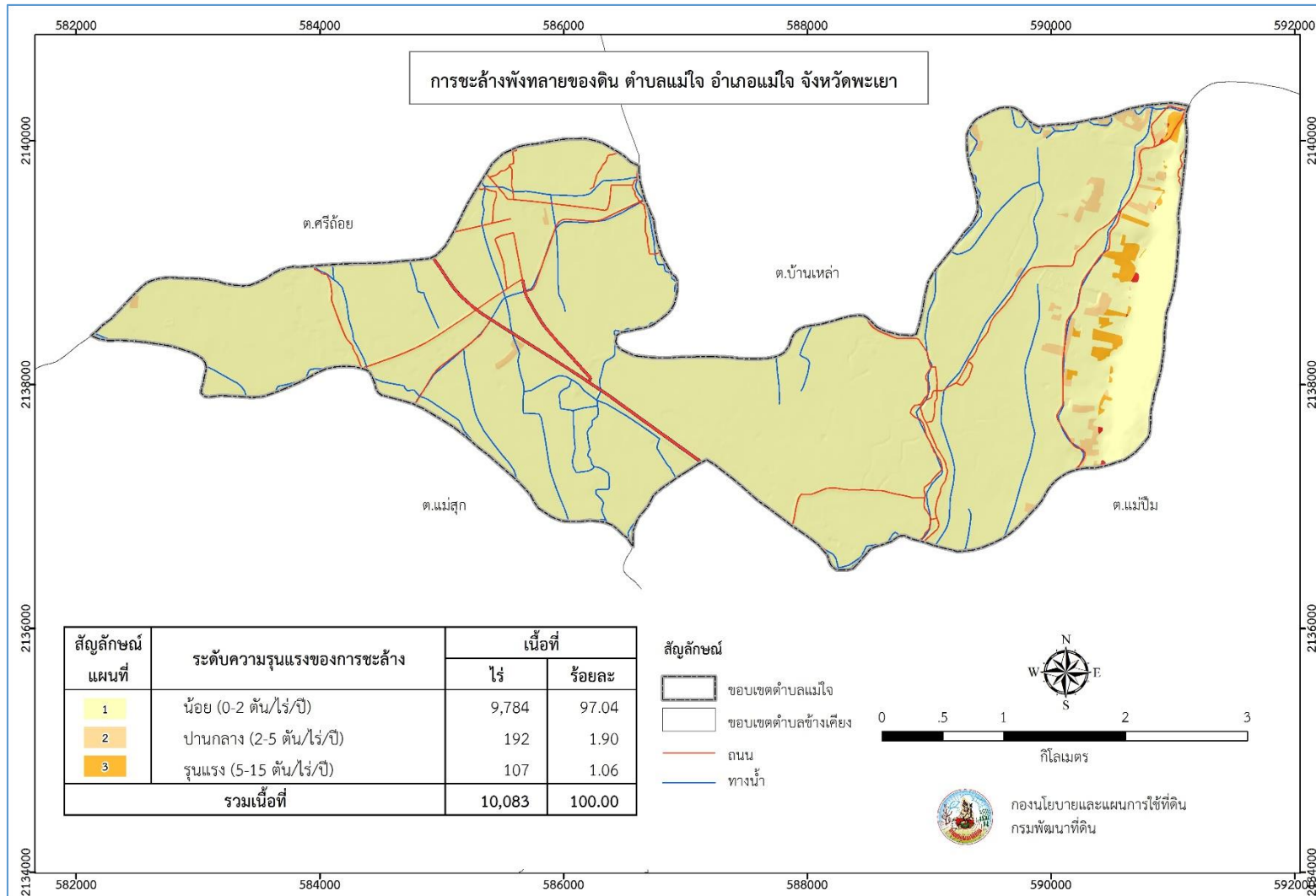
จากการประเมินการชะล้างพังทลายของดินโดยใช้สมการการสูญเสียดินสากล (Universal Soil Loss Equation; USLE) ตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา มีการชะล้างพังทลายของดิน ดังรายละเอียดในตารางที่ 3-5 และรูปที่ 3-6

ตารางที่ 3-5 การชะล้างพังทลายของดิน ตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

การชะล้างพังทลายของดิน	เนื้อที่ (ไร่)	ร้อยละ
น้อย (0-2 ตัน/ไร่/ปี)	9,784	97.04
ปานกลาง (2-5 ตัน/ไร่/ปี)	192	1.90
รุนแรง (5-15 ตัน/ไร่/ปี)	107	1.06
รวม	10,083	100.00

แผนการใช้ที่ดินตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

รูปที่ 3-6 การชะล้างพังทลายของดิน ตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

บทที่ 4

กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

บทที่ 4

กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal : PRA)

4.1. หลักการ

กระบวนการมีส่วนร่วมเป็นความเชื่อมโยงระหว่างปัจจัยหลัก 3 ประการ คือ

- 1) พื้นที่ (Area)
- 2) หน้าที่ขององค์กร หรือภารกิจ (Function)
- 3) ความร่วมมือ (Participation)

การจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงมีสาระสำคัญที่จำเป็นในการจัดทำโครงการ เช่น

- 1) สภาพปัญหาของชุมชนหรือเกษตรกร
- 2) ความต้องการของชุมชน
- 3) โครงการที่จะแก้ไขปัญหาที่เป็นไปตามความต้องการของประชาชน
- 4) พื้นที่ที่จะดำเนินโครงการ

ทั้งนี้ ผู้ที่จำเป็นต้องเข้าร่วมกระบวนการ คือ เกษตรกรในพื้นที่ตำบล ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ใหญ่บ้าน และกำนัน รวมทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐ

ในกรณีของแผนการใช้ที่ดินตำบลนั้น การจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนจะมีสาระสำคัญของชุมชนในภาพรวม และเกษตรกรแต่ละราย เช่น

- 1) ปัญหาทรัพยากรดิน
- 2) ปัญหาการประกอบอาชีพ
- 3) ความต้องการของชุมชนหรือเกษตรกรแต่ละราย
- 4) แผนพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีอยู่ในปัจจุบัน

จากสาระสำคัญใน 4 ประการ ดังกล่าว แผนการใช้ที่ดินตำบลจะต้องจัดทำขึ้นโดยมี “กิจกรรมตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน หรือเกษตรกรแต่ละราย รวมทั้งตอบสนองต่อแผนงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” ตรงตามอำนาจหน้าที่ของกรมพัฒนาที่ดิน และโดยความร่วมมือของส่วนราชการต่าง ๆ

4.2 การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA)

การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA) เมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2562 มีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

4.2.1 ปัญหาหลักของตำบลแม่ใจ คือ

- 1) ขาดแคลนน้ำ
- 2) ดินขาดความอุดมสมบูรณ์

4.2.2 ความต้องการของชุมชน เกษตรกร และเทศบาลตำบลรวมใจแม่ใจ มีความต้องการ 2 ประการ คือ

1) แก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมของดิน

2) แก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำ

1) กรณีการแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมของดินนั้น การชะล้างพังทลายของดินในพื้นที่มีรายละเอียดดังนี้

น้อย เนื้อที่ 9,784 ไร่ (97.04%)

ปานกลาง เนื้อที่ 192 ไร่ (1.9%)

รุนแรง เนื้อที่ 107 ไร่ (1.06%)

เพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายของดินดังกล่าว มีความจำเป็นต้องจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ

ในส่วนของคุณภาพดินนั้น จากการวิเคราะห์ดินในพื้นที่ตำบลแม่ใจ พบว่า

ปฏิกิริยาของดินส่วนใหญ่มีสภาพเป็นกรด ควรปรับสภาพให้เป็นกลาง

ธาตุอาหารที่สำคัญ คือ ไนโตรเจน ฟอสฟอรัส และโพแทสเซียม ค่อนข้างต่ำ จำเป็นต้องมีการปรับปรุง

2) กรณีการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำ

กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินที่จะแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตรที่ได้ดำเนินการในพื้นที่ตำบลแม่ใจ คือ บ่อน้ำในไร่นา ขนาด 1,260 ลูกบาศก์เมตร

อนึ่ง บ่อน้ำในไร่นา ได้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อนำมาทำนา แต่จะเป็นการเสริมในช่วงที่ขาดแคลนเท่านั้น จากการตรวจสอบบ่อน้ำในไร่นาที่มีอยู่ในปัจจุบัน มีจำนวน 25 บ่อ (ตารางที่ 4-1 และรูปที่ 4-1) กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินที่จะลงเินเขตการใช้ที่ดิน ซึ่งจะมีทั้งที่นาข้าวและที่ปลูกพืชไร่ อาจจะเป็นบ่อน้ำในไร่นาเพิ่มเติม หรือขุดลอกแหล่งน้ำธรรมชาติที่มีอยู่ในพื้นที่

จากการร้องขอของเกษตรกรให้นำน้ำใต้ดินมาใช้ นั้น กรมพัฒนาที่ดินจะประสานกับส่วนราชการที่รับผิดชอบโดยตรง คือ กรมทรัพยากรน้ำบาดาล

การที่พื้นที่การเกษตรขาดความชื้นในดินเร็วกว่าปกติหลังฝนทิ้งช่วงนั้น สาเหตุที่สำคัญประการหนึ่ง คือขาดอินทรีย์วัตถุในดินที่จะช่วยอุ้มน้ำไว้เพื่อการเติบโตของพืช

อย่างไรก็ตาม กรณีปัญหาการขาดแคลนน้ำนั้นได้มีข้อเสนอจากชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีการดำเนินการ ดังนี้

2.1) การพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ

2.1.1) ก่อสร้างฝาย ลำเหมืองป่าไม้

2.1.2) พัฒนาอ่างเก็บน้ำห้วยหก

2.2) พัฒนาระบบส่งน้ำ

2.2.1) ดาดคอนกรีตลำเหมืองป่าไม้

2.2.2) ก่อสร้างระบบลำน้ำในพื้นที่ตอนเหนือของตำบล

2.3) ขุดเจาะบ่อบาดาล

2.4) แหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

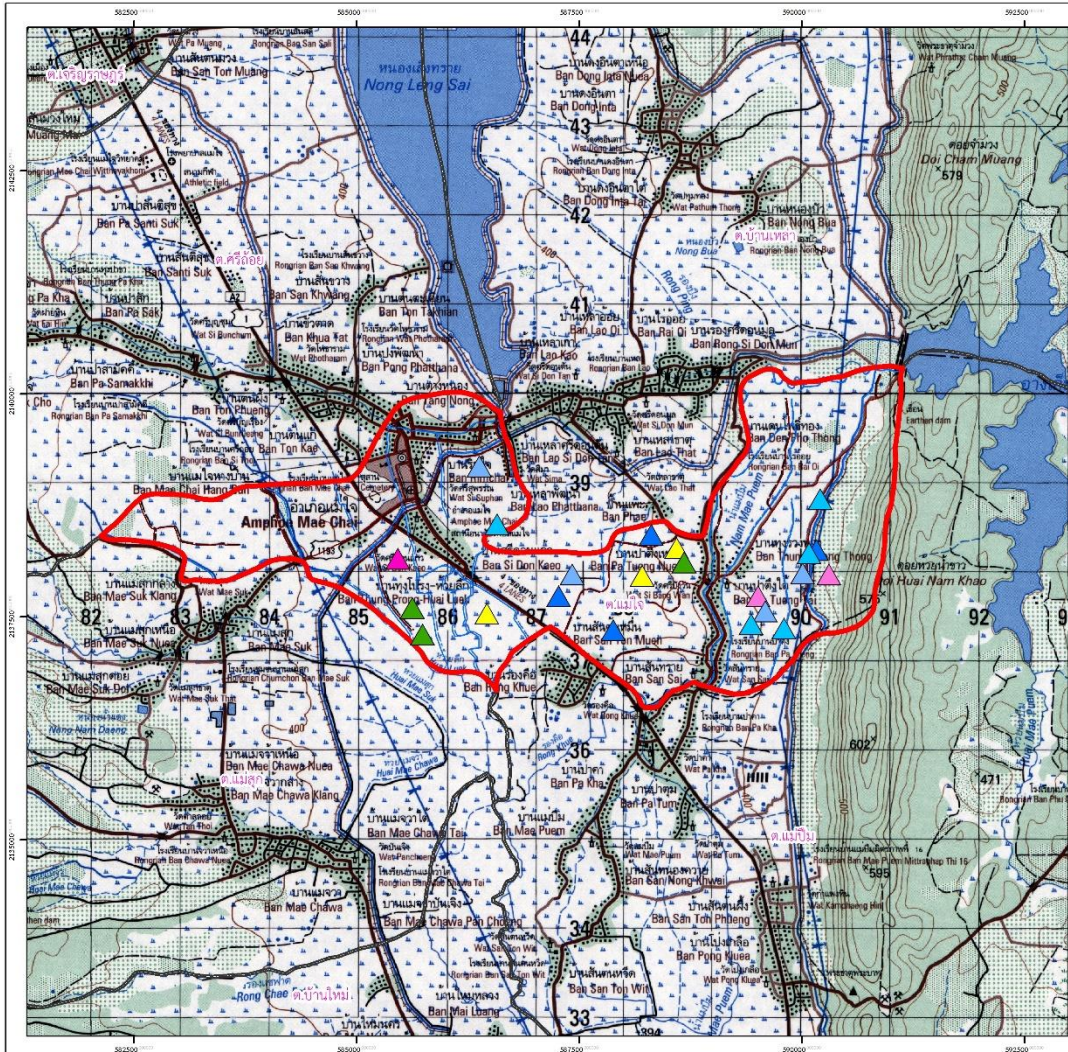
การดำเนินการพัฒนาแหล่งน้ำดังกล่าวนี้จะมีรายละเอียดในบทที่ 7 หัวข้อ 7.5

ตารางที่ 4-1 แหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน ตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

ปี พ.ศ.	จำนวน (บ่อ)
2551	3
2555	5
2556	5
2558	3
2561	4
2562	5

แผนการใช้ที่ดินตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

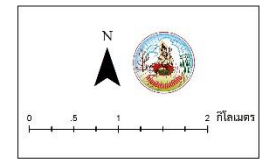
แผนที่โครงการแหล่งน้ำในไร่นา นอกเขตชลประทาน ตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

แหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

- ▲ พ.ศ.2551 จำนวน 3 บ่อ
- ▲ พ.ศ.2555 จำนวน 4 บ่อ
- ▲ พ.ศ.2555(เพิ่มเติม) จำนวน 1 บ่อ
- ▲ พ.ศ.2556 จำนวน 5 บ่อ
- ▲ พ.ศ.2558 จำนวน 3 บ่อ
- ▲ พ.ศ.2561 จำนวน 4 บ่อ
- ▲ พ.ศ.2562 จำนวน 5 บ่อ

สัญลักษณ์

- ถนน
- ทางน้ำ
- ขอบเขตตำบลแม่ใจ
- แนวแบ่งเขตระหว่างตำบล

รูปที่ 4-1 โครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน ตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

ผลจากการจัดทำกรมีส่วนร่วมนของชุมชน (PRA) ได้นำมาวิเคราะห์ร่วมกับปัญหาด้านกายภาพ โดยระบบ DPSIR มีรายละเอียดดังนี้

1) แรงขับเคลื่อน (Driver) มี 4 ประการ คือ

- 1.1) ดินเสื่อมโทรม
- 1.2) น้ำขาดแคลน
- 1.3) การไร้กรรมสิทธิ์ที่ดิน
- 1.4) การเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศ

2) แรงกดดัน (Pressure) ที่เกิดจากปัจจัยขับเคลื่อน มี 4 ประการ คือ

- 2.1) การปรับปรุงบำรุงดิน
- 2.2) จัดหาแหล่งน้ำ
- 2.3) ความต้องการน้ำเพื่อการเกษตร
- 2.4) แก้ปัญหาการไร้กรรมสิทธิ์

3) สภาวะ (State) ที่เกิดแรงกดดัน มี 5 ประการ คือ

- 3.1) ความเสื่อมโทรมของดินทางกายภาพ/เคมี/ชีวภาพ
- 3.2) ขาดแคลนน้ำอุปโภค/บริโภค
- 3.3) ขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร
- 3.4) พื้นที่ป่าไม้ลดลง
- 3.5) ราษฎรเรียกร้องสิทธิ์ในที่ดิน

4) ผลกระทบ (Impact) ที่ปรากฏในพื้นที่ มี 4 ประการ คือ

- 4.1) แหล่งน้ำที่มีอยู่สิ้นเงินจากตะกอน
- 4.2) ผลผลิตพืชต่ำ ลงทุนสูง
- 4.3) รายได้น้อย
- 4.4) มีปัญหาต่อคุณภาพชีวิต

5) การตอบสนอง (Response) ของรัฐในอดีต ปัจจุบัน และในอนาคต มีดังนี้

อดีต-ปัจจุบัน

พื้นที่ลาดชัน

- 5.1) คูรับน้ำขอบเขา
- 5.2) ป่อดักตะกอน
- 5.3) ฝ่ายชะลอน้ำ
- 5.4) คันดิน
- 5.5) ปลูกหญ้าแฝก ป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน รักษาความชื้นและกักเก็บน้ำ
- 5.6) ปฏิรูปที่ดิน
- 5.7) จัดที่ดินโดย คทช.

พื้นที่ราบ

- 5.8) จัดรูปแปลงนา
- 5.9) ปรับปรุงบำรุงดินด้วยปุ๋ยพืชสด
- 5.10) บ่อน้ำไร่นา
- 5.11) ขุดลอกลำน้ำ/คลองส่งน้ำ/แหล่งน้ำ
- 5.12) ปรับเปลี่ยนการผลิตเป็นพืชใช้น้ำน้อย

อนาคต

- (1) พัฒนาที่ดินและน้ำที่เป็นระบบทั้งตำบล
  - (2) ประกาศเขตอนุรักษ์ดินและน้ำ
- ดังมีรายละเอียดในรูปที่ 4-2

รูปที่ 4-2 การวิเคราะห์สถานการณ์โดยระบบ DPSIR ของตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

4.3 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน

ตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา มีการเพาะปลูกพืช ดังมีรายละเอียดในรูปที่ 4-3

เดือน \ ชนิดพืช	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
1. ข้าว							ข้าวนาปี					
2. ข้าว-พืชผัก	หอม กระเทียม						ข้าวนาปี					
3. พืชไร่				ข้าวโพด								
4. ไม้ผล	ลิ้นจี่											
5. ไม้ยืนต้น	ยางพารา											

รูปที่ 4-3 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน ตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

บทที่ 5

การประเมินคุณภาพที่ดิน

บทที่ 5 การประเมินคุณภาพที่ดิน

5.1 ทรัพยากรดิน

จากการสำรวจทรัพยากรดินตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา โดยกองสำรวจดินและวิจัยทรัพยากรดิน กรมพัฒนาที่ดิน พบว่า มีดิน 3 ชุดดิน และ 4 ดินคล้ายชุดดิน โดยมีการประเมินคุณภาพที่ดิน ดังแสดงไว้ในตารางที่ 5-1

5.2 ประเภทการใช้ที่ดิน

ประกอบด้วยพืชเศรษฐกิจหลัก หรือพืชอัตลักษณ์ (Signature crops) ที่ปลูกอยู่ในปัจจุบันของตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ได้แก่ ข้าว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มันสำปะหลัง ยางพารา มะม่วง มะขาม ลำไย และลิ้นจี่

5.3 การประเมินคุณภาพที่ดิน

จากการใช้คู่มือการประเมินคุณภาพที่ดิน สำหรับการวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลและระดับจังหวัด (ศันสนีย์ อริฎวาสน์ และคำรณ ไทรพิง, 2562) ประเมินคุณภาพที่ดิน ได้จำแนกชั้นความเหมาะสมทางกายภาพและข้อจำกัดของประเภทการใช้ที่ดิน ดังนี้

ข้าว

ชั้นที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2)

พบว่า คุณภาพที่ดินที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตของพืช คือ ความชุ่มชื้นที่เป็นประโยชน์ต่อพืช มีข้อจำกัดด้านปริมาณน้ำฝน (r) ความจุในการดูดยึดธาตุอาหาร มีข้อจำกัดด้านความอิมตัวด้วยต่าง (b) ความจุในการดูดยึดธาตุอาหาร มีข้อจำกัดด้านความจุในการแลกเปลี่ยนประจุบวก (c) และความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร มีข้อจำกัดด้านปริมาณอินทรีย์วัตถุ (m) ปริมาณฟอสฟอรัสที่เป็นประโยชน์ (p) และปริมาณโพแทสเซียมที่เป็นประโยชน์ (k) ได้แก่ หน่วยแผนที่ดิน Cr-sic1A Lp-pic-silA Ph-sic1A และ Skt-sic1A

ชั้นที่มีความเหมาะสมน้อย (S3)

พบว่า คุณภาพที่ดินที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตของพืช คือ ความชุ่มชื้นที่เป็นประโยชน์ต่อพืช มีข้อจำกัดด้านเนื้อดิน (s) ได้แก่ หน่วยแผนที่ดิน Sai-pic,fl-s1A

ชั้นที่ไม่มีความเหมาะสม (N)

พบว่า คุณภาพที่ดินที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตของพืช คือ ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช มีข้อจำกัดด้านการระบายน้ำ (o) และสภาวะการเขตกรรม มีข้อจำกัดด้านความลาดชัน (g) ได้แก่ หน่วยแผนที่ดิน Ly-vd,mw-s1B Ly-vd-s1B และ SC

ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

ชั้นที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2)

พบว่า คุณภาพที่ดินที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตของพืช คือ ความชุ่มชื้นที่เป็นประโยชน์ต่อพืช มีข้อจำกัดด้านปริมาณน้ำฝน (r) และเนื้อดิน (s) ความจุในการดูดซับธาตุอาหาร มีข้อจำกัดด้านความอึดตัวด้วยต่าง (b) และความจุในการแลกเปลี่ยนประจุบวก (c) และความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร มีข้อจำกัดด้านปริมาณอินทรีย์วัตถุ (m) ปริมาณฟอสฟอรัสที่เป็นประโยชน์ (p) และปริมาณโพแทสเซียมที่เป็นประโยชน์ (k) ได้แก่ หน่วยแผน Ly-vd,mw-slB และ Ly-vd-slB

ชั้นที่มีความเหมาะสมน้อย (S3)

พบว่า คุณภาพที่ดินที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตของพืชคือความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช มีข้อจำกัดด้านการระบายน้ำ (o) ได้แก่ หน่วยแผนที่ดิน Lp-pic-silA Sai-pic,fl-sLA และ Skt-sicLA

ชั้นที่ไม่มีความเหมาะสม (N)

พบว่า คุณภาพที่ดินที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตของพืช คือ ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช มีข้อจำกัดด้านการระบายน้ำ (o) และสภาวะการเขตกรรม มีข้อจำกัดด้านความลาดชัน (g) ได้แก่ หน่วยแผนที่ดิน Cr-sicLA Ph-sicLA และ SC

มันสำปะหลัง

ชั้นที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2)

พบว่า คุณภาพที่ดินที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตของพืช คือ ความจุในการดูดซับธาตุอาหาร มีข้อจำกัดด้านความอึดตัวด้วยต่าง (b) และความจุในการแลกเปลี่ยนประจุบวก (c) และความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร มีข้อจำกัดด้านปริมาณอินทรีย์วัตถุ (m) ปริมาณฟอสฟอรัสที่เป็นประโยชน์ (p) และปริมาณโพแทสเซียมที่เป็นประโยชน์ (k) ได้แก่ หน่วยแผนที่ดิน Ly-vd,mw-slB และ Ly-vd-slB

ชั้นที่ไม่มีความเหมาะสม (N)

พบว่า คุณภาพที่ดินที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตของพืช คือ ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช มีข้อจำกัดด้านการระบายน้ำ (o) และสภาวะการเขตกรรม มีข้อจำกัดด้านความลาดชัน (g) ได้แก่ หน่วยแผนที่ดิน Cr-sicLA Lp-pic-silA Ph-sicLA Sai-pic,fl-sLA Skt-sicLA และ SC

ยางพารา

ชั้นที่มีความเหมาะสมน้อย (S3)

พบว่า คุณภาพที่ดินที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตของพืช คือ ความชุ่มชื้นที่เป็นประโยชน์ต่อพืช มีข้อจำกัดด้านปริมาณน้ำฝน (r) ได้แก่ หน่วยแผนที่ดิน Ly-vd,mw-slB และ Ly-vd-slB

ชั้นที่ไม่มีความเหมาะสม (N)

พบว่า คุณภาพที่ดินที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตของพืช คือ ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช มีข้อจำกัดด้านการระบายน้ำ (o) และสภาวะการเขตกรรม มีข้อจำกัดด้าน

ความลาดชัน (g) ได้แก่ หน่วยแผนที่ดิน Cr-sic1A Lp-pic-silA Ph-sic1A Sai-pic,fl-s1A Skt-sic1A และ SC

มะม่วง

ชั้นที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2)

พบว่า คุณภาพที่ดินที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตของพืช คือ ความชุ่มชื้นที่เป็นประโยชน์ต่อพืช มีข้อจำกัดด้านปริมาณน้ำฝน (r) และเนื้อดิน (s) ความจุในการดูดซับธาตุอาหาร มีข้อจำกัดด้านความอึดตัวด้วยต่าง (b) และความจุในการแลกเปลี่ยนประจุบวก (c) และความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร มีข้อจำกัดด้านปริมาณอินทรีย์วัตถุ (m) ปริมาณฟอสฟอรัสที่เป็นประโยชน์ (p) และปริมาณโพแทสเซียมที่เป็นประโยชน์ (k) ได้แก่ หน่วยแผนที่ดิน Ly-vd,mw-slB และ Ly-vd-slB

ชั้นที่ไม่มีความเหมาะสม (N)

พบว่า คุณภาพที่ดินที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตของพืช คือ ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช มีข้อจำกัดด้านการระบายน้ำ (o) และสภาวะการเขตกรรม มีข้อจำกัดด้านความลาดชัน (g) ได้แก่ หน่วยแผนที่ดิน Cr-sic1A Lp-pic-silA Ph-sic1A Sai-pic,fl-s1A Skt-sic1A และ SC

มะขาม

ชั้นที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2)

พบว่า คุณภาพที่ดินที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตของพืช คือ ความชุ่มชื้นที่เป็นประโยชน์ต่อพืช มีข้อจำกัดด้านปริมาณน้ำฝน (r) และเนื้อดิน (s) ความจุในการดูดซับธาตุอาหาร มีข้อจำกัดด้านความอึดตัวด้วยต่าง (b) และความจุในการแลกเปลี่ยนประจุบวก (c) และความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร มีข้อจำกัดด้านปริมาณอินทรีย์วัตถุ (m) ปริมาณฟอสฟอรัสที่เป็นประโยชน์ (p) และปริมาณโพแทสเซียมที่เป็นประโยชน์ (k) ได้แก่ หน่วยแผนที่ดิน Ly-vd,mw-slB และ Ly-vd-slB

ชั้นที่ไม่มีความเหมาะสม (N)

พบว่า คุณภาพที่ดินที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตของพืช คือ ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช มีข้อจำกัดด้านการระบายน้ำ (o) และสภาวะการเขตกรรม มีข้อจำกัดด้านความลาดชัน (g) ได้แก่ หน่วยแผนที่ดิน Cr-sic1A Lp-pic-silA Ph-sic1A Sai-pic,fl-s1A Skt-sic1A และ SC

ลำไย

ชั้นที่มีความเหมาะสมน้อย (S3)

พบว่า คุณภาพที่ดินที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตของพืช คือ ความชุ่มชื้นที่เป็นประโยชน์ต่อพืช มีข้อจำกัดด้านปริมาณน้ำฝน (r) ได้แก่ หน่วยแผนที่ดิน Ly-vd,mw-slB และ Ly-vd-slB

ชั้นที่ไม่มีความเหมาะสม (N)

พบว่า คุณภาพที่ดินที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตของพืช คือ ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช มีข้อจำกัดด้านการระบายน้ำ (o) และสภาวะการเขตกรรม มีข้อจำกัดด้านความลาดชัน (g) ได้แก่ หน่วยแผนที่ดิน Cr-sic1A Lp-pic-silA Ph-sic1A Sai-pic,fl-s1A Skt-sic1A และ SC

ถิ่นจี

ชั้นที่มีความเหมาะสมน้อย (S3)

พบว่า คุณภาพที่ดินที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตของพืช คือ ความชุ่มชื้นที่เป็นประโยชน์ต่อพืช มีข้อจำกัดด้านปริมาณน้ำฝน (r) ได้แก่ หน่วยแผนที่ดิน Ly-vd,mw-slB และ Ly-vd-slB

ชั้นที่ไม่มีความเหมาะสม (N)

พบว่า คุณภาพที่ดินที่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตของพืช คือ ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช มีข้อจำกัดด้านการระบายน้ำ (o) และสภาวะการเขตกรรม มีข้อจำกัดด้านความลาดชัน (g) ได้แก่ หน่วยแผนที่ดิน Cr-sic1A Lp-pic-silA Ph-sic1A Sai-pic,fl-slA Skt-sic1A และ SC

ตารางที่ 5-1 ชั้นความเหมาะสมทางกายภาพของดิน ตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

ชุดดิน	ข้าว	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	มันสำปะหลัง	ยางพารา	มะม่วง	มะขาม	ลำไย	ลิ้นจี่
Cr-sic1A	S2rbcmpk	N	N	N	N	N	N	N
Lp-pic-silA	S2rcmpk	S3o	N	N	N	N	N	N
Ly-vd,mw-slB	N	S2rsbcmpkdg	S2bcmpk	S3r	S2rsbcmpk	S2rsbcmpk	S3r	S3r
Ly-vd-slB	N	S2rsbcmpkdg	S2bcmpk	S3r	S2rsbcmpk	S2rsbcmpk	S3r	S3r
Ph-sic1A	S2rcmpk	N	N	N	N	N	N	N
Sai-pic,fl-slA	S3s	S3o	N	N	N	N	N	N
Skt-sic1A	S2rcmpk	S3o	N	N	N	N	N	N
SC	N	N	N	N	N	N	N	N

หมายเหตุ : 1. คำอธิบายชุดดินดูจากตารางหน่วยแผนที่ดินตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

2. ข้อจำกัดในการประเมินคุณภาพที่ดิน

r = ปริมาณน้ำฝน

c = ความจุในการแลกเปลี่ยนประจุบวก

k = ปริมาณโพแทสเซียมที่เป็นประโยชน์

d = ความลึกของดิน

o = การระบายน้ำ

m = ปริมาณอินทรีย์วัตถุ

a = ปฏิกริยาของดิน

g = ความลาดชัน

b = ความอึดตัวด้วยต่าง

p = ปริมาณฟอสฟอรัสที่เป็นประโยชน์

s = เนื้อดิน

บทที่ 6

แผนการใช้ที่ดิน

บทที่ 6 แผนการใช้ที่ดิน

6.1 ปรัชญาในการจัดทำแผนการใช้ที่ดินตำบล

ในการจัดทำแผนการใช้ที่ดินตำบลฉบับนี้ได้ใช้ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”¹ เป็นหลัก โดยมีรายละเอียดดังนี้

“เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี พอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุล และพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี”

¹ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2550: 6-7) ได้หมายความว่า “ประมวณและกลั่นกรองจากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งพระราชทานในวโรกาสต่าง ๆ รวมทั้งพระราชดำรัสอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้นำไปใช้และเผยแพร่ได้ เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2542 เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของทุกฝ่ายและประชาชนโดยทั่วไป

6.2 นโยบายแห่งรัฐในการกำหนดแผนการใช้ที่ดินตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

ตารางที่ 6-1 นโยบายแห่งรัฐที่เกี่ยวข้องกับแผนการใช้ที่ดิน ตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

ลำดับที่	กฎหมาย/ยุทธศาสตร์/ แผนการปฏิบัติ/แผนแม่บท	รายละเอียด
1	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ²	มาตรา 72 (1) วางแผนการใช้ที่ดินของประเทศไทยเหมาะสมกับสภาพของพื้นที่และศักยภาพของที่ดินตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน
2	ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580) ³	ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ยุทธศาสตร์ที่ 5 ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
3	คำแถลงนโยบายของ คณะรัฐมนตรี แถลงต่อรัฐสภา วันที่ 25 กรกฎาคม 2562	<u>นโยบายหลัก</u> 5. การพัฒนาเศรษฐกิจและความสามารถในการแข่งขันของไทย 5.3 พัฒนาภาคเกษตร 5.3.2 ลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตที่เหมาะสมและไม่ก่อให้เกิดภาระทางการเงินการคลังของภาครัฐ 5.3.4 ส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าเกษตร 5.3.5 ดูแลเกษตรกรผู้มีรายได้น้อยให้สามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ในที่ดินทำกิน แหล่งเงินทุน โครงสร้างพื้นฐาน และปัจจัยการผลิตต่าง ๆ 10. การฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและการรักษาสิ่งแวดล้อมเพื่อสร้างการเติบโตอย่างยั่งยืน 10.2 ปรับปรุงระบบที่ดินทำกินและลดความเหลื่อมล้ำด้านการถือครองที่ดิน 10.3 ส่งเสริมการบริหารจัดการน้ำทั้งระบบ แหล่งน้ำชุมชน และทะเล <u>นโยบายเร่งด่วน</u> 4. การให้ความช่วยเหลือเกษตรกรและพัฒนานวัตกรรม
4	แผนการปฏิรูปประเทศด้าน ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม ⁴	ประเด็นย่อยที่ 2.1 จัดทำแผนการใช้ที่ดินของชาติทั้งระบบให้สอดคล้องและเหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่และการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ประเด็นย่อยที่ 2.2 ส่งเสริมการใช้ประโยชน์ที่ดินให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

² ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 134 ตอน 40 ก หน้า 18 ลงวันที่ 6 เมษายน 2560

³ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 135 ตอน 82 ก หน้า 8 วันที่ 13 ตุลาคม 2561

⁴ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 135 ตอน 24 ก หน้า 98. 102-103 ลงวันที่ 6 เมษายน 2561 (เล่มที่ 4)

ตารางที่ 6-1 (ต่อ)

ลำดับที่	กฎหมาย/ยุทธศาสตร์/ แผนการปฏิบัติ/แผนแม่บท	รายละเอียด
5	แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)	ยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน ยุทธศาสตร์ที่ 4 การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน
6	นโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. 2560-2579)	ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการใช้ที่ดินและทรัพยากรดินเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดิน
7	แผนพัฒนาภาคเหนือ พ.ศ. 2560-2565	ยุทธศาสตร์ที่ 3 ยกระดับเป็นฐานการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์และเกษตรปลอดภัยเชื่อมโยงสู่อุตสาหกรรมเกษตรแปรรูปที่สร้างมูลค่าเพิ่มสูง ยุทธศาสตร์ที่ 5 อนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำให้คงความสมบูรณ์ จัดระบบการบริหารจัดการน้ำอย่างเหมาะสมและเชื่อมโยงพื้นที่เกษตรให้ทั่วถึง ป้องกันและแก้ไขปัญหาลพิษหมอกควันอย่างยั่งยืน
8	การพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 2 (พ.ศ. 2561-2565)	ประเด็นการพัฒนาที่ 2 การสร้างความเข้มแข็งและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตภาคเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตรเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรที่มีศักยภาพ ประเด็นการพัฒนาที่ 4 ดำรงทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมและพลังงานโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนสู่การเป็นกลุ่มจังหวัดสีเขียว
9	ยุทธศาสตร์จังหวัดพะเยา พ.ศ. 2562	ยุทธศาสตร์ที่ 1 ส่งเสริมการเกษตรปลอดภัย และการค้า การลงทุน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ยุทธศาสตร์ที่ 5 พัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน
10	ยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์จังหวัดพะเยา พ.ศ. 2562	ยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาการผลิตให้ได้มาตรฐาน เพิ่มมูลค่าผลผลิต และส่งเสริมการตลาดสินค้าเกษตรปลอดภัย ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาเกษตร และสถาบันเกษตรกร ยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน บริหารจัดการทรัพยากรทางการเกษตร
11	ยุทธศาสตร์องค์การบริหารส่วนจังหวัดพะเยา (พ.ศ. 2561-2564)	ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาระบบเศรษฐกิจ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
12	ยุทธศาสตร์เทศบาลตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา	ยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาเศรษฐกิจ ยุทธศาสตร์ที่ 3 บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
13	ยุทธศาสตร์เทศบาลตำบลรวมใจพัฒนา อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา	ยุทธศาสตร์ที่ 1 ด้านเศรษฐกิจและโครงสร้างพื้นฐาน ยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

6.3 การกำหนดเขตการใช้ที่ดิน

การวางแผนการใช้ที่ดินเป็นกระบวนการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ เพื่อใช้ตัดสินใจในการกำหนดรูปแบบหรือกิจกรรมการใช้ที่ดินที่เหมาะสมไว้ล่วงหน้า โดยมีพื้นฐานจากศักยภาพการใช้ประโยชน์ของทรัพยากรดินตามธรรมชาติ สภาพเศรษฐกิจและสังคม สิ่งแวดล้อม เพื่อให้มีการใช้ที่ดิน อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์สูงสุด การวางแผนการใช้ที่ดินมิได้สิ้นสุดลงในขั้นตอนการตัดสินใจ ว่าที่ดินจะทำอะไรดีที่สุด แต่จะต้องรวมถึงการจัดทำมาตรการทุกด้านในการใช้ที่ดินเพื่อให้บรรลุถึงความต้องการใช้ที่ดินนั้น จำเป็นต้องระบุถึงมาตรการ กิจกรรม โครงการ แผนงาน และนโยบายที่มีความเหมาะสมกับพื้นที่ ซึ่งจะช่วยให้บรรลุถึงความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง

การวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล เป็นการวิเคราะห์และประเมินข้อมูลด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม ตลอดจนสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบ เพื่อกำหนดการใช้พื้นที่อย่างเป็นระบบ เป็นการตัดสินใจในการใช้พื้นที่ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ และตรงตามความต้องการของชุมชน โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการที่จะนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป เป็นสิ่งสำคัญที่ต้องดำเนินการเพื่อให้เป็นที่ยอมรับ โดยมีความมุ่งหมายให้การใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้นนั้น ตอบสนองความต้องการของชุมชนมากที่สุด การกำหนดเขตการใช้ที่ดินตำบลแม่ใจใช้ยุทธศาสตร์จังหวัดพะเยา พ.ศ. 2562 เป็นแนวทาง ซึ่งยุทธศาสตร์จังหวัดพะเยา พ.ศ. 2562 ได้เชื่อมโยงกับนโยบายรัฐบาล แผนบริหารราชการแผ่นดิน ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ทิศทางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 แผนปฏิรูปประเทศ รวมทั้งแผนพัฒนา ราชสาขาต่าง ๆ หรือแผนเฉพาะด้าน เช่น แผนพัฒนาการเกษตร แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

6.4 เขตการใช้ที่ดิน

แผนการใช้ที่ดินตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ได้กำหนดออกเป็น 4 เขต ได้แก่ เขตป่าไม้ เขตเกษตรกรรม เขตชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง และเขตแหล่งน้ำ รายละเอียดดังตารางที่ 6-2 และรูปที่ 6-1

ตารางที่ 6-2 เขตการใช้ที่ดิน ตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

เขตการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
	ไร่	ร้อยละ
1. เขตป่าไม้	965	9.57
2. เขตเกษตรกรรม	7,716	76.53
2.1 เขตทำนา	7,338	72.78
- เขตทำนาพื้นที่ลุ่ม	7,338	72.78
2.2 เขตปลูกพืชไร่	122	1.21
- เขตปลูกข้าวโพด	122	1.21
2.3 เขตปลูกไม้ผล	151	1.50
- เขตปลูกลิ้นจี่	151	1.50
2.4 เขตปลูกไม้ยืนต้น	105	1.04
- เขตปลูกยางพารา	105	1.04
3. เขตชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	1,294	12.83
4. เขตแหล่งน้ำ	108	1.07
รวม	10,083	100.00

หมายเหตุ: เนื้อที่คำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

6.4.1 เขตป่าไม้

มีเนื้อที่ 965 ไร่ หรือร้อยละ 9.57 ของเนื้อที่ตำบล เป็นพื้นที่ป่าไม้ตามกฎหมาย และมติคณะรัฐมนตรี ได้แก่ อุทยานแห่งชาติแม่ปืม ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าน้ำแม่ปืม และป่าดงประดู่ (J1.019) รวมไปถึงพื้นที่คงสภาพป่าแต่อยู่นอกเขตป่าสงวนแห่งชาติ หรือพื้นที่ที่มีสภาพเป็นป่าสมบูรณ์แต่ได้รับการประกาศให้เป็นเขตปฏิรูปที่ดิน พื้นที่ชุ่มน้ำ และพื้นที่อื่น ๆ เช่น ไม้ละเมาะ เป็นต้น ซึ่งเขตดังกล่าวเป็นพื้นที่แหล่งต้นน้ำลำธารที่สำคัญของกลุ่มน้ำแม่อิงตอนบน

6.4.2 เขตเกษตรกรรม

มีเนื้อที่ 7,716 ไร่ หรือร้อยละ 76.53 ของเนื้อที่ตำบล แบ่งออกเป็น 4 เขต ดังนี้

1) เขตทำนา

เขตทำนาพื้นที่ลุ่ม มีเนื้อที่ 7,338 ไร่ หรือร้อยละ 72.78 ของเนื้อที่ตำบล ชุดดินในเขตนี้ส่วนใหญ่ คือ ชุดดินเชิงทราย (Cr) ชุดดินพาน (Ph) ชุดดินสุโขทัย (Skt) ดินคล้ายชุดดินสันทรายที่มีศิลาแลงอ่อน และเป็นดินร่วนละเอียด (Sai-pic,fl) และดินคล้ายชุดดินลำปางที่มีศิลาแลงอ่อน (Lp-pic) ตามลำดับ

ปัญหาการใช้ที่ดินในปัจจุบัน

- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ
- หน้าดินอัดตัวแน่นทึบ
- ดินค่อนข้างเป็นกรด
- ขาดแคลนน้ำเนื่องจากอ่างเก็บน้ำ คลองส่งน้ำ ลำเหมืองต้นเขิน การส่งน้ำ

ชลประทานไม่ทั่วถึง

- ข้าวเป็นโรคไหม้คอรวง

การจัดการที่ดินในอนาคต

- ปรับปรุงบำรุงดิน โดยการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ควบคู่กับปุ๋ยเคมีในอัตราส่วนที่เหมาะสม เพื่อเพิ่มอินทรีย์วัตถุ ปรับปรุงโครงสร้างดินให้ร่วนซุย เพิ่มการอุ้มน้ำของดินและธาตุอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อพืช

- ปรับปรุงความเป็นกรดของดิน
- พัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กเพื่อการเกษตร
- ขุดลอกแหล่งน้ำธรรมชาติ ฝาย คลองส่งน้ำ และลำเหมืองต่าง ๆ ให้สามารถเก็บกักน้ำ

ได้ดีขึ้น

- ซ่อมแซมและปรับปรุงฝายและคลองส่งน้ำ
- ควรทำการปลูกพืชหลังนา เพื่อเป็นรายได้เสริม เช่น พืชตระกูลถั่ว พืชผักปลอดภัย

และพืชปุ๋ยสด

กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินที่จะดำเนินการ

- ส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดิน โดยการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ได้แก่ ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก และปุ๋ยพืชสด
- ถ่ายทอดเทคโนโลยีนวัตกรรมกรมพัฒนาที่ดินในการผลิตและการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ น้ำหมัก

ชีวภาพ

- สนับสนุนการใช้ปูนโดโลไมต์ เพื่อปรับปรุงความเป็นกรดของดิน
- รณรงค์การไถกลบตอซัง

- สนับสนุนและส่งเสริมการปลูกพืชปุ๋ยสด
- สนับสนุนการวิเคราะห์ตัวอย่างดินและให้คำแนะนำการจัดการดิน น้ำ และพืช
- สนับสนุนการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ
- สนับสนุนการก่อสร้างบ่อน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

กิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น ๆ

- 1) กรมชลประทาน สนับสนุนเรื่องการสร้างอ่างเก็บน้ำ ฝาย ซ่อมแซมและขุดลอกแหล่งน้ำธรรมชาติ ฝาย คลองส่งน้ำและลำเหมืองต่าง ๆ
- 2) กรมการข้าว สนับสนุนเรื่องการถ่ายทอดเทคโนโลยีในการป้องกันและกำจัดโรคแมลงศัตรูข้าว
- 3) กรมทรัพยากรน้ำบาดาล สนับสนุนเรื่องการขุดเจาะบ่อน้ำบาดาล
- 4) องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น สนับสนุนเรื่องการสร้างแหล่งน้ำขนาดเล็ก รวมทั้งการทำถนนเข้าสู่แปลงนาข้าว

2) เขตปลูกพืชไร่

เขตปลูกข้าวโพด มีเนื้อที่ 122 ไร่ หรือร้อยละ 1.21 ของเนื้อที่ตำบล ชุดดินในเขตนี้ส่วนใหญ่ คือ ดินคล้ายชุดดินสนทรายที่มีศิลาแลงอ่อนและเป็นดินร่วนละเอียด (Sai-pic,fl) และชุดดินเชียงราย (Cr) ตามลำดับ

ปัญหาการใช้ที่ดินในปัจจุบัน

- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ
- ดินค่อนข้างเป็นกรด
- น้ำท่วมขังในช่วงฤดูฝน

การจัดการที่ดินในอนาคต

- ปรับปรุงบำรุงดิน โดยการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ควบคู่กับปุ๋ยเคมีในอัตราส่วนที่เหมาะสม
- ปรับปรุงความเป็นกรดของดิน
- ทำการยกร่องและคันดินล้อมรอบพื้นที่เนื่องจากสภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม เพื่อป้องกันน้ำท่วมขังในช่วงฤดูฝน

กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินที่จะดำเนินการ

- ส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดิน โดยการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ควบคู่กับปุ๋ยเคมีในอัตราส่วนที่เหมาะสม

ชีวภาพ

- ถ่ายทอดเทคโนโลยีนวัตกรรมกรมพัฒนาที่ดินในการผลิตและการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ น้ำหมัก

- สนับสนุนการใช้ปูนโดโลไมต์ เพื่อปรับปรุงความเป็นกรดของดิน
- สนับสนุนการวิเคราะห์ตัวอย่างดินและให้คำแนะนำการจัดการดิน น้ำ และพืช

กิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น ๆ

- 1) กรมส่งเสริมการเกษตร สนับสนุนพันธุ์ข้าวโพดที่ให้ผลผลิตสูง รวมทั้งเทคโนโลยีในการผลิต
- 2) กรมทรัพยากรน้ำบาดาล สนับสนุนเรื่องการขุดเจาะบ่อน้ำบาดาล

3) องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น สนับสนุนการทำถนนเข้าสู่แปลงไร่นา

3) เขตปลูกไม้ผล

เขตปลูกลิ้นจี่ มีเนื้อที่ 151 ไร่ หรือร้อยละ 1.50 ของเนื้อที่ตำบล ชุดดินในเขตพื้นที่ส่วนใหญ่ คือ ชุดดินเชิงทราย (Cr) ดินคล้ายชุดดินสนทรายที่มีศิลาแลงอ่อนและเป็นดินร่วนละเอียด (Sai-pic,fl) และชุดดินสุโขทัย (Skt) ตามลำดับ

ปัญหาการใช้ที่ดินในปัจจุบัน

- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ
- ดินค่อนข้างเป็นกรด
- น้ำท่วมขังในช่วงฤดูฝน
- ขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง

การจัดการที่ดินในอนาคต

- ปรับปรุงบำรุงดิน โดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์ควบคู่กับปุ๋ยเคมีในอัตราส่วนที่เหมาะสม
- ปรับปรุงความเป็นกรดของดิน
- ทำการยกร่องและคันดินล้อมรอบพื้นที่เนื่องจากสภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม เพื่อป้องกันน้ำท่วมขังในช่วงฤดูฝน

- พัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กเพื่อการเกษตร

กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินที่จะดำเนินการ

- ส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดิน โดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ได้แก่ ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก และปุ๋ยพืชสด
- ถ่ายทอดเทคโนโลยีนวัตกรรมกรมพัฒนาที่ดินในการผลิตและการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ น้ำหมักชีวภาพ

- สนับสนุนการใช้ปูนโดโลไมต์ เพื่อปรับปรุงความเป็นกรดของดิน
- สนับสนุนการวิเคราะห์ตัวอย่างดินและให้คำแนะนำการจัดการดิน น้ำ และพืช
- สนับสนุนและส่งเสริมการปลูกพืชปุ๋ยสดและพืชคลุมดิน
- สนับสนุนการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ

กิจกรรมที่ขอสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น ๆ

- 1) กรมส่งเสริมการเกษตร ส่งเสริมและอบรมเกษตรกรเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีในการปลูกไม้ผลให้ได้ผลผลิตสูงและมีคุณภาพ
- 2) กรมชลประทาน สนับสนุนเรื่องการขุดลอกฝาย คลองส่งน้ำ และลำเหมืองต่าง ๆ
- 3) กรมทรัพยากรน้ำบาดาล สนับสนุนเรื่องการขุดเจาะบ่อน้ำบาดาล
- 4) องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น สนับสนุนเรื่องการทำถนนเข้าสู่แปลงปลูกไม้ผล

4) เขตปลูกไม้ยืนต้น

เขตปลูกยางพารา มีเนื้อที่ 105 ไร่ หรือร้อยละ 1.04 ของเนื้อที่ตำบล ชุดดินในเขตพื้นที่ส่วนใหญ่ คือ ชุดดินพาน (Ph) ชุดดินเชิงทราย (Cr) และดินคล้ายชุดดินสนทรายที่มีศิลาแลงอ่อนและเป็นดินร่วนละเอียด (Sai-pic,fl) ตามลำดับ

ปัญหาการใช้ที่ดินในปัจจุบัน

- ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ

- ดินค่อนข้างเป็นกรด
- น้ำท่วมขังในช่วงฤดูฝน
- ขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง

การจัดการที่ดินในอนาคต

- ปรับปรุงบำรุงดิน โดยการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ควบคู่กับปุ๋ยเคมีในอัตราส่วนที่เหมาะสม
- ปรับปรุงความเป็นกรดของดิน
- ทำการยกร่องและคันดินล้อมรอบพื้นที่เนื่องจากสภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม เพื่อ

ป้องกันน้ำท่วมขังในช่วงฤดูฝน

- พัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กเพื่อการเกษตร

กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินที่จะดำเนินการ

- ปรับปรุงบำรุงดิน โดยการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ได้แก่ ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก และปุ๋ยพืชสด
- สนับสนุนการใช้ปูนโดโลไมต์ เพื่อปรับปรุงความเป็นกรดของดิน
- สนับสนุนและส่งเสริมการปลูกพืชปุ๋ยสดและพืชคลุมดิน
- สนับสนุนการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ

กิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น ๆ

การยางแห่งประเทศไทย ส่งเสริมและอบรมเกษตรกรเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยี ในการปลูกยางพาราคุณภาพดี และให้ผลผลิตสูง

อนึ่งหากเกษตรกรต้องการจะปรับเปลี่ยนยางพาราไปปลูกพืชชนิดอื่น ได้จัดทำทางเลือกไว้ให้ดังภาคผนวก 2

6.4.3 เขตชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง

มีเนื้อที่ 1,294 ไร่ หรือร้อยละ 12.83 ของเนื้อที่ตำบล ประกอบด้วยเขตชุมชน สถานที่ราชการ สถานที่พักผ่อนหย่อนใจและสถานที่ที่เกิดจากภารกิจของชุมชน (ที่ทิ้งขยะ) และระบบโครงข่ายคมนาคม จำแนกตามข้อมูลจากการสำรวจสภาพการใช้ที่ดินตำบลแม่ใจ (กลุ่มวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน, 2561) ร่วมกับจากการสำรวจภาคสนามเพิ่มเติม และคำนวณเนื้อที่ด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

พื้นที่ชุมชนที่กำหนดในแผนการใช้ที่ดินนี้ เป็นชุมชนที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน หากมีการขยายตัวในอนาคต ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2562

กิจกรรมของส่วนราชการอื่นที่ขอรับการสนับสนุน ได้แก่

องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น สนับสนุนเรื่อง เครื่องสูบน้ำพลังงานแสงอาทิตย์ ระบบประปาเพื่อการอุปโภคบริโภคในครัวเรือน

6.4.4 เขตแหล่งน้ำ

มีเนื้อที่ 108 ไร่ หรือร้อยละ 1.07 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ แม่น้ำ ลำคลอง หนอง บึงต่าง ๆ อ่างเก็บน้ำและบ่อน้ำ แหล่งน้ำเหล่านี้ใช้ประโยชน์ทั้งทางด้านเก็บกักน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค และใช้ในด้านการเกษตรกรรม ตลอดจนเป็นแหล่งอาหารตามธรรมชาติและแหล่งเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำของชุมชน

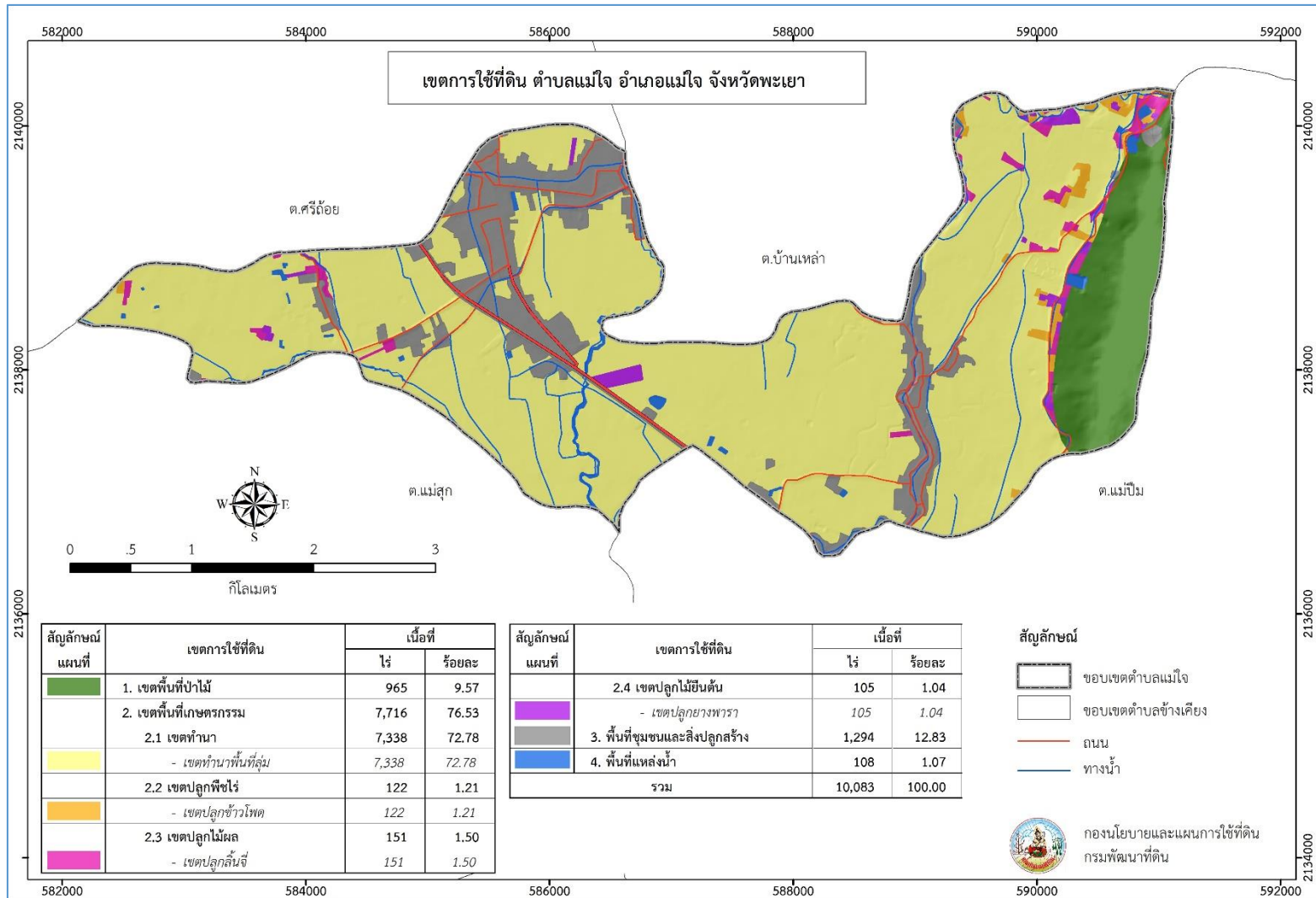

แหล่งน้ำในเขตนี้เป็นแหล่งน้ำที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบันจะมีการพัฒนาแหล่งน้ำในระยะต่อไป
โปรดดูรายละเอียดในบทที่ 7 หัวข้อ 7.5 และ 7.6

รูปแบบการพัฒนาและแนวทางการจัดการ ควรดูแลรักษาแหล่งน้ำธรรมชาติและแหล่งน้ำที่
สร้างขึ้นไม่ให้เสื่อมโทรมทั้งด้านคุณภาพของน้ำและการกักเก็บน้ำ ไม่ปล่อยให้ลำน้ำตื้นเขินและถูกบุกรุก
หมั่นขุดลอกคูคลอง ไม่ทิ้งขยะหรือปล่อยน้ำเสียลงในแหล่งน้ำ เร่งรัดพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กให้
กระจายอยู่ทั่วพื้นที่ เพื่อใช้ในการอุปโภคบริโภคและการเพาะปลูกในช่วงขาดน้ำ

แผนการใช้ที่ดินตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

รูปที่ 6-1 เขตการใช้ที่ดิน ตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

6.5 ระบบการปลูกพืชตามแผนการใช้ที่ดิน

ชนิดพืช	เดือน											
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
1. ข้าว-ข้าว	ข้าวนาปรัง						ข้าวนาปี					
2. ข้าว-พืชไร่/พืชตระกูลถั่ว	ข้าวโพด ถั่วเขียว ถั่วเหลือง ถั่วลิสง						ข้าวนาปี					
3. ข้าว-พืชผัก	หอม กระเทียม						ข้าวนาปี					
4. ข้าว-พืชปุยสด	ปอเทือง						ข้าวนาปี					
5. พืชไร่-พืชไร่/พืชตระกูลถั่ว	ข้าวโพด						ข้าวโพด					
	ถั่วเขียว ถั่วเหลือง ถั่วลิสง ถั่วแดง ถั่วดำ						ข้าวโพด					
6. ไม้ผล	ลิ้นจี่ ลำไย มะม่วง กัลย ไม้ผลผสม											
7. ไม้ยืนต้น	ยางพารา ไม้											

รูปที่ 6-2 ระบบการปลูกพืชตามแผนการใช้ที่ดิน ตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

ตารางที่ 6-3 การเปรียบเทียบระบบการปลูกพืชก่อนและหลังมีแผนการใช้ที่ดิน

เขตการใช้ที่ดิน	ระบบการปลูกพืชปัจจุบัน	ระบบการปลูกพืชหลังแผนการใช้ที่ดิน
1. เขตทำนา	ข้าวนาปี ข้าวนาปี-พืชผัก	ข้าวนาปี-ข้าวนาปรัง ข้าวนาปี-พืชไร่/พืชตระกูลถั่ว ข้าวนาปี-พืชผัก ข้าวนาปี-พืชปุยสด
2. เขตปลูกพืชไร่	ข้าวโพด	ข้าวโพด-พืชไร่/พืชตระกูลถั่ว
3. เขตปลูกไม้ผล	ลิ้นจี่	ลิ้นจี่ ลำไย มะม่วง กัลย ไม้ผลผสม
4. เขตปลูกไม้ยืนต้น	ยางพารา	ยางพารา ไม้

6.6 การจัดการความเสี่ยง

การแก้ไขปัญหาตามที่มีข้อเสนอจากชุมชนและเทศบาลตำบลแม่ใจให้แก้ไขปัญหารวม 4 ประการ คือ (1) การขุดลอกแหล่งน้ำในปัจจุบันซึ่งรวมถึงอ่างเก็บน้ำ ฝ่ายกั้นน้ำ ลำเหมือง เป็นต้น (2) สร้างอ่าง ฝ่ายเก็บน้ำเพิ่มเติมจากที่มีอยู่เดิม (3) ขุดเจาะบ่อบาดาล และ (4) ก่อสร้างคลองส่งน้ำ เพื่อการกระจายน้ำ นั้นไม่สามารถแก้ไขปัญหาแต่ละเรื่องและแต่ละพื้นที่ได้ จำเป็นต้องดำเนินการเป็นระบบทั้งตำบล จึงจะสามารถแก้ไขปัญหาทั้ง 4 ประการได้

บทที่ 7

การขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดิน

บทที่ 7 การขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดิน

7.1 ขั้นตอนการดำเนินงาน

ภายหลังการจัดทำแผนการใช้ที่ดินตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา แล้วจะต้องดำเนินการดังต่อไปนี้

7.1.1 จัดทำเป้าหมายการดำเนินงานและงบประมาณและกิจกรรมต่างๆ ที่จะดำเนินการในปีงบประมาณ 2563

7.1.2 นำแผนการใช้ที่ดินตำบลแม่ใจไปเสนอต่อสภาเทศบาลตำบลแม่ใจ เพื่อมีมติให้ความร่วมมือในกิจกรรมพัฒนาที่ดินดำเนินการกิจกรรมต่างๆ ที่กำหนดไว้ในแผน

7.1.3 สถานีพัฒนาที่ดินพะเยา เสนอเป้าหมายและงบประมาณให้รายงานมายังกรมพัฒนาที่ดิน

7.2 ตัวชี้วัด

กิจกรรมที่กรมพัฒนาที่ดินจะดำเนินการในตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา จำนวน 4 โครงการ ดังนี้

- 1) การบริหารจัดการน้ำ
- 2) การปรับปรุงบำรุงดิน
- 3) ฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน
- 4) การจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ

7.3 กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินในเขตการใช้ที่ดินที่จะดำเนินการในปีงบประมาณ 2563

งบประมาณที่กำหนดไว้เป็นการประมาณเบื้องต้น อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามที่ได้รับการจัดสรรให้ดำเนินการ

เขตเกษตรกรรม

1) เขตทำนา มีแผนงาน/โครงการ ดังนี้

- 1.1) การปรับปรุงบำรุงดิน
  - 1.1.1) การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์
  - 1.1.2) การผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด
  - 1.1.3) การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด
  - 1.1.4) การพัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร
  - 1.1.5) การจัดตั้งธนาคารปุ๋ยอินทรีย์
  - 1.1.6) การจัดหาปุ๋ยไนโตรเจน
  - 1.1.7) การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงพื้นที่ดินกรด
  - 1.1.8) การรณรงค์โลกปลอดอซง
- 1.2) การบริหารจัดการน้ำ
  - 1.2.1) การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

- 1.3) การฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน
    - 1.3.1) การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ
    - 1.3.2) การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำลุ่ม-ดอน
  - 2) เขตปลูกพืชไร่ เขตปลูกไม้ผล และเขตปลูกไม้ยืนต้น มีแผนงาน/โครงการ ดังนี้
    - 2.1) การปรับปรุงบำรุงดิน
      - 2.1.1) การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์
      - 2.1.2) การผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด
      - 2.1.3) การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด
      - 2.1.4) การพัฒนาเกษตรกรผู้ใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร
      - 2.1.5) การจัดตั้งธนาคารปุ๋ยอินทรีย์
      - 2.1.6) การจัดหาปุ๋ยไนโตรเจน
      - 2.1.7) การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงพื้นที่ดินกรด
    - 2.2) การบริหารจัดการน้ำ
      - 2.2.1) การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน
    - 2.3) การฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน
      - 2.3.1) การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ
      - 2.3.2) การจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำพร้อมปลูกไม้ยืนต้นโตเร็ว
- (ตารางที่ 7-1)

7.4 กิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น

7.4.1 เขตเกษตรกรรม

1) **เขตทำนา** มีกิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น ดังนี้

1.1) ใช้ตลาดนำการผลิตในการเลือกชนิดพืชหลังนาและหาตลาดรองรับ (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดพะเยา/สำนักงานสหกรณ์จังหวัดน่าน)

1.2) จัดอบรมถ่ายทอดความรู้เรื่องการใช้พันธุ์ข้าว (กรมการข้าว)

1.3) จัดอบรมถ่ายทอดความรู้เรื่องการป้องกันกำจัดศัตรูข้าวและการจัดการโรค/แมลง (กรมการข้าว)

1.4) ถ่ายทอดองค์ความรู้เรื่องการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว (กรมการข้าว)

2) **เขตปลูกพืชไร่ เขตปลูกไม้ผล และเขตปลูกไม้ยืนต้น** มีกิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น ดังนี้

2.1) ใช้ตลาดนำการผลิตในการเลือกชนิดพืชและหาตลาดรองรับ ทั้งในเขตที่เหมาะสมและในเขตที่ไม่เหมาะสมและต้องการปรับเปลี่ยนชนิดพืช (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดพะเยา/สำนักงานสหกรณ์จังหวัดพะเยา)

2.2) การอบรมให้ความรู้การเข้าสู่กระบวนการรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรปลอดภัย (GAP) (กรมวิชาการเกษตร)

2.3) จัดอบรมถ่ายทอดความรู้การทำการเกษตรผสมผสานตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง (กรมส่งเสริมการเกษตร)

2.4) สนับสนุนการขุดเจาะน้ำบาดาล (หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา/กรมทรัพยากรน้ำบาดาล)

7.4.2 **เขตแหล่งน้ำ** มีกิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น ดังนี้ สนับสนุนการพัฒนาเพื่อเพิ่มพื้นที่กักเก็บน้ำ (สำนักงานชลประทานพะเยา)

(ตารางที่ 7-2)

7.5 ความต้องการของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จากการดำเนินการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เทศบาลตำบลรวมใจพัฒนา เมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2562 ได้มีความต้องการของประชาชนที่ต้องการให้ดำเนินการเกี่ยวกับแหล่งน้ำเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ การพัฒนาระบบส่งน้ำ การก่อสร้างฝาย รวม 6 รายการ ดังนี้

7.5.1 การพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ

- 1) ก่อสร้างฝาย ลำเหมืองป่าไผ่
- 2) พัฒนาอ่างเก็บน้ำห้วยหก

7.5.2 พัฒนาระบบส่งน้ำ

- 1) ดาดคอนกรีตลำเหมืองป่าไผ่
- 2) ก่อสร้างระบบลำน้ำในพื้นที่ตอนเหนือของตำบล

7.5.3 ขุดเจาะบ่อบาดาล

7.5.4 แหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

นอกจากนี้เมื่อวันที่ 26 พฤศจิกายน 2562 ร้อยตำรวจตรีเดช คำปา นายกเทศมนตรีตำบลรวมใจพัฒนา ได้มีหนังสือที่ พย 54301/925 เรื่อง ขอรับการสนับสนุนแผนงานจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ จากสถานีพัฒนาที่ดินพะเยา (กรอบ 1)

เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนและการขอรับการสนับสนุนแผนงานจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ ของเทศบาลตำบลรวมใจพัฒนา กรมพัฒนาที่ดินได้วิเคราะห์เบื้องต้น ดังต่อไปนี้

ปัญหาของตำบลแม่ใจในภาพรวมจะสรุปได้ว่า มีปัญหาสำคัญ 2 ประการ คือ (1) ปัญหาความเสื่อมโทรมของดิน และ (2) ปัญหาการขาดแคลนน้ำ ปัญหาดังกล่าวนี้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของราษฎรในชุมชนโดยรวม

ในกรณีของปัญหาความเสื่อมโทรมของที่ดินนั้นจะรวมถึง (1) การชะล้างพังทลายของดิน (2) ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ในพื้นที่ตำบลด้านตะวันออกเป็นพื้นที่สูงชัน คุณภาพของดินจึงไม่ค่อยจะเหมาะสมต่อการเกษตร จากการวิเคราะห์ความลาดชันของตำบลแม่ใจ ซึ่งมีเนื้อที่รวม 10,083 ไร่ นั้นพบว่า ระดับความลาดชันมากกว่า 12% มีจำนวนน้อยเพียง 572 ไร่ หรือร้อยละ 5.67 ระดับความลาดชันระหว่าง 2-12% มีจำนวน 2,071 ไร่ หรือร้อยละ 20.54 มีที่ราบที่ระดับความลาดชัน 0-2% ร้อยละ 73.79 จากการที่สภาพภูมิประเทศเป็นพื้นที่ลาดชันดังกล่าวนี้ ผลกระทบที่ตามมา คือ เกิดการชะล้างพังทลายของดินที่พบว่ามีปริมาณรวม 107 ไร่ หน้าดินที่ถูกชะล้างลงมาสู่เบื้องล่างที่เกิดขึ้นติดต่อกันมาเป็นเวลานานจึงไปทับถมลำน้ำตามธรรมชาติ เหมือง ฝาย และอ่างเก็บน้ำจนตื้นเขินไม่สามารถเก็บกักน้ำไว้ใช้ได้ตามที่ควรจะเป็น การขาดแคลนน้ำจึงเกิดขึ้นทุกหมู่บ้านในตำบลแม่ใจ ทั้งเพื่ออุปโภคบริโภคและการเกษตร นอกจากนี้ในพื้นที่ที่มีความลาดชันมากกว่า 12% นั้นมีระบบอนุรักษ์ดินและน้ำที่ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของตำบลเท่านั้น จึงเกิดปัญหาการชะล้างพังทลายของดิน ส่วนปัญหาความอุดมสมบูรณ์ของดินที่เกิดขึ้นนั้น เนื่องจากการใช้ที่ดินติดต่อกันเป็นเวลานานโครงสร้างของดินได้มีการเปลี่ยนแปลง ในพื้นที่ที่มีการไถพรวนด้วยเครื่องจักรกลติดต่อกันเป็นเวลานานทำให้ดินแน่นตัว น้ำในดินและอากาศในดินที่เคยมีอยู่สูญหายไป ส่วนธาตุอาหารและอินทรีย์วัตถุ ก็มีปริมาณลดลงเช่นเดียวกันเนื่องจากพืชนำไปใช้ และอินทรีย์วัตถุได้สลายตัวไป

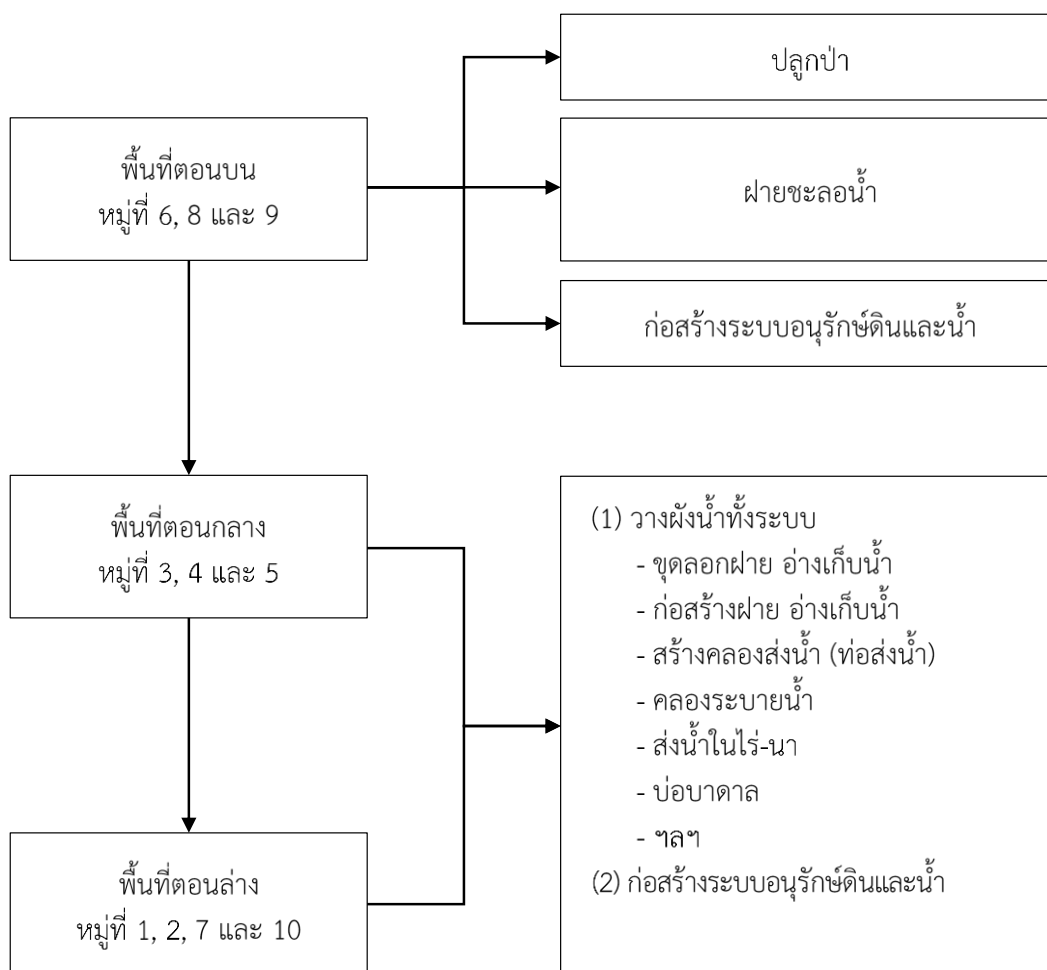

ในกรณีของการขาดแคลนนํ้านั้น นอกจากมีผลจากการทับถมของตะกอนดินในแหล่งนํ้าจวนตื้นเขิน ดังกล่าวข้างต้นแล้ว การที่ประชากรเพิ่มขึ้น กิจกรรมการใช้นํ้าเพิ่มขึ้น การเกษตรก็เพิ่มขึ้น รวมทั้ง เหตุการณ์ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ เช่น ปริมาณฝนน้อยกว่าปกติ ฝนทิ้งช่วง จนเกิดความแห้งแล้ง การขาดแคลนนํ้าจึงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง จึงมีข้อเสนอของหมู่บ้านทั้ง 10 หมู่บ้านในตำบลแม่ใจ ที่เร่งด่วน คือ “การจัดหานํ้า” โดยวิธีการต่าง ๆ ให้เพียงพอแก่ความต้องการ

ประเด็นหลักจากข้อเสนอให้แก้ไขปัญหาเรื่องขาดแคลนนํ้าและนํ้าท่วม จะสรุปได้ว่ามี 4 ประการ คือ (1) การขุดลอกแหล่งนํ้าในปัจจุบันซึ่งรวมถึงอ่างเก็บนํ้า ฝายกั้นนํ้า ลำเหมือง เป็นต้น (2) สร้างอ่าง ฝายเก็บนํ้าเพิ่มเติมจากที่มีอยู่เดิม (3) ขุดเจาะบ่อบาดาล และ (4) ก่อสร้างคลองส่งนํ้า

เพื่อตอบสนองข้อเสนอดังกล่าวทั้ง 4 ประการนี้ จากการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นที่มีอยู่ในปัจจุบัน แล้วสรุปได้ว่า “ไม่สามารถดำเนินการแก้ปัญหาหมู่บ้านใดหมู่บ้านหนึ่งหรือใช้วิธีการใดวิธีการหนึ่ง แล้วจะแก้ไขปัญหาการขาดแคลนนํ้าหรือนํ้าท่วมทั้งตำบลแม่ใจได้โดยสิ้นเชิง”

การแก้ไขปัญหาการขาดแคลนนํ้าหรือนํ้าท่วมจะต้องดำเนินการทั้งตำบลควบคู่กันทั้งปัญหาการใช้ที่ดินในพื้นที่สูงชันในพื้นที่ตอนบน กับปัญหาการขาดแคลนนํ้าในพื้นที่ตอนล่าง โดยจัดทำโครงการ “การพัฒนาที่ดินและนํ้าที่เป็นระบบ” ทั้งพื้นที่ตำบลที่รวมข้อเสนอในการแก้ไขปัญหา 4 ประการไว้ด้วยกัน โดยแบ่งพื้นที่ออกเป็น 3 ส่วน คือ ตอนบนเป็นพื้นที่ในหมู่ที่ 6, 8 และ 9 จะต้องมีการปลูกป่าเสริมสร้างฝายชะลอนํ้า และจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและนํ้า ในพื้นที่ตอนกลาง คือ หมู่ที่ 3, 4 และ 5 รวมพื้นที่ตอนล่าง คือ หมู่ที่ 1, 2, 7 และ 10 นั้น จะต้องจัดทำพัฒนาที่ดินและนํ้ารวมทั้งสองพื้นที่ไปด้วยกัน เป็นระบบ ไม่ว่าจะเป็นการขุดลอก ก่อสร้างอ่างเก็บนํ้า ก่อสร้างฝายกั้นนํ้า การขุดบ่อบาดาล การสร้างคลองส่งนํ้า คลองระบายนํ้า หรือพนังป้องกันนํ้าท่วม ดังรายละเอียดในรูปที่ 7-1

รูปที่ 7-1 ระบบการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำ ตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

7.6 ระยะเวลาดำเนินการ

7.6.1 ไตรมาสแรกของปีงบประมาณ 2563 (ต.ค.-ธ.ค.2562) กิจกรรมที่ต้องดำเนินการ คือ

1) สำรวจเพื่อออกแบบระบบพัฒนาที่ดินและน้ำทั้งตำบลโดยเริ่มต้นจาก พื้นที่ตอนบน หมู่ที่ 6, 8 และ 9 โดยเน้น 3 กิจกรรม คือ

- 1.1) การปลูกป่า
- 1.2) ฝายชะลอน้ำ (เน้นการจัดทำประปาภูเขา)
- 1.3) การอนุรักษ์ดินและน้ำ

ในส่วนพื้นที่ตอนกลาง (หมู่ที่ 3, 4 และ 5) และพื้นที่ตอนล่าง (หมู่ที่ 1, 2, 7 และ 10) ให้สำรวจออกแบบระบบน้ำทั้งระบบ ตามข้อเสนอ 4 ประการ คือ (1) การขุดลอกแหล่งน้ำในปัจจุบัน ซึ่งรวมถึงอ่างเก็บน้ำ ฝายกั้นน้ำ ลำเหมือง เป็นต้น (2) สร้างอ่าง ฝายกั้นน้ำเพิ่มเติมจากที่มีอยู่เดิม (3) ขุดเจาะบ่อบาดาล และ (4) ก่อสร้างคลองส่งน้ำ

7.6.2 การก่อสร้างในไตรมาสที่ 2-4 ของปีงบประมาณ 2563

1) งานเร่งด่วน

งานเร่งด่วน คือ การแก้ไขปัญหาหน้าอุบโภาคและบริโภาค โดยวิธีการจัดทำฝายชะลอน้ำ บนพื้นที่ส่วนที่ 1 รวมทั้งการจัดทำประปาภูเขาบนลำน้ำสาขาต่าง ๆ ที่แสดงไว้ในรูปที่ 7-2

2) งานก่อสร้างตามงบประมาณ

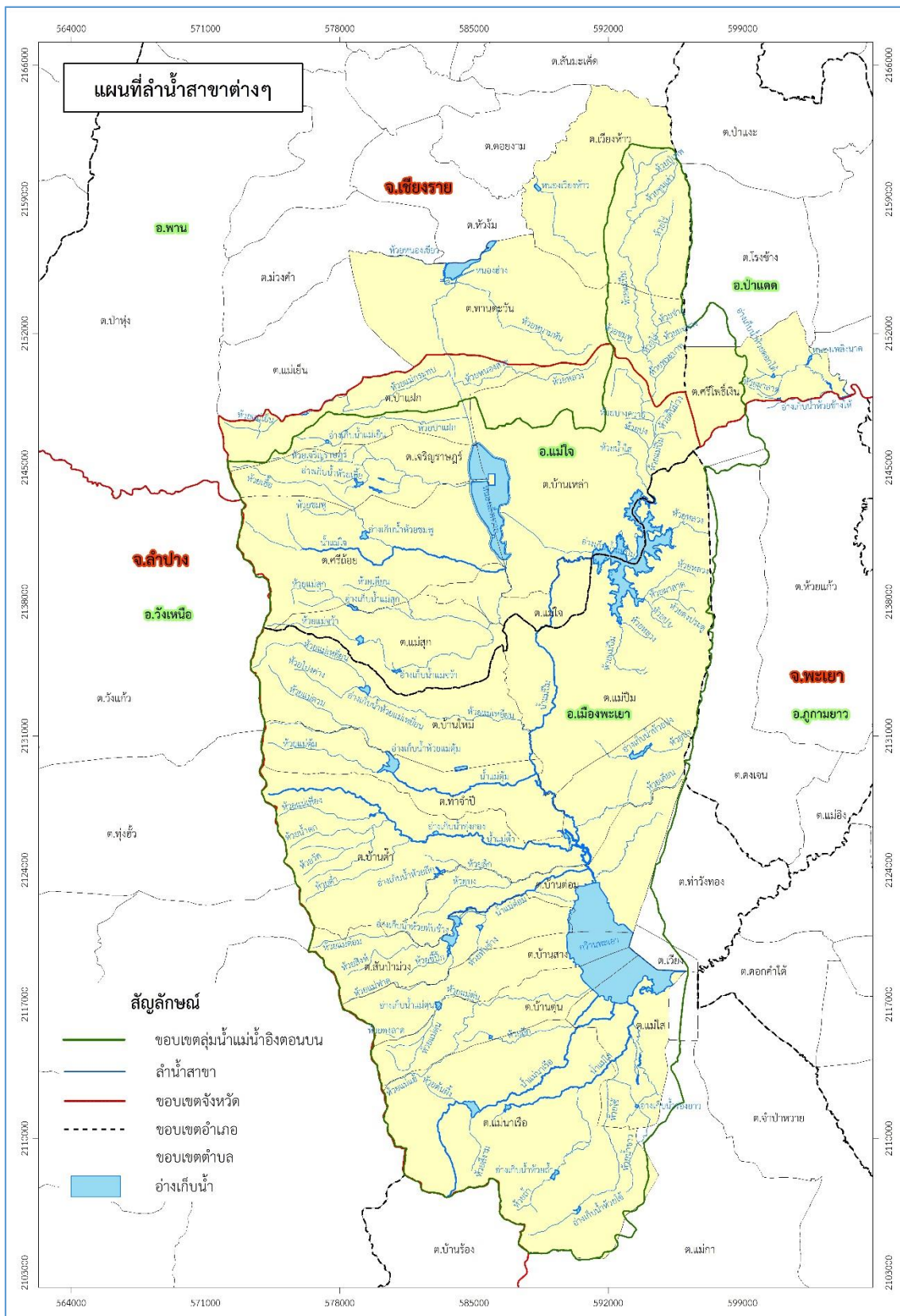
ดำเนินการจัดทำโครงการตามผลการสำรวจและออกแบบ

7.6.3 การพัฒนาที่ดินและน้ำทั้งระบบ

อีกทางเลือกหนึ่งในการเร่งรัดแก้ไขปัญหาคความเสื่อมโทรมของดิน และการขาดแคลนน้ำ รวมทั้งน้ำท่วม คือ การประกาศเขตพื้นที่ตำบลแม่ใจ เป็นเขตอนุรักษ์ดินและน้ำ ตามบทบัญญัติ มาตรา 13 แห่งพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. 2551

แผนการใช้ที่ดินตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

รูปที่ 7-2 ลำน้ำสาขาต่าง ๆ

ตารางที่ 7-1 กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินในเขตการใช้ที่ดินที่จะดำเนินการในปีงบประมาณ 2563

เขตการใช้ที่ดิน	แผนงาน/โครงการ	งบประมาณ
1 เขตเกษตรกรรม		
1.1 เขตทำนา เนื้อที่ 7,338 ไร่	1. การปรับปรุงบำรุงดิน	
	1.1 การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์	17,500
	1.2 การผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด	148,750
	1.3 การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด	11,250
	1.4 การพัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร	10,000
	1.5 การจัดตั้งธนาคารปุ๋ยอินทรีย์	164,500
	1.6 การจัดหาปุ๋ยอินทรีย์	42,500
	1.7 การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงพื้นที่ดินกรด	750
	1.8 การรณรงค์เฝ้าติดตาม	175,000
	2. การบริหารจัดการน้ำ	
	2.1 การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน	145,600
	3. การฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน	
	3.1 การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ	240,000
	3.2 การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำลุ่ม-ดอน	-

ตารางที่ 7-1 (ต่อ)

เขตการใช้ที่ดิน	แผนงาน/โครงการ	งบประมาณ
1.2 เขตปลูกพืชไร่ เนื้อที่ 122 ไร่	1. การปรับปรุงบำรุงดิน	
1.3 เขตปลูกไม้ผล เนื้อที่ 151 ไร่	1.1 การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์	17,500
1.4 เขตปลูกไม้ยืนต้น เนื้อที่ 105 ไร่	1.2 การผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด	148,750
	1.3 การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด	11,250
	1.4 การพัฒนาเกษตรกรผู้ใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร	5,000
	1.5 การจัดตั้งธนาคารปุ๋ยอินทรีย์	164,500
	1.6 การจัดหาปุ๋ยอินทรีย์	42,500
	1.7 การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงพื้นที่ดินกรด	750
	2. การบริหารจัดการน้ำ	
	2.1 การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน	41,600
	3. การฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน	
	3.1 การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ	-
	3.2 การจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำพร้อมปลูกไม้ยืนต้นโตเร็ว	-

หมายเหตุ: งบประมาณที่กำหนดไว้นี้เป็นประมาณเบื้องต้น อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามที่ได้รับการจัดสรรให้ดำเนินการ

ตารางที่ 7-2 สรุปกิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่นในเขตการใช้ที่ดิน

เขตการใช้ที่ดิน	กิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น
1. เขตเกษตรกรรม 1.1 เขตทำนา เนื้อที่ 7,338 ไร่	1. ใช้ตลาดนำการผลิตในการเลือกชนิดพืชหลังนาและหาตลาดรองรับ (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดพะเยา/สำนักงานสหกรณ์จังหวัดน่าน) 2. จัดอบรมถ่ายทอดความรู้เรื่องการใช้พันธุ์ข้าว (กรมการข้าว) 3. จัดอบรมถ่ายทอดความรู้เรื่องการป้องกันกำจัดศัตรูข้าวและการจัดการโรค/แมลง (กรมการข้าว) 4. ถ่ายทอดองค์ความรู้เรื่องการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว (กรมการข้าว)
1.2 เขตปลูกพืชไร่ เนื้อที่ 122 ไร่ 1.3 เขตปลูกไม้ผล เนื้อที่ 151 ไร่ 1.4 เขตปลูกไม้ยืนต้น เนื้อที่ 105 ไร่	1. ใช้ตลาดนำการผลิตในการเลือกชนิดพืชและหาตลาดรองรับ ทั้งในเขตที่เหมาะสมและในเขตที่ไม่เหมาะสม และต้องการปรับเปลี่ยนชนิดพืช (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดพะเยา/สำนักงานสหกรณ์จังหวัดพะเยา) 2. การอบรมให้ความรู้การเข้าสู่กระบวนการรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรปลอดภัย (GAP) (กรมวิชาการเกษตร) 3. จัดอบรมถ่ายทอดความรู้การทำเกษตรผสมผสานตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง (กรมส่งเสริมการเกษตร) 4. สนับสนุนการขุดเจาะน้ำบาดาล (หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา/กรมทรัพยากรน้ำบาดาล)
2. เขตแหล่งน้ำ เนื้อที่ 108 ไร่	1. สนับสนุนการพัฒนาเพื่อเพิ่มพื้นที่กักเก็บน้ำ (สำนักงานชลประทานพะเยา)

ตาราง 7-3 เป้าหมายการดำเนินงานและงบประมาณโครงการนำร่อง ตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา แผน 5 ปี (พ.ศ. 2563-2567)

เขตการใช้ที่ดิน	งาน/โครงการ/กิจกรรม	หน่วย นับ	เป้าหมาย					รวม	งบประมาณ					รวม	หน่วยงาน รับผิดชอบ
			2563	2564	2565	2566	2567		2563	2564	2565	2566	2567		
	1. การปรับปรุงบำรุงดิน														
เขตเกษตรกรรม	1.1 การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์	ราย	100	100	100	100	100	500	35,000	35,000	35,000	35,000	35,000	175,000	พต.
เขตทำนา,เขตปลูกพืชไร่	1.2 การผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด	ตัน	10	10	10	10	10	50	297,500	297,500	297,500	297,500	297,500	1,487,500	พต.
เขตทำนา,เขตปลูกพืชไร่/ไม้ผล/ไม้ยืนต้น	1.3 การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด	ไร่	1,500	1,500	1,500	1,500	1,500	7,500	22,500	22,500	22,500	22,500	22,500	112,500	พต.
เขตเกษตรกรรม	1.4 การพัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร	กลุ่ม	3	3	3	3	3	15	15,000	15,000	15,000	15,000	15,000	75,000	พต.
เขตทำนา,เขตปลูกพืชไร่/ไม้ผล/ไม้ยืนต้น	1.5 การจัดตั้งธนาคารปุ๋ยอินทรีย์	แห่ง	1	1	1	1	1	5	329,000	329,000	329,000	329,000	329,000	1,645,000	พต.
เขตทำนา,เขตปลูกพืชไร่/ไม้ผล/ไม้ยืนต้น	1.6 การจัดหาปุ๋ยโดโลไมต์	ตัน	50	50	50	50	50	250	85,000	85,000	85,000	85,000	85,000	425,000	พต.
เขตทำนา,เขตปลูกพืชไร่/ไม้ผล/ไม้ยืนต้น	1.7 การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงพื้นที่ดินกรด	ไร่	100	100	100	100	100	500	1,500	1,500	1,500	1,500	1,500	7,500	พต.
เขตทำนา	1.8 การรณรงค์โลกปลอดอั้ง	ไร่	500	500	500	500	500	2,500	175,000	175,000	175,000	175,000	175,000	875,000	พต.

ตาราง 7-3 (ต่อ)

เขตการใช้ที่ดิน	งาน/โครงการ/กิจกรรม	หน่วย นับ	เป้าหมาย					รวม	งบประมาณ					รวม	หน่วยงาน รับผิดชอบ
			2563	2564	2565	2566	2567		2563	2564	2565	2566	2567		
	2. การบริหารจัดการน้ำ														
เขตเกษตรกรรม	2.1 การก่อสร้างแหล่งน้ำ ในไร่นานอกเขต ชลประทาน	บ่อ	10	10	10	10	10	50	208,000	208,000	208,000	208,000	208,000	1,040,000	พด.
	3. การฟื้นฟูและป้องกัน การชะล้างพังทลายของ ดิน														
เขตเกษตรกรรม, เขตแหล่งน้ำ	3.1 การปลูกหญ้าแฝกเพื่อ การอนุรักษ์ดินและน้ำ	กล้า	200,000	200,000	200,000	200,000	200,000	1,000,000	240,000	240,000	240,000	240,000	240,000	1,200,000	พด.
	4. การจัดทำระบบอนุรักษ์ ดินและน้ำ														
เขตทำนา	4.1 การจัดระบบอนุรักษ์ ดินและน้ำลุ่ม-ดอน	ไร่	-	1,000	1,000	1,000	1,000	4,000	-	3,000,000	3,000,000	3,000,000	3,000,000	12,000,000	พด.
เขตทำนา,เขต ปลูกพืชไร่/ไม้ผล/ ไม้ยืนต้น	4.2 การจัดทำระบบ อนุรักษ์ดินและน้ำพร้อม ปลูกไม้ยืนต้นโตเร็ว	ไร่	-	250	250	250	250	1,000	-	425,000	425,000	425,000	425,000	1,700,000	พด.

หมายเหตุ: งบประมาณที่กำหนดไว้นี้เป็นงบประมาณเบื้องต้น อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามที่ได้รับการจัดสรรให้ดำเนินการ

เอกสารอ้างอิง

บทที่ 1

คณะกรรมการจัดทำปทานุกรมปฐพีวิทยา. 2551. **ปทานุกรมปฐพีวิทยา**. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

FAO. 1974. **A Land Capability Appraisal Indonesia: Interim Report**. (AGL/INS), Rome.

_____. 1993. **Guidelines for Land Use Planning**. Rome.

ADB. 2012. **The State of Pacific Towns and Cities: Urbanization in ADB's Pacific Developing Member Countries**. Mandaluyong City, Philippines.

NRC. 1975. **Land Use Planning**. The National Academies of Sciences, Engineering, and Medicine, Washington, D.C.

Vink, A.P.A. 1975. **Land Use in Advancing Agriculture**. Springer-Verlag Berlin Heidelberg.

บทที่ 2

กรมการปกครอง. 2562. **ข้อมูลจำนวนประชากรและบ้าน (ณ เดือนธันวาคม พ.ศ. 2562)**. กระทรวงมหาดไทย. ไฟล์ข้อมูล.

กรมอุตุนิยมวิทยา. 2560. **ภูมิอากาศจังหวัดพะเยา**. กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. แหล่งที่มา: <http://climate.tmd.go.th/data/province/เหนือ/ภูมิอากาศพะเยา.pdf>, 26 สิงหาคม 2562.

_____. 2562. **สถิติภูมิอากาศในคาบ 30 ปี (ปี 2532-2561)**. กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. ไฟล์ข้อมูล.

กลุ่มวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน. 2561. **ข้อมูลสภาพการใช้ที่ดินจังหวัดพะเยา**. ไฟล์ข้อมูล.

เทศบาลตำบลแม่ใจ. 2561. **แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2561-2565)**. ไฟล์ข้อมูล.

บทที่ 3

กรมทรัพยากรน้ำบาดาล. 2563. **ข้อมูลบ่อน้ำบาดาล (ณ วันที่ 19 เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2563)**. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. ไฟล์ข้อมูล.

กองสำรวจดินและวิจัยทรัพยากรดิน กรมพัฒนาที่ดิน. 2562. **ข้อมูลทรัพยากรดิน**. ไฟล์ข้อมูล.

บทที่ 5

คັນสนีย์ อรัญวาสน์ และคำรณ ไทรพิภ. 2562. คู่มือการประเมินคุณภาพที่ดิน สำหรับการวางแผนการใช้ที่ดิน ระดับตำบลและระดับจังหวัด.

บทที่ 6

กลุ่มงานบริหารยุทธศาสตร์ กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 2 กลุ่มยุทธศาสตร์การพัฒนาคเหนือ.

2561. แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 2 พ.ศ.2561-2565. ไฟล์ข้อมูล.

คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2550. การประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง. ไฟล์ข้อมูล.

สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดพะเยา. 2562. ยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์จังหวัดพะเยา พ.ศ. 2562. ไฟล์ข้อมูล.

_____ . 2562. ยุทธศาสตร์จังหวัดพะเยา พ.ศ. 2562. ไฟล์ข้อมูล.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ . 2559. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง (พ.ศ. 2560-2564). ไฟล์ข้อมูล.

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. 2560. ร่าง นโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. 2560-2579). ไฟล์ข้อมูล.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2562. แผนพัฒนาคเหนือ. ไฟล์ข้อมูล.

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. 2562. คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี แถลงต่อรัฐสภา วันที่ 25 กรกฎาคม 2562. ไฟล์ข้อมูล.

องค์การบริหารส่วนจังหวัดพะเยา. 2561. ยุทธศาสตร์องค์การบริหารส่วนจังหวัดพะเยา (พ.ศ. 2561-2564). ไฟล์ข้อมูล.

ภาคผนวก

ภาคผนวกที่ 1

นโยบายของรัฐในการอนุญาตให้ราษฎรอยู่อาศัยและทำกินในพื้นที่ป่าไม้

นโยบายของรัฐในกรณีนี้เป็นไปตามกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรี ดังนี้

- (1) พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2562
- (2) พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562
- (3) มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 30 มิถุนายน 2541
- (4) มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 26 พฤศจิกายน 2561

โดยมีรายละเอียดดังนี้

(1) พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2562¹

พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2562 ได้กำหนดให้มีการช่วยเหลือประชาชนที่ทำกินอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติ ตามบทบัญญัติมาตรา 64 ดังนี้

มาตรา 64 ให้กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช สืบสวนการถือครองที่ดินของประชาชนที่อยู่อาศัยหรือทำกินในอุทยานแห่งชาติแต่ละแห่งให้แล้วเสร็จภายในสองร้อยสี่สิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

เมื่อพ้นระยะเวลาตามวรรคหนึ่ง และรัฐบาลมีแผนงานหรือนโยบายในการช่วยเหลือประชาชนที่ไม่มีที่ดินทำกินและได้อยู่อาศัยหรือทำกินในอุทยานแห่งชาติที่มีการประกาศกำหนดมาก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการจัดทำโครงการเกี่ยวกับการอนุรักษ์และดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติภายในอุทยานแห่งชาติโดยมิได้สิทธิในที่ดินนั้น เสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อความเห็นชอบ โดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกา

พระราชกฤษฎีกาตามวรรคสองต้องมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือบุคคลที่ไม่มีที่ดินทำกินและได้อยู่อาศัยหรือทำกินในอุทยานแห่งชาติ ภายใต้กรอบมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2541 เรื่อง การแก้ไขปัญหาที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ หรือตามคำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 66/2557 เรื่อง เพิ่มเติมหน่วยงานสำหรับการปราบปราม หยุดยั้งการบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้ และนโยบายการปฏิบัติงานเป็นการชั่วคราวในสถานการณ์ปัจจุบัน ลงวันที่ 17 มิถุนายน พุทธศักราช 2557 โดยต้องจัดให้มีแผนที่แสดงแนวเขตโครงการที่จะดำเนินการซึ่งจัดทำด้วยระบบภูมิสารสนเทศ หรือระบบอื่นซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกันแนบท้ายพระราชกฤษฎีกา และมีระยะเวลาการบังคับใช้คราวละไม่เกินสี่ปี และอย่างน้อยต้องมีสาระสำคัญเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การพิจารณาและคุณสมบัติของบุคคลที่อยู่อาศัยหรือทำกินภายใต้โครงการที่จะดำเนินการ หน้าที่ของบุคคลที่อยู่อาศัยหรือทำกินในการอนุรักษ์ ปันฟู ดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศ และความหลากหลายทางชีวภาพภายในเขตพื้นที่ดำเนินโครงการหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการอยู่อาศัยหรือทำกิน และการสิ้นสุดการอยู่อาศัยหรือทำกิน และมาตรการในการกำกับดูแล การติดตาม และการประเมินผลการดำเนินโครงการ

¹ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 71ก ลงวันที่ 29 พฤษภาคม 2562

ในกรณีบุคคลที่อยู่อาศัยหรือทำกินได้ครอบครองที่ดิน ก่อสร้าง แผ้วถาง หรือทำด้วยประการใดๆ ให้เสื่อมสภาพหรือเปลี่ยนแปลงสภาพพื้นที่ไปจากเดิม เก็บหา นำออกไปทำด้วยประการใดๆ ให้เป็นอันตราย หรือทำให้เสื่อมสภาพ ซึ่งไม้ ดิน หิน กรวด ทราย แร่ ปิโตรเลียม หรือทรัพยากรธรรมชาติอื่น หรือกระทำการอื่นใดอันส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศ ความหลากหลายทางชีวภาพ หรือทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หรือนำหรือปล่อยสัตว์ ในเขตพื้นที่โครงการตามพระราชกฤษฎีกาที่ตราขึ้นตามมาตรา นี้ หากการกระทำดังกล่าวเป็นไปเพื่อการดำรงชีพอย่างเป็นปกติสุข และได้ปฏิบัติให้เป็นไปตามระเบียบที่อธิบดีกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการแล้ว ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ

(2) พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 ²

พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562 ได้กำหนดให้ช่วยเหลือประชาชนที่ทำกินอยู่ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าหรือเขตห้ามล่าสัตว์ป่า ตามความในบทบัญญัติมาตรา 121 ดังนี้

มาตรา 121 ให้กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืชสำรวจการถือครองที่ดินของประชาชนที่อยู่อาศัยหรือทำกินในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าหรือเขตห้ามล่าสัตว์ป่าแต่ละแห่งให้แล้วเสร็จภายในสองร้อยสี่สิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

เมื่อพ้นระยะเวลาตามวรรคหนึ่ง และรัฐบาลมีแผนงานหรือนโยบายในการช่วยเหลือประชาชนที่ไม่มีที่ดินทำกินและได้อยู่อาศัยหรือทำกินในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าหรือเขตห้ามล่าสัตว์ป่าที่มีการประกาศกำหนดมาก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการจัดทำโครงการเกี่ยวกับการอนุรักษ์และดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติภายในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าหรือเขตห้ามล่าสัตว์ป่าโดยมิได้สิทธิในที่ดินนั้นเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อให้ความเห็นชอบ โดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกา

พระราชกฤษฎีกาตามวรรคสองต้องมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือบุคคลที่ไม่มีที่ดินทำกินและได้อยู่อาศัยหรือทำกินในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าหรือเขตห้ามล่าสัตว์ป่า ภายใต้กรอบเวลาตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2541 เรื่อง การแก้ไขปัญหาที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ หรือตามคำสั่งคณะกรรมการความสงบแห่งชาติ ที่ 66/2557 เรื่อง เพิ่มเติมหน่วยงานสำหรับการปราบปราม หยุดยั้งการบุกรุกทำลายทรัพยากร ป่าไม้และนโยบายการปฏิบัติงานเป็นการชั่วคราวในสถานการณ์ปัจจุบัน ลงวันที่ 17 มิถุนายน พุทธศักราช 2557 โดยต้องจัดให้มีแผนที่แสดงแนวเขตโครงการที่จะดำเนินการแนบท้ายพระราชกฤษฎีกาและมีระยะเวลาบังคับใช้คราวละไม่เกินสี่ปี และอย่างน้อยต้องมีสาระสำคัญเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การพิจารณาและคุณสมบัติของบุคคลที่อยู่อาศัยหรือทำกินในชุมชนภายใต้โครงการที่จะดำเนินการ หน้าที่ของบุคคลที่อยู่อาศัยหรือทำกินในชุมชนในการอนุรักษ์ ป่าไม้ ดูแลรักษาสัตว์ป่า ทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศ และความหลากหลายทางชีวภาพภายในเขตพื้นที่ดำเนินโครงการ หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการอยู่อาศัยหรือทำกิน และการสิ้นสุดการอยู่อาศัยหรือทำกินและมาตรการในการกำกับดูแล การติดตาม และการประเมินผลการดำเนินโครงการ

² ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 71ก ลงวันที่ 29 พฤษภาคม 2562

ในกรณีบุคคลที่อยู่อาศัยหรือทำกินได้ครอบครองที่ดิน ก่อสร้าง แผ้วถาง หรือกระทำด้วยประการใดๆ ให้เสื่อมสภาพหรือเปลี่ยนแปลง สภาพพื้นที่ไปจากเดิม เก็บหา นำออกไป กระทำด้วยประการใดๆ ให้เป็นอันตราย หรือทำให้เสื่อมสภาพ ซึ่งสัตว์ป่า ไม้ ดิน หิน กรวด ทราย แร่ ปิโตรเลียม หรือทรัพยากรธรรมชาติอื่น หรือกระทำการอื่นใดอันส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศน์ หรือความหลากหลายทางชีวภาพ หรือนำหรือปล่อยสัตว์ในเขตพื้นที่โครงการตามพระราชกฤษฎีกาที่ตราขึ้นตามมาตรา นี้ หากการกระทำดังกล่าวเป็นไปเพื่อการดำรงชีพอย่างเป็นปกติสุข และได้ปฏิบัติให้เป็นไปตามระเบียบที่อธิบดีกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการแล้ว ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ

(3) มติคณะรัฐมนตรี เรื่องการแก้ไขปัญหาที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ วันที่ 30 มิถุนายน 2541

คณะรัฐมนตรีเห็นชอบการแก้ไขปัญหาที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ ตามมติคณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติ ดังนี้

1. คณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติได้พิจารณาทบทวนมติคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาที่ดินในพื้นที่ป่าไม้แล้ว มีความเห็นในเรื่องเกี่ยวกับการพิสูจน์การครอบครองที่ดินของราษฎร ให้ใช้ภาพถ่ายทางอากาศเป็นหลักร่วมกับหลักฐานอื่น และการกำหนดมาตรการการอยู่อาศัยในพื้นที่ป่าไม้ไม่ให้ขยายพื้นที่เพิ่มเติม มติคณะกรรมการฯ โดยสรุปให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (กรมป่าไม้) พิจารณาปรับปรุงมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ โดยเฉพาะมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 17 เมษายน 2540 วันที่ 22 เมษายน 2540 และวันที่ 29 เมษายน 2540 โดยให้ใช้แนวทางมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 22 เมษายน 2540 เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาพื้นที่ป่าไม้ในภาพรวมทั้งประเทศเป็นฐานในการปรับปรุงและนำความเห็นของคณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติไปประกอบการพิจารณาด้วย

2. คณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติได้ประชุมเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2541 เกี่ยวกับเรื่อง การแก้ไขปัญหาที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ มีมติเห็นชอบตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เสนอ โดยมีมาตรการและแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ดินในพื้นที่ป่าไม้

โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้ เพื่อเป็นการสงวนคุ้มครองป้องกันพื้นที่ป่าไม้ของชาติที่เหลืออยู่ไว้ให้ได้ จึงกำหนดมาตรการและแนวทางการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ป่าไม้ เป็น 2 ด้าน คือ

1. ด้านการจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้

1.1 ป่าสงวนแห่งชาติ

1) พื้นที่ป่าที่เหมาะสมต่อการเกษตร และพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจที่เสื่อมสภาพ
กรมป่าไม้ได้มอบพื้นที่ดังกล่าวให้ ส.ป.ก.นำไปดำเนินการปฏิรูปที่ดินตามนโยบายรัฐบาล เมื่อปี พ.ศ. 2536 แล้วตั้งนั้นเพื่อให้นโยบายการปฏิรูปที่ดินของรัฐบาลสัมฤทธิ์ผลจึงให้ดำเนินการดังนี้

(1) ให้กรมป่าไม้ และ ส.ป.ก. ปฏิบัติตามข้อตกลงว่าด้วยแนวทางปฏิบัติในการกันพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติกลับคืนกรมป่าไม้ เมื่อวันที่ 14 กันยายน 2538 โดยเร่งรัดดำเนินการให้แล้วเสร็จ ทุกป่าโดยเร็ว

(2) พื้นที่ที่ไม่สมควรนำไปปฏิรูปที่ดิน ให้กรมป่าไม้ดำเนินการตามหน้าที่และความรับผิดชอบ และเพื่อเปิดโอกาสให้ราษฎรในพื้นที่มีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างเป็นรูปธรรม ให้กรมป่าไม้พิจารณาตามความเหมาะสมจัดการพื้นที่ที่มีสภาพป่าแปลงเล็ก แปลงน้อย ในพื้นที่ราบและมีใช้เป็นพื้นที่ที่ควรสงวนรักษาไว้เพื่อคุ้มครองระบบนิเวศ และสภาพแปลงดังกล่าวจะต้องไม่ติดกับป่าผืนใหญ่ โดยร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลท้องที่และ ส.ป.ก. กรณีนี้ให้พิจารณาจัดทำเป็นพื้นที่ทดลองจัดการเป็นบางแห่งก่อน

(3) ให้ ส.ป.ก. นำผลการปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงไปเร่งรัดกำหนดเขตปฏิรูปที่ดิน เมื่อมีเขตปฏิรูปที่ดินแล้วให้ ส.ป.ก. เร่งรัดดำเนินการต่อไป และให้กำหนดเป็นเงื่อนไขการใช้ที่ดิน ส.ป.ก. ให้ราษฎรปลูกไม้ผลและ/หรือไม้ยืนต้นอย่างน้อยร้อยละ 20 ของเนื้อที่ที่ได้รับ กรณีเป็นพื้นที่ติดกับเขตป่าไม้จะต้องปลูกไม้ผลและ/หรือไม้ยืนต้นเป็นแนวกันชน และให้นำเอาวิธีการจัดรูปแปลงที่ดินให้มีขนาดเหมาะสมเพื่อใช้แก้ไขปัญหาเรื่องที่ดินอยู่อาศัย/ทำกินของราษฎรในเขตป่าไม้ด้วย

2) พื้นที่ป่าอนุรักษ์เพิ่มเติมตามผลการจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากร และที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 10 และ 17 มีนาคม 2535 ซึ่งกำหนดไว้ว่าเมื่อดำเนินการในพื้นที่ให้กรมป่าไม้ปรับแนวเขตได้ตามสภาพข้อเท็จจริงและความเหมาะสมในภูมิภาค ผลจากการปรับแนวเขตให้ดำเนินการ ดังนี้

(1) บริเวณพื้นที่ที่ปรับออกเป็นพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจ หากมีราษฎรอยู่อาศัย/ทำกิน ให้กรมป่าไม้พิจารณาดำเนินการตามความเหมาะสม

(2) พื้นที่ที่ผ่านการตรวจสอบและมีความเหมาะสมที่จะกำหนดไว้เป็นป่าเพื่อการอนุรักษ์ ให้กรมป่าไม้กำหนดเป็นป่าอนุรักษ์ตามกฎหมายตามความเหมาะสมในแต่ละพื้นที่ ทั้งนี้ให้กรมป่าไม้จัดทำแนวเขตที่ชัดเจน และป้องกันดูแลคุ้มครองอย่างเข้มงวด ไม่ให้ราษฎรบุกรุกเข้าไปยึดถือครอบครองอยู่อาศัยทำกิน หากมีการบุกรุกเข้าไปยึดถือครอบครองให้ดำเนินการตามกฎหมายอย่างเฉียบขาด

1.2 ป่าอนุรักษ์ตามกฎหมาย เช่น อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่า และป่าอนุรักษ์ตามมติคณะรัฐมนตรี (พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1, ชั้นที่ 2 และเขตอนุรักษ์ป่าชายเลน)

เนื่องจากเขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์ได้กำหนดขึ้น เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ดิน น้ำ พันธุ์พืช และพันธุ์สัตว์ที่มีคุณค่าหายาก เพื่อการป้องกันภัยธรรมชาติ เช่น อุทกภัยและการพังทลายของดิน รวมถึงตลอดถึงเพื่อประโยชน์ด้านการศึกษา วิจัย นันทนาการของประชาชนและความมั่นคงของชาติ ดังนี้

1) ยืนยันนโยบายของรัฐที่จะไม่นำพื้นที่ป่าอนุรักษ์ตามกฎหมาย และป่าอนุรักษ์ตามมติคณะรัฐมนตรีไปดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

2) ให้กรมป่าไม้สำรวจพื้นที่ที่มีการครอบครองให้ชัดเจน และขึ้นทะเบียนผู้ครอบครอง เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลในการจัดการเพื่อการอนุรักษ์และการพัฒนาอย่างยั่งยืน

3) ให้กรมป่าไม้ประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตรวจสอบพิสูจน์การครอบครองที่ดินของราษฎร โดยใช้ภาพถ่ายทางอากาศของกรมแผนที่ทหาร (หากไม่มีให้ใช้ภาพถ่ายดาวเทียม) ซึ่งถ่ายภาพพื้นที่นั้นไว้เป็นครั้งแรกหลังวันสงวนหวงห้ามเป็นพื้นที่ป่าตามกฎหมายครั้งแรก

ตรวจสอบร่องรอยการทำประโยชน์ต่อเนื่องมาก่อนวันสงวนหวงห้ามเป็นพื้นที่ป่าไม้ตามกฎหมายครั้งแรก และต้องพิจารณาร่วมกับพยานหลักฐานอื่น ซึ่งแสดงว่าได้มีการครอบครองทำประโยชน์ต่อเนื่องมาก่อนวันสงวนหวงห้ามนั้นๆ ด้วย

4) กรณีผลการตรวจพิสูจน์พบว่า ราษฎรอยู่อาศัย/ทำกินมาก่อน ให้กรมป่าไม้จัดทำขอบเขตบริเวณที่อยู่อาศัย/ทำกินให้ชัดเจน ห้ามขยายพื้นที่เพิ่มเติมโดยเด็ดขาด และดำเนินการตามกฎหมายเพื่อให้ราษฎรอยู่อาศัย/ทำกิน ตามความจำเป็นเพื่อการครองชีพ แต่ถ้าเป็นพื้นที่ล่อแหลมคุกคามต่อระบบนิเวศ พื้นที่ที่มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการคุ้มครองดูแลพื้นที่ป่าอนุรักษ์ตามกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรี ให้พิจารณาดำเนินการช่วยเหลือราษฎรตามความเหมาะสมเพื่อให้หาที่อยู่อาศัย/ทำกินแห่งใหม่ หรือดำเนินการเคลื่อนย้ายราษฎรออกจากบริเวณนั้นไปอยู่อาศัย/ทำกินในพื้นที่ที่เหมาะสม โดยในพื้นที่รองรับให้มีการสนับสนุนด้านสาธารณูปโภคการพัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพทั้งในและนอกภาคเกษตรกรรม รวมทั้งพิจารณารับรองสิทธิที่ดินตามระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง พื้นที่ที่ราษฎรได้เคลื่อนย้ายออกไปแล้ว ให้ทำการปลูกฟื้นฟูสภาพป่าต่อไป

5) กรณีผลการตรวจพิสูจน์พบว่า ราษฎรอยู่อาศัย/ทำกินหลังวันประกาศสงวนหวงห้ามเป็นพื้นที่ป่าไม้ตามกฎหมายครั้งแรก ให้กรมป่าไม้พิจารณาดำเนินการ ดังนี้

(1) ให้เคลื่อนย้ายราษฎรออกจากพื้นที่ป่าอนุรักษ์นั้น แล้วทำการปลูกป่าเพื่อฟื้นฟูสภาพสิ่งแวดล้อมการเคลื่อนย้ายราษฎรออกจากพื้นที่ให้เตรียมแผนการรองรับในพื้นที่ที่เหมาะสม โดยสนับสนุนด้านสาธารณูปโภค การพัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพทั้งในและนอกภาคเกษตรกรรม รวมทั้งการพิจารณารับรองสิทธิที่ดินตามระเบียบ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

(2) หากยังไม่สามารถเคลื่อนย้ายราษฎรออกจากพื้นที่ได้ทันที ให้ดำเนินการควบคุมขอบเขตพื้นที่มิให้ขยายเพิ่มเติมโดยเด็ดขาด และในระหว่างรอการเคลื่อนย้ายให้จัดระเบียบที่อยู่อาศัย/ทำกินให้เพียงพอต่อการดำรงชีพ

6) การดำเนินการตาม 4) และ 5) จะต้องกำหนดเงื่อนไขการใช้พื้นที่ให้เป็นไปในรูปแบบของการอนุรักษ์ที่ยั่งยืน เพื่อให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ และ/หรือสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด

7) ให้ทุกส่วนราชการที่ดำเนินการพัฒนาพื้นที่สูง ทำการพัฒนาเฉพาะความ ต้องการพื้นฐานในการดำรงชีพ

1.3 พื้นที่อื่นๆ ที่สงวนหรืออนุรักษ์ไว้เพื่อกิจการป่าไม้

กรณีที่มีราษฎรร้องเรียนเสนอปัญหาให้จังหวัดดำเนินการตั้งคณะทำงานตรวจสอบข้อเท็จจริง โดยให้มีทั้งฝ่ายราชการและราษฎรฝ่ายละเท่าๆ กัน การตรวจสอบข้อเท็จจริงให้พิสูจน์การอยู่อาศัยครอบครองทำประโยชน์ในพื้นที่ให้ชัดเจนว่ามีมาก่อนหรือไม่ ราษฎรเดือดร้อนอย่างไร เคยได้รับการช่วยเหลือจากทางราชการมาแล้วหรือไม่ แล้วเสนอมาตรการหรือแนวทางแก้ไขปัญหามาให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณาตามมาตรการและแนวทางของแต่ละพื้นที่ที่เป็นปัญหา ทั้งนี้ ให้หน่วยงานผู้รับผิดชอบให้ความเป็นธรรมกับราษฎรให้มากที่สุด

2. ด้านการป้องกันพื้นที่ป่าไม้ และอื่น ๆ

2.1 ถ้ามีการกระทำใดๆ อันเป็นการบุกรุกพื้นที่ป่าใหม่และ/หรือขยายพื้นที่อยู่อาศัย/ทำกินเพิ่มเติม หรือเป็นการทำลาย หรือกระทบกระเทือนต่อการรักษาป่าและ/หรือสิ่งแวดล้อม ให้ดำเนินการตามกฎหมายโดยเฉียบขาด และเพื่อป้องกันมิให้มีการยึดถือครอบครองพื้นที่ ให้ผู้มีอำนาจหน้าที่สั่งให้ผู้กระทำผิดออกจากพื้นที่ ทำลาย รื้อถอน และ/หรือดำเนินการอื่นๆ ตามที่กฎหมายกำหนด

2.2 ให้คณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติกำกับดูแลให้หน่วยงานหรือคณะกรรมการต่างๆ ที่เกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้ประสานการปฏิบัติกันอย่างสอดคล้องและมีเอกภาพ เพื่อความมีประสิทธิภาพ และสัมฤทธิ์ผลในการป้องกันรักษาทรัพยากรป่าไม้ของชาติ

2.3 ให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ร่วมกับกระทรวงมหาดไทย โดยจัดให้องค์กรปกครองท้องถิ่น เช่น อบต.หรือสภาตำบล และชุมชนเข้ามาร่วมดูแลรักษาสภาพป่าไม้มิให้มีการบุกรุกทำลาย หรือการกระทำใดๆ อันเป็นการกระทบกระเทือนต่อการรักษาป่าและ/หรือสิ่งแวดล้อม

2.4 ให้กรมป่าไม้ดำเนินการตามแผนการจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ระดับพื้นที่ ซึ่งประกอบด้วย แผนงาน 4 ด้าน คือ 1) ด้านการป้องกันพื้นที่ 2) ด้านการควบคุมพื้นที่ 3) ด้านการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และ 4) ด้านการติดตาม ประเมินผลและระบบข้อมูล โดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความร่วมมือดำเนินการให้เป็นไปตามแผนการจัดการฯ อันจะทำให้การบริหารจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้เป็นไปอย่างเป็นระบบ ยั่งยืน และเกิดความชัดเจนในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่

2.5 ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณาดำเนินการแก้ไขปัญหาการออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินที่ออกโดยมิชอบในพื้นที่ป่าไม้ ให้แล้วเสร็จเป็นรูปธรรมโดยเร็ว

2.6 ให้สำนักงบประมาณพิจารณาสนับสนุนงบประมาณแผ่นดินให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินกิจกรรมตามนโยบาย มาตรการและแนวทางแก้ไขปัญหในแต่ละประเภทพื้นที่ รวมถึงการดำเนินการแผนการจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ในระดับพื้นที่ตามความจำเป็นและเหมาะสม โดยให้เสนอขอตั้งงบประมาณเป็นปีๆ ไป

(4) มติคณะรัฐมนตรีเรื่อง พื้นที่เป้าหมายและกรอบมาตรการแก้ไขปัญหการอยู่อาศัยและ ทำกินในพื้นที่ป่าไม้ (ทุกประเภท)

คณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาเมื่อวันที่ 26 พฤศจิกายน 2561 ลงมติว่า

1. เห็นชอบในหลักการตามกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรับความเห็นของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สำนักงบประมาณ และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ รวมทั้งข้อสังเกตของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาไปพิจารณาดำเนินการต่อไปด้วย ทั้งนี้ ให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการให้ถูกต้องเป็นไปตามขั้นตอนของกฎหมาย ระเบียบ หลักเกณฑ์ และมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด

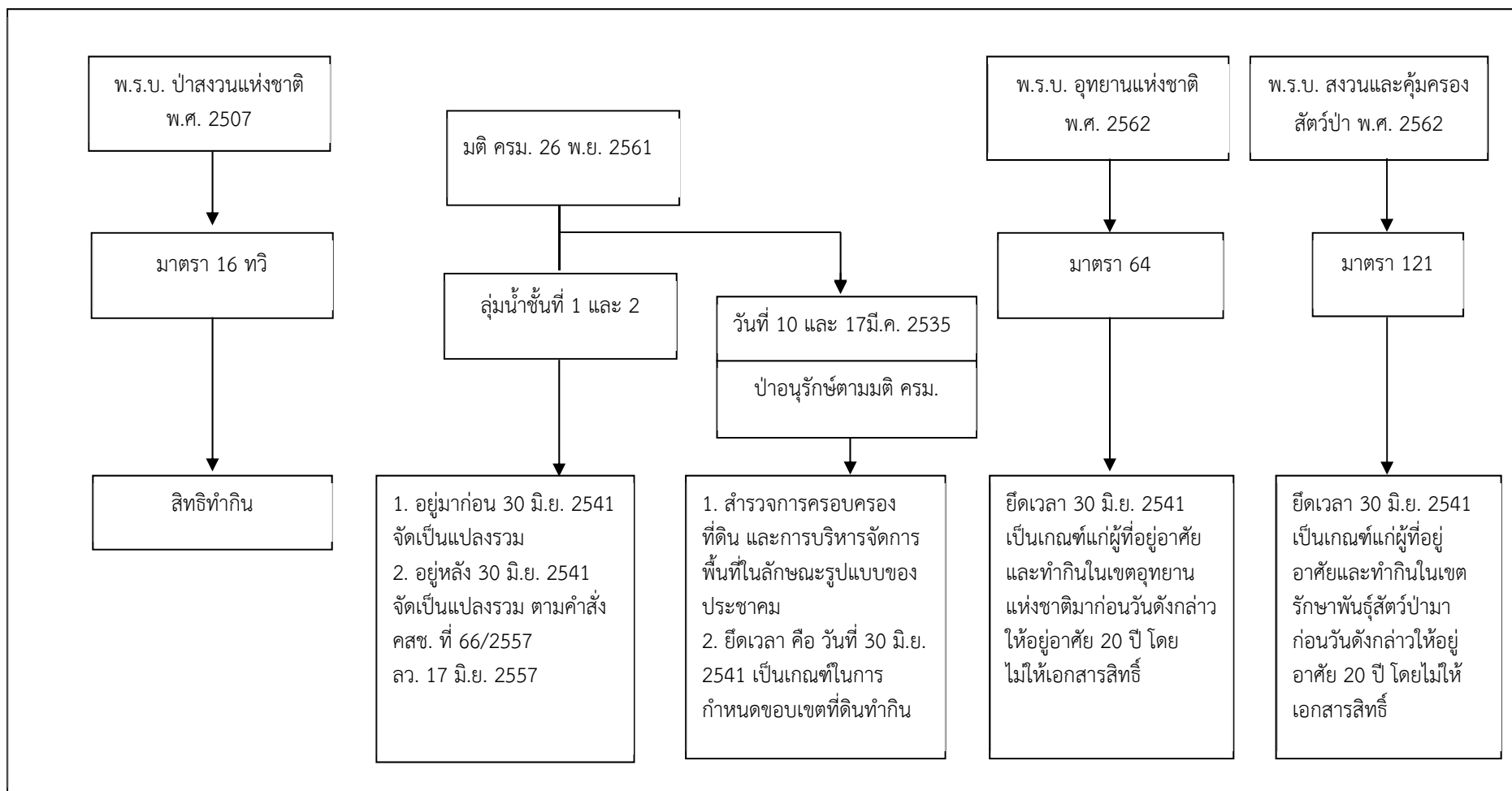
2. ในการดำเนินการตามกรอบมาตรการแก้ไขปัญหาการอยู่อาศัยและทำกินในพื้นที่ป่าไม้ (ทุกประเภท) ให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงมหาดไทย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเร่งดำเนินการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างการรับรู้แก่ประชาชนทั่วไป ประชาชนกลุ่มเป้าหมาย และเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องให้ชัดเจน ถูกต้อง ตรงกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเจตนารมณ์ หลักเกณฑ์ และเงื่อนไขในการจัดสรรที่ดินของแต่ละกลุ่มพื้นที่ รวมทั้งการปฏิบัติตามข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องและสิทธิของผู้ได้รับจัดสรรที่ดิน เพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งและข้อพิพาทในภายหลัง

3. ให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณา กำหนดมาตรการในการป้องกันและแก้ไขการบุกรุกพื้นที่ป่าให้ชัดเจนและดำเนินการป้องกันและแก้ไข ปัญหาอย่างจริงจังเพื่อไม่ให้มีการบุกรุกพื้นที่ป่าเพิ่มเติมอีก

พื้นที่เป้าหมาย	กรอบมาตรการแก้ไขปัญหา
กลุ่มที่ 1 ชุมชนในเขตป่าสงวนแห่งชาติที่อยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำ ชั้นที่ 3,4 และ 5 ก่อน มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2541	อนุญาตให้ถูกต้องตามกฎหมาย โดยโครงการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนตามนโยบาย รัฐบาล (คทช.)
กลุ่มที่ 2 ชุมชนในเขตป่าสงวนแห่งชาติที่อยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำ ชั้นที่ 3,4 และ 5 หลัง มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2541 และต้องปฏิบัติตาม คำสั่งคณะกรรมการสงบแห่งชาติ ที่ 66/2557 ลงวันที่ 17 มิถุนายน 2557	อนุญาตให้อยู่อาศัยและทำกินแบบแปลงรวม โดยออกแบบการใช้พื้นที่ร่วมกัน ระหว่างชุมชน และหน่วยงานรัฐ โดยชุมชนต้องดูแลรักษาและใช้ประโยชน์พื้นที่ ในลักษณะที่เกื้อกูลต่อการอนุรักษ์ ตามที่กำหนดร่วมกัน
กลุ่มที่ 3 ชุมชนในเขตป่าสงวนแห่งชาติที่อยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำ ชั้นที่ 1 และ 2 - ก่อน มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2541 - หลัง มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2541และต้องปฏิบัติตามคำสั่งคณะกรรมการ สงบแห่งชาติ ที่ 66/2557 ลงวันที่ 17 มิถุนายน 2557	- จัดระเบียบการใช้ที่ดินทำกิน และรับรองการอยู่อาศัยทำกินในลักษณะแปลง รวม - กำกับควบคุมจัดการการใช้ที่ดินและป่าไม้ภายใต้การอนุรักษ์และพัฒนาอย่าง ยั่งยืน ห้ามบุกรุกขยายพื้นที่ - ฟื้นฟูสภาพป่าในรูปแบบการมีส่วนร่วม ส่งเสริมราษฎรปลูกป่า 3 อย่าง - ใช้มาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ ควบคุมผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมลดการชะล้าง พังทลาย วางแผนร่วมกับราษฎรและกรรมการหมู่บ้าน ประชาคม/ออกแบบ/คัดเลือกพันธุ์ ไม้ตามแนวพระราชดำริปลูกป่า 3 อย่าง เพื่อฟื้นฟูสภาพป่าโดยกรมป่าไม้จัดหา พันธุ์ไม้และให้ราษฎรเป็นผู้ดูแลต้นไม้ที่ปลูกและราษฎรใช้ประโยชน์ที่ดินใน ระหว่างแถวของต้นไม้ได้ โดยราษฎรจะได้รับประโยชน์ที่ดินในระหว่างแถวของ ต้นไม้ได้ โดยราษฎรจะได้รับประโยชน์จากการเก็บเกี่ยวผลผลิตจากไม้ที่ปลูกและ พืชพื้นล่างด้วย
กลุ่มที่ 4 ชุมชนที่อยู่ในเขตป่าอนุรักษ์ - ก่อน มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2541 - หลัง มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2541	แนวทางการแก้ไขปัญหาดินของราษฎรในเขตป่าอนุรักษ์ - หลักการจัดการพื้นที่ เพื่อให้คงเจตนารมณ์ของการกำหนดกฎหมายเกี่ยวกับ พื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ ชุมชนที่จะได้รับการพิจารณาต้องเป็นชุมชนที่อาศัยอยู่ เดิม ไม่มีการจัดที่ดินให้แก่บุคคลภายนอกพื้นที่ที่มีการกำหนดขอบเขตพื้นที่ทำกินที่ เป็นที่ยอมรับร่วมกัน และเป็นการให้สิทธิทำกินมิให้เอกสารสิทธิ - แนวทางการจัดการพื้นที่ประกอบด้วย 2 ขั้นตอนหลัก คือ การสำรวจการ ครอบครองที่ดิน และการบริหารจัดการพื้นที่ เพื่อให้ได้ข้อตกลงแนวเขตบริหาร เพื่อการอนุรักษ์ ที่เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายในรูปแบบของการประชาคมของ

	ชุมชน โดยมีคณะกรรมการ/คณะทำงาน ที่แต่งตั้งโดยผู้ว่าราชการจังหวัด ดำเนินการ 2 ระดับ คือ 2.1 คณะทำงานสำรวจการครอบครองที่ดินระดับพื้นที่ เพื่อร่วมกับชุมชนในการสำรวจและบริหารจัดการพื้นที่ร่วมกัน 2.2 คณะกรรมการพิจารณาผลการสำรวจการครอบครองที่ดินระดับนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ หรือสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์สาขาเพื่อตรวจสอบผลการดำเนินการ และแก้ไขปัญหาจากผลการดำเนินงานของคณะทำงานฯ ระดับพื้นที่ โดยนำผลการสำรวจตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2541 และการตรวจสอบผู้ครอบครองที่เป็นผู้ยากไร้ ผู้ที่มีรายได้น้อย และผู้ไร้ที่ดินทำกิน ซึ่งได้อาศัยอยู่ในพื้นที่เดิมนั้นๆ คำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ 66/2547 มาตรวจสอบร่วมกับราษฎร เพื่อจัดระเบียบการครอบครองที่ดิน และกำหนดให้เป็นเขตบริหารเพื่อการอนุรักษ์ 3.การดำเนินการดังกล่าวเป็นการเตรียมความพร้อมของชุมชนในการพิจารณาอนุญาต เมื่อร่างพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติพ.ศ. .... และร่างพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ..... ได้รับการพิจารณาเห็นชอบและมีผลใช้บังคับแล้ว โดยสามารถนำแนวเขตบริหารเพื่อการอนุรักษ์ มาจัดทำเป็นโครงการ/แผนงานเพื่อนำเสนอขออนุญาตใช้พื้นที่ได้ตามกฎหมายต่อไป
กลุ่มที่ 5 ชุมชนในพื้นที่ป่าชายเลน -พื้นที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และพื้นที่เกษตรกรรม - พื้นที่เมืองและสิ่งก่อสร้างถาวร	1. กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง 1.1ดำเนินการจัดทำเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่ป่าชายเลน พร้อมทั้งกับพื้นที่ดินส่วนที่อยู่ห่างจากทะเลไม่น้อยกว่า 100 เมตร และพื้นที่ที่อยู่ห่างจากริมคลองไม่น้อยกว่า 20 เมตร เพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลน 1.2ปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบ มติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องกับป่าชายเลน โดยให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหรือกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ดำเนินการกำหนดอัตราและเรียกเก็บค่าใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าชายเลนในกรณีต่างๆ 1.3 เสนอและรับฟังข้อคิดเห็นของคณะอนุกรรมการบูรณาการด้านบริหารจัดการทรัพยากรป่าชายเลนและป่าชายหาด 2. คณะทำงานสำรวจการครอบครองที่ดินระดับพื้นที่ 2.1 จัดประชุมชี้แจงราษฎรในพื้นที่เป้าหมายให้ทราบและเข้าใจวัตถุประสงค์ และแนวทางการดำเนินงานให้มีความถูกต้องตรงกันก่อนจะมีการดำเนินการขั้นตอนต่อไป 2.2 สำรวจ ตรวจสอบและจัดทำแผนผัง การใช้ประโยชน์ที่ดินรายแปลง 2.3 จัดทำขอบเขต แผนผัง บริเวณที่ยังคงสภาพเป็นป่าชายเลน 3. คณะกรรมการบริหารจัดการพื้นที่ป่าชายเลนที่มีการครอบครองทำประโยชน์ 3.1 จัดทำแผนบริหารจัดการและโครงการเพื่อการอนุญาต 3.2 รับฟังความคิดเห็นของคณะอนุกรรมการบูรณาการด้านบริหารจัดการทรัพยากรป่าชายเลนและป่าชายหาดและนำเสนอต่อคณะกรรมการนโยบายและแผนบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งแห่งชาติ 3.3 นำเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อขอความเห็นชอบและยกเว้นมติคณะรัฐมนตรี 3.4 กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งดำเนินการอนุญาตตามแผนบริหารจัดการพื้นที่และหลักเกณฑ์ที่ผ่านความเห็นชอบของคณะอนุกรรมการบูรณาการด้านบริหารจัดการทรัพยากรป่าชายเลน และป่าชายหาด และคณะกรรมการนโยบายและแผนบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งแห่งชาติ

รูปผนวกที่ 1-1 นโยบายของรัฐในการอนุญาตให้ราษฎรอยู่อาศัยและทำกินในพื้นที่ป่าไม้

ภาคผนวกที่ 2 ทางเลือกในการลดพื้นที่ปลูกยางพารา

สืบเนื่องจากยางพารามีราคาตกต่ำจึงได้เสนอทางเลือกในการปลูกพืชอื่นมาปลูกทดแทนยางพารา โดยมีพืชที่จะทดแทน รวม 5 ชนิด คือ

1. ไม้โตเร็ว
2. โกโก้
3. กาแฟ
4. สมุนไพร
5. ผักอินทรีย์

โดยมีรายละเอียดของไม้โตเร็ว ดังนี้

ไม้โตเร็ว

หลังจากมีการยกเลิกสัมปทานป่าไม้ ในปี พ.ศ. 2532 แล้ว ประเทศไทยได้มีการนำเข้าไม้ท่อนไม้แปรรูปจากต่างประเทศมีมูลค่าสูงมาก ในปี 2561 ได้มีการนำเข้าไม้มีมูลค่า 18,039.79 ล้านบาท

ความเป็นได้ที่จะนำไม้โตเร็วมาปลูกทดแทนยางพารามีหลักการและเหตุผลดังต่อไปนี้

เมื่อเดือนมิถุนายน 2560 คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้ลงนามความร่วมมือกับบริษัท JCS แห่งประเทศญี่ปุ่น เพื่อวิจัยและหาแนวทางการจัดการวัตถุดิบเชื้อเพลิงพลังงานจากไม้โตเร็วสำหรับโรงไฟฟ้าชีวมวลในประเทศญี่ปุ่นในระยะยาวโดยมุ่งเน้น “การผลิตไม้โตเร็วเพื่อพลังงาน” และการจัดการสวนยางพาราแบบผสมผสาน ทั้งนี้ต้องเป็นไปตามระบบมาตรฐานการจัดการอย่างยั่งยืนโดยยึดแนวทางของ Forest Stewardship Council (FSC)

ความต้องการที่กำหนดไว้ในการลงนามความร่วมมือครั้งนี้ คือ “เชื้อเพลิงก้อนพลังงานอัดเม็ดหรือ Wood Pellet” เพื่อใช้ในโรงไฟฟ้าชีวมวล จำนวน 20 โรง แต่ละโรงมีกำลังผลิตไฟฟ้าขนาด 50 MW ที่ต้องใช้ Wood Pellet จากประเทศไทยไม่น้อยกว่าปีละ 5 ล้านตัน

(www.facebook.com/Kasetsart University/posts/10155493455447451)

ทั้งนี้ ได้ปรากฏในสื่อสิ่งพิมพ์ว่าได้มีการจัดตั้งโรงงานแห่งแรกในประเทศไทย คือ ที่จังหวัดพังงา มีกำลังผลิตประมาณ 700 ตันต่อวัน คาดว่า โรงงานนี้จะผลิตได้ประมาณ 250,000 ตันต่อปี และส่งออกได้ในปี พ.ศ. 2562 นอกจากนี้ยังมีบริษัทอื่นๆ อีกหลายบริษัทที่กำลังดำเนินการก่อสร้างโรงงาน เช่น บริษัทกัลป์ เอเนอจี ได้ก่อสร้างโรงงาน Wood Pellet จำนวน 3 โรง ที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี กระบี่ และชลบุรี

(www.ntbdays.com/kaset/2651)

กรณีของการยางแห่งประเทศไทยนั้น ได้ร่วมมือกับการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยได้ลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือโครงการจัดหาวัตถุดิบจากเศษไม้ยางพาราและส่งเสริมการปลูกไม้โตเร็วเพื่อใช้เป็นเชื้อเพลิงโรงไฟฟ้าชีวมวลของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย โดยสนับสนุนให้เกษตรกรปลูกไม้โตเร็ว 5 ชนิด ได้แก่ กระถินณรงค์ กระถินเทพา กระถินยักษ์ สนประดิพัทธ์ และยูคาลิปตัส ควบคู่ไปกับการทำสวนยาง

ทั้งนี้ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตได้ให้ข้อมูลว่า ภาครัฐมีนโยบายปรับเปลี่ยนสัดส่วนการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานหมุนเวียนให้สูงขึ้นประกอบกับการพัฒนาเทคโนโลยีพลังงานทดแทนที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งตามแผนบูรณาการพลังงานระยะยาว พ.ศ. 2558-2579 (Thailand Integrated Energy Blueprint: TIEB) นั้น ได้กำหนดให้มีการพัฒนาโครงการโรงไฟฟ้าชีวมวล โดยใช้เชื้อเพลิงชีวมวลจากพื้นที่ที่มีศักยภาพ

ส่วนการวางแห่งประเทศไทยนั้น ได้ให้ข้อมูลว่า “โรงไฟฟ้าชีวมวล นอกจากจะเป็นพลังงานทดแทนแล้วยังเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่จะช่วยเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกรชาวสวนยาง และครอบครัว เพราะปัจจุบันตลาดมีความต้องการใช้ไม้ยางพารา และไม้ชนิดอื่นๆ สูงมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในอุตสาหกรรมพลังงานการปลูกไม้โตเร็ว นั้นไม่ยาก สามารถปลูกได้พร้อมๆ กับการปลูกยางพารา และสามารถตัดขายได้ในช่วงระหว่างรอการเปิดกรีด” (กทย. และ กพผ. 2560: 1-2)

ต่อมาเมื่อวันที่ 5 มกราคม 2561 ได้มีการสัมมนาเรื่อง “อุตสาหกรรมไม้เศรษฐกิจ ขับเคลื่อนประเทศไทย 4.0 สู่อุตสาหกรรมที่ยั่งยืน” ได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์ไว้ ดังนี้

ยุทธศาสตร์และแผนงานการส่งเสริมไม้เศรษฐกิจแบบครบวงจร พ.ศ. 2561-2579 ประกอบด้วย 7 ยุทธศาสตร์ 21 แผนงาน และ 67 โครงการ สรุปได้ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาและปรับปรุงกฎหมายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการส่งเสริมไม้เศรษฐกิจ มุ่งเน้นการปรับปรุงกฎหมาย บังคับปลูกพื้นที่ ส.ป.ก. พัฒนาหลักเกณฑ์รับเกษตรกร

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การจัดเตรียมพื้นที่รองรับการส่งเสริมไม้เศรษฐกิจ เน้นเตรียมพื้นที่ปลูก

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนามาตรการทางการคลัง การเงิน และระบบตลาด เพื่อสร้างแรงจูงใจ เน้นลดหย่อนภาษี กองทุนไม้เศรษฐกิจ สินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ บทบาทภาคเอกชนส่งเสริมปลูก

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกร และผู้ประกอบการไม้เศรษฐกิจ เน้นการรวมกลุ่มเกษตรกร ต้นแบบเกษตรกร ถ่ายทอดเทคโนโลยี ผลักดันไม้เศรษฐกิจสู่อาชีพ

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การวิจัยและพัฒนา เทคโนโลยี และนวัตกรรมไม้เศรษฐกิจ เน้นการวิจัยพัฒนา พันธุ์ไม้ การจัดการสวนไม้ การใช้ประโยชน์ไม้ ภาวาระหว่างประเทศ สวนยางพารา ไม้เศรษฐกิจ

ยุทธศาสตร์ที่ 6 การเพิ่มประสิทธิภาพระบบการบริหารงานเพื่อส่งเสริมไม้เศรษฐกิจ เน้นการพัฒนาบุคลากรด้านส่งเสริม อาชีพนักส่งเสริมไม้เศรษฐกิจ พัฒนาระบบการให้บริการ ประชาสัมพันธ์เชิงรุก

ยุทธศาสตร์ที่ 7 การพัฒนาระบบการรับรองป่าไม้ เน้นการพัฒนาระบบการรับรองป่าไม้ เตรียมความพร้อมองค์กรรับรอง อบรมเกษตรกร ผู้ประกอบการ เพื่อรับการตรวจรับรอง

ทั้งนี้ได้มีการระบุว่ามีมูลค่าทางเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมไม้มีมูลค่ามากกว่า 3 แสนล้านบาท

(www.facebook.com/greennewsagency/posts/1822782574461738)

เมื่อวันที่ 18 กันยายน 2561 คณะรัฐมนตรีได้มีมติเรื่อง “การขับเคลื่อนโครงการชุมชนไม่มีค่า” โดยมีสาระสำคัญ คือ

1. เป้าหมายการขับเคลื่อนโครงการชุมชนไม่มีค่าร่วมกัน ดังนี้

1.1) เกิดชุมชนไม่มีค่า 20,000 ชุมชน ใน 10 ปี มีประชากร 2,600,000 ครัวเรือน โดยปลูก ครัวเรือนละ 400 ต้น มีจำนวนต้นไม้ 1,040 ล้านต้น จะได้พื้นที่ป่าเพิ่มขึ้น 26 ล้านไร่ ซึ่งจะเกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจ 1,040,000 ล้านบาท

1.2) มีร่างกฎหมาย กฎ หรือระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานโครงการชุมชนไม่มีค่าเพื่อนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์

2. วัตถุประสงค์

2.1) สร้างอาชีพที่ยั่งยืน มั่นคง ด้วยการทำให้ชุมชนไม่มีค่าบนพื้นฐานของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่

2.2) เพิ่มพื้นที่ปลูกต้นไม้อย่างหลากหลายในพื้นที่ต่างๆ เช่น ในสวนยางพารา ในสวนปาล์ม ในสวนผลไม้ และบ้านเรือน ในหัวไร่ปลายนา และในพื้นที่ว่าง เป็นต้น

2.3) จัดทำร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ประชาชนปลูกไม้มีค่าในที่ดินกรรมสิทธิ์ หรือที่ดินที่มีสิทธิ์ในการใช้ประโยชน์โดยชอบด้วยกฎหมาย

3. การดำเนินงานของหน่วยงานต่างๆ

3.1) สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ ขับเคลื่อนโครงการชุมชนไม่มีค่าโดยนำองค์ความรู้ด้านการวิจัยและนวัตกรรมที่มีอยู่ พร้อมทั้งให้มีการทำวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับการปรับปรุงพันธุ์ไม้มีค่าให้มีลักษณะเฉพาะที่สามารถตรวจสอบได้ รวมทั้งสนับสนุนการวิจัยและนวัตกรรมเรื่องต่างๆ

3.2) กรมป่าไม้ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดำเนินการจัดทำ ปรับปรุงแก้ไข และบริการวิชาการเรื่อง พระราชบัญญัติ กฎหมาย ระเบียบและข้อบังคับเกี่ยวกับการปลูกและการตัดไม้ รวมทั้งสนับสนุนการคัดเลือก เพาะพันธุ์ไม้ และการขยายพันธุ์ไม้มีค่า รวมทั้งการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ

3.3) สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ (องค์การมหาชน) กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดำเนินการเรื่อง ความหลากหลายทางพันธุกรรม การดำเนินการขับเคลื่อนโครงการชุมชนไม่มีค่า รวมทั้งจัดทำเกณฑ์มาตรฐานการประเมินมูลค่าไม้ โดยพัฒนาจากโครงการที่ดำเนินการอยู่เดิม

3.4) ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ดำเนินการจัดทำรายละเอียดเกณฑ์มาตรฐานการประเมินมูลค่าไม้ และเรื่องการใช้ต้นไม้เป็นหลักประกัน รวมทั้งให้สินเชื่อในการจัดทำโรงเพาะชำแก่เกษตรกร

3.5) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ดำเนินการวางแผนและวิจัยเรื่องต้นไม้ที่ควรปลูกในแต่ละพื้นที่ และร่วมจัดทำเกณฑ์มาตรฐานการประเมินมูลค่าไม้

3.6) กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ ดำเนินการเรื่อง กฎกระทรวงรองรับ “ไม้ยืนต้นที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจ” เป็นหลักประกันทางธุรกิจพร้อมผลักดันกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมให้ประชาชนปลูกไม้ยืนต้นมูลค่าสูงในที่ดินกรรมสิทธิ์เพื่อการออมและสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ

3.7) กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดำเนินการส่งเสริม กระตุ้น และปลูกจิตสำนึกให้ ประชาชน/ชุมชนมีความรู้สึกหวงแหน และการมีส่วนร่วม

ในการดูแลทรัพยากรท้องถิ่น เพื่อเป็นการรักษาสมดุลของระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนความหลากหลายทางชีวภาพ

3.8) สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง ดำเนินการเสนอแนะนโยบายด้านเศรษฐกิจให้เจริญเติบโตและพัฒนาเศรษฐกิจอย่างทั่วถึง และมีศักยภาพในการแข่งขัน

3.9) สมาคมธนาคารไทย ดำเนินการเรื่อง ความเหมาะสมของการนำ “ไม้ยืนต้นที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจ” เป็นหลักประกันทางธุรกิจกับธนาคาร

3.10) สมาคมธุรกิจไม้ สนับสนุนเรื่องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการรับซื้อไม้แปรรูป

3.11) องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดำเนินการเรื่อง การตลาดและส่งออกไม้แปรรูป และร่วมจัดทำเกณฑ์มาตรฐานการประเมินมูลค่าไม้

3.12) กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กำหนดและกำกับดูแลมาตรฐานกระบวนการปลูกไม้มีค่า และพัฒนาระบบตรวจสอบพันธุ์ไม้

3.13) กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ การปรับปรุงและพัฒนาพื้นที่และการใช้ประโยชน์ที่ดิน การจัดการที่ดินเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและลดต้นทุนการปลูก ศึกษา วิเคราะห์และจัดทำสำมะโนที่ดิน เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนการใช้ที่ดิน

3.14) กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรและเครือข่ายชุมชนให้มีความพร้อมในการเพาะปลูก ให้คำปรึกษาในการดูแลรักษาต้นไม้ พร้อมทั้งศึกษาวิจัย และจดธนบัตรต้นไม้

3.15) สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ดำเนินการนำมาตรฐานการจัดการสวนป่าไม้เศรษฐกิจอย่างยั่งยืน (มอก.14061) และมาตรฐานห่วงโซ่การควบคุมผลิตภัณฑ์จากป่าไม้ (มอก.2861) ซึ่งเป็นมาตรฐานชาติประกาศโดยกระทรวงอุตสาหกรรม เข้าเทียบเคียงกับมาตรฐานสากล PEFC (Program for the Endorsement of Forest Certification) เพื่อขยายการเข้าถึงตลาดการค้าไม้และผลิตภัณฑ์จากไม้สู่ต่างประเทศ ซึ่งในการรับรองดังกล่าวนี้ยังครอบคลุมไปถึงการรับรองการจัดการสวนป่าไม้เศรษฐกิจอย่างยั่งยืนแบบกลุ่ม อันจะช่วยเพิ่มศักยภาพ ให้แก่ เกษตรกรรายย่อยในโครงการชุมชนไม้มีค่าได้เข้าสู่การส่งออกไม้ได้อีกทางด้วย

เพื่อรองรับการดำเนินงานตามมติดังกล่าว ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติป่าไม้ (ฉบับที่ 8) พ.ศ.2562 ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอน 50ก ลงวันที่ 16 เมษายน 2562 โดยมีบทบัญญัติมาตรา 4 บัญญัติไว้ ดังนี้

มาตรา 4 ให้ยกเลิกความในวรรคหนึ่งของมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช 2484 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 106/2557 เรื่อง แก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ ลงวันที่ 21 กรกฎาคม พุทธศักราช 2557

และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา 7 ไม้ชนิดใดที่ขึ้นในป่าจะให้ป็นไม้หวงห้ามประเภทใด ให้กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา สำหรับไม้ทุกชนิดที่ขึ้นในที่ดินที่มีกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองตามประมวลกฎหมายที่ดินไม่เป็นไม้หวงห้าม หรือไม้ที่ปลูกขึ้นในที่ดินที่ได้รับอนุญาตให้ทำประโยชน์ตามประเภทหนังสือแสดงสิทธิที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี ให้ถือว่าไม่เป็นไม้หวงห้าม”

การลงทุนปลูกสร้างสวนป่า

สวนปลูกป่าภาคเอกชน สำนักส่งเสริมการปลูกป่า ได้ให้ข้อมูล การลงทุนและผลตอบแทนการปลูกสวนป่า

(กรมป่าไม้, http://forestinfo.forest.go.th/pfd/km2-1.aspx#km21_5)

การลงทุนในการปลูกสวนป่าทั้งของภาครัฐและเอกชนมีค่าใช้จ่ายที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวิธีปฏิบัติ การบำรุงดูแลรักษา สภาพและขนาดของพื้นที่ ค่าจ้างแรงงานในแต่ละท้องถิ่น โดยมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยประมาณ 5,000-30,000 บาทต่อไร่ เป็นค่าใช้จ่ายในการสำรวจรังวัดพื้นที่ ค่าเตรียมพื้นที่ ค่าหลัก ค่าปักหลัก ค่ากล้าไม้ ค่าปลูกและปลูกซ่อม ค่ากำจัดวัชพืช ค่าปุ๋ย ค่าใส่ปุ๋ย ค่าป้องกันไฟ ค่าไถพรวน ค่าตัดฟัน ค่าลิดกิ่ง และค่าขนส่ง เป็นต้น ซึ่งค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วง 1-3 ปีแรก หลังจากนั้นค่าใช้จ่ายจะน้อยลง และการบำรุงดูแลรักษาก็จะน้อยลงด้วย ซึ่งสามารถปล่อยให้ต้นไม้เติบโตตามธรรมชาติได้ ในด้านผลตอบแทนที่ได้รับจากการลงทุน ได้แก่ รายได้จากการทำไม้ออก และรายได้จากการจำหน่ายไม้ที่ตัดขาย ระยะการลงทุนและผลตอบแทนของการปลูกสัก ยูคาลิปตัส และกระถินเทพา ที่รอบตัดฟันต่างๆ ดังแสดงในตารางผนวกที่ 2-1

ตารางผนวกที่ 2-1 การลงทุนและผลตอบแทนการปลูกสัก ยูคาลิปตัส และกระถินเทพา

ชนิดไม้	รอบตัดฟัน (ปี)	ระยะปลูก (เมตรxเมตร)	ต้น/ไร่	การลงทุน (บาท/ไร่)	รายได้ (บาท/ไร่)	ผลตอบแทน สุทธิ (บาท/ไร่)
สัก	15	3x3	178	11,125	182,697	171,572
	30	2x4	200	29,100	1,293,502	1,264,402
ยูคาลิปตัส	5	2x2	400	8,027	16,296	8,269
		2x3	266	7,541.88	16,236	8,694.52
		3x3	178	7,375.84	16,932	9,556.16
กระถินเทพา	5	2x3	266	7,389	12,060	4,671
		1x4	400	7,937	12,330	4,393
	8	2x2	400	10,192	17,208	7,016
		2x3	266	10,337	19,431	9,094
		2x4	200	12,949	29,673	16,725

“กรณีพืชทางเลือกอื่นๆ ให้มีการทบทวนเช่นเดียวกัน โดยให้ยึด “การตลาด” หรือการจำหน่ายเป็นสำคัญ”

คณะผู้จัดทำ

นายสมศักดิ์	สุขจันทร์
นายพิทยธร	ไวยาววัฒน์
นางสาวพิมพ์พร	พรพรหมินทร์
นางสาววันดี	พึงเจาะ
นายพิสิษฐ์	พานิช
นางสาวชนานาถ	นพรัตน์
นายอรรถพันธ์	ศรีศุภโอร
นายวิชาญ	คู่คำ

กรมพัฒนาที่ดิน

ถนนพหลโยธิน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ

www.lds.go.th